

113 578

Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna
we Wrocławiu

WRO0038115

Zbiór Regulaminów

dla

**dyrektorów, kierowników, Rad Pedagogicznych,
wychowawców i młodzieży w publicznych szkołach
powszechnych, w państwowych i prywatnych
szkołach średnich ogólnokształcących
i w seminarjach nauczycielskich**

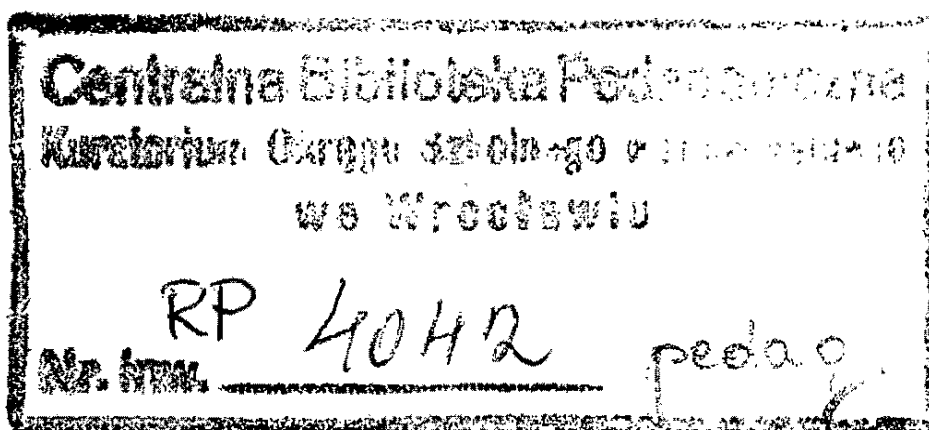
Zebrali

Tadeusz Czapczyński i Ferdynand Śliwiński

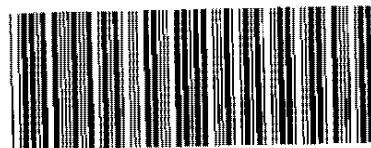

W Łodzi 1930

Nakładem i czcionkami Drukarni Państwowej w Łodzi

Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna
we Wrocławiu

WRO0038115

Regulamin

dla Rad Pedagogicznych Publicznych Szkół Powszechnych^{*)}.

Na zasadzie art. 1 ustawy z dnia 4 czerwca 1920 r. o tymczasowym ustroju władz szkolnych (Dz. Ust. Rz. P. Nr. 50, poz. 304) zarządzam, co następuje:

§ 1. Rada Pedagogiczna jest organem wewnętrznym szkoły, powołanym do rozważania, opracowywania i rozstrzygania w granicach kompetencji spraw wychowania, nauczania i administracji szkolnej.

§ 2. Do Rady Pedagogicznej wchodzi:

a) z głosem decydującym:

kierownik szkoły, wszyscy nauczyciele przedmiotów obowiązkowych, oraz lekarz szkolny;

b) z głosem doradczym:

nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych, opiekun główny szkoły, względnie przewodniczący Rady Szkolnej Miejscowej.

§ 3. Przewodniczącym Rady Pedagogicznej jest kierownik szkoły.

Przewodniczący Rady Pedagogicznej czuwa nad wykonaniem uchwał Rady Pedagogicznej i jest odpowiedzialny przed władzami szkolnymi za zgodność ich z obowiązującymi przepisami.

§ 4. Posiedzenia Rady Pedagogicznej bywają zwyczajne i nadzwyczajne.

a) Zwyczajne posiedzenia Rady Pedagogicznej odbywają się 5 razy do roku: raz na początku i raz w końcu roku szkolnego, a pozostałe 3 w terminach, odpowiednio dostosowanych do podziału roku szkolnego na okresy.

Porządek posiedzenia zwyczajnego obejmuje:

1) zaznajomienie się z zarządzeniami władz szkolnych i omówienie sposobów wprowadzenia ich w życie;

2) sprawozdanie nauczycieli oddziałowych o frekwencji, zachowaniu i postępach uczniów ich oddziałów;

^{*)} Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z dn. 25. VI. 1923. Dziennik Urzędowy Min. W. R. i O. P. z dn. 15. VII. 1923. Nr. 13 (114) str. 199 poz. 109.

- 3) sprawozdanie kierownika ze stanu wychowania i nauczania w szkole;
- 4) omówienie środków, prowadzących do podniesienia poziomu wychowania i nauczania w całej szkole i poszczególnych oddziałach tudzież dalszego kształcenia się członków grona nauczycielskiego;
- 5) wolne wnioski członków Rady Pedagogicznej.

b) Nadzwyczajne posiedzenie Rady Pedagogicznej zwołuje kierownik szkoły: a) na polecenie Inspektora szkolnego, b) w miarę potrzeby, z własnej inicjatywy, c) na podstawie uchwały Rady Pedagogicznej, d) wreszcie na piśmienne umotywowanie życzenia $\frac{1}{3}$ członków Rady Pedagogicznej w ciągu tygodnia.

§ 5. Kierownik szkoły, pomijając wypadki nagłe, przynajmniej na 3 dni przed posiedzeniem Rady Pedagogicznej podaje do wiadomości wszystkim członkom datę i porządek obrad za pośrednictwem książki zawiadomień, w której ci ostatni podpisem swoim stwierdzają, iż treść zawiadomienia jest im znana.

Członek Rady Pedagogicznej, życzący sobie wnieść jakąś sprawę na porządek dzienny najbliższego posiedzenia nadzwyczajnego, zgłasza na piśmie odpowiedni wniosek na ręce kierownika. W razie nieumieszczenia przez kierownika sprawy tej na porządku dziennym posiedzenia, przysługuje wnioskodawcy prawo odwołania się do collegium Rady Pedagogicznej; wniosek wchodzi na porządek obrad, o ile jedna trzecia członków obecnych oświadczy się za nim.

§ 6. Członek, nie mogący przybyć na posiedzenie Rady Pedagogicznej, przesyła kierownikowi szkoły umotywowane piśmienne o tem zawiadomienie; zawiadomienie to dołącza się do protokołu.

§ 7. Uchwały Rady Pedagogicznej zapadają zwyczajną większością głosów obecnych na posiedzeniu z pośród posiadających prawo głosu decydującego; w razie równości głosów rozstrzyga głos przewodniczącego.

Na życzenie większości R. P. może odbywać się głosowanie imienne.

§ 8. Kierownik szkoły ma prawo wstrzymać wykonanie uchwały Rady Pedagogicznej, obowiązany jest jednak w tym razie złożyć Inspektorowi Szkolnemu piśmienne, należycie umotywowane sprawozdanie przed upływem 3 dni od daty powzięcia przez Radę Pedagogiczną uchwały.

§ 9. Posiedzenia Rady Pedagogicznej są protokółowane w osobnej księdze; protokół zawiera imienną listę osób obec-

nych na posiedzeniu, co do osób nieobecnych zaś winno być wyraźnie zaznaczone, czy nieobecność ich jest usprawiedliwiona, czy nie. Rezultaty głosowań notuje się w protokóle w postaci liczby głosów: za, przeciw i wstrzymujących się; w wypadku głosowania imiennego w protokóle należy zamieścić nazwiska osób, głosujących za, lub przeciw, oraz wstrzymujących się od głosu.

Protokół posiedzenia Rady Pedagogicznej powinien być podpisany przez członków Rady Pedagogicznej natychmiast po ukończeniu posiedzenia, jeżeli w czasie posiedzenia został zredagowany w formie ostatecznej; w razie przeciwnym, kierownik szkoły obiegowo przedstawi go do podpisu członkom Rady Pedagogicznej. Członek Rady Pedagogicznej, podpisując protokół, może obok swego podpisu zaznaczyć, iż ma zastrzeżenie co do treści protokółu, lub poszczególnych jego części, a na następnym posiedzeniu Rady Pedagogicznej ma prawo postawić wniosek co do zmiany lub uzupełnienia poprzedniego protokółu; jeżeli wniosek ten nie uzyska poparcia większości Rady Pedagogicznej, interesowany członek Rady Pedagogicznej może żądać zanotowania w protokóle votum separatum.

Protokoły posiedzeń Rady Pedagogicznej prowadzi jeden z nauczycieli, wybrany na rok jeden przez Radę Pedagogiczną.

Odpis protokółu posiedzenia, po podpisaniu go przez członków Rady Pedagogicznej, kierownik szkoły przesyła Inspektorowi Szkolnemu przed upływem 7-u dni od dnia odbycia posiedzenia.

§ 10. Do Rady Pedagogicznej należy:

- 1) czuwanie nad podniesieniem poziomu wychowania i nauczania w szkole i oddziaływanie w tym kierunku Rady Pedagogicznej, jako całości, na poszczególnych jej członków, jako współpracowników szkolnych;
- 2) omawianie środków, zmierzających do utrzymania prawidłowego biegu życia szkolnego, jako to: punktualności, obowiązkowości, czystości i t. p.
- 3) opracowywanie regulaminów organizacji uczniowskich: sklepu uczniowskiego, samopomocy materialnej, samorządu, skautingu i t. p. i po zatwierdzeniu przez Inspektora Szkolnego, wprowadzanie ich w życie na terenie szkoły;
- 4) uchwalanie wniosków co do przenoszenia uczniów do innych szkół oraz co do skierowywania dzieci anormalnych do szkół specjalnych, a w razie ich braku, co do zwalniania od obowiązku szkolnego;

- 5) omawianie i układanie planu wycieczek szkolnych;
- 6) organizowanie zajęć pozaszkolnych młodzieży;
- 7) współdziałanie z kierownikiem w sprawie urządzania uroczystości szkolnych;
- 8) współdziałanie z kierownikiem szkoły w sprawie zawiązania bliższego kontaktu między rodzicami dzieci szkolnych a szkołą;
- 9) omawianie sposobów wykonania programu poszczególnych przedmiotów, ze szczególnem uwzględnieniem rozkładu materiału naukowego, uchwalanie wniosków w sprawie programów poszczególnych przedmiotów i metod nauczania, oraz omawianie środków wychowawczych;
- 10) wybór podręczników i pomocy naukowych z pośród dozwolonych przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, oraz uchwalanie wniosków w sprawie zaopatrzenia szkoły w pomoce naukowe;
- 11) ustalanie terminów lekcji metodycznych, wyznaczanie członków personelu do kolejnego prowadzenia lekcji, oraz wybór wspólnie z kierownikiem tematów konferencji metodyczno-dydaktycznych;
- 12) współpraca z kierownikiem przy układaniu tygodniowego planu lekcyjnego (podziału godzin);
- 13) wydawanie opinii o postępach i sprawowaniu uczniów poszczególnych oddziałów i całej szkoły; decydowanie na wniosek nauczyciela oddziałowego o promowaniu poszczególnych uczniów do klas następnych w ramach obowiązujących przepisów; kwalifikowanie do odpowiednich oddziałów uczniów nowowstępujących, przenoszenie w ciągu roku do oddziałów równoległych, oraz decydowanie o wydaniu świadectw z ukończenia szkoły;
- 14) przedstawianie odpowiednim czynnikom za pośrednictwem Inspektora Szkolnego wybitniejszych uczniów do stypendjów dla dalszego kształcenia się;
- 15) omawianie sposobów wykonania zarządzeń władz szkolnych;
- 16) omawianie i uchwalanie wniosków co do wynikających z miejscowych warunków niezbędnych uzupełnień obowiązującego regulaminu szkolnego;
- 17) wypowiedzanie opinii o wnioskach kierownika, dotyczących podziału między personel nauczycielski obowiązków takich, jak dyżury, zarządzanie biblioteką nauczycielską i uczniowską, pomocami naukowymi i t. d.;

- 18) współdziałanie z kierownikiem w opracowywaniu sprawozdań, składanych Inspektorowi Szkolnemu o stanie naukowym i wychowawczym szkoły, tudzież sprawozdań statystycznych;
- 19) w razie przewidzianej dłuższej nad jeden miesiąc nieobecności nauczyciela, stawianie wniosków co do podziału pracy nieobecnego pomiędzy czynny personel szkoły, o ile nie zostanie wyznaczony przez władze zastępca;
- 20) wybór sekretarza Rady Pedagogicznej; wybór przedstawicieli Rady Pedagogicznej w wypadkach, przewidzianych obowiązującymi przepisami;
- 21) omawianie potrzeb gospodarczych szkoły w celu dostarczenia kierownikowi materiału do projektu budżetu wydatków na potrzeby rzeczowe szkoły;
- 22) powoływanie w razie potrzeby komisji ze swego grona do wykonania pewnych zadań w ramach niniejszego regulaminu.

§ 11. Uchwały Rady Pedagogicznej w sprawie wewnętrznego regulaminu szkolnego, programu naukowego, podziału pracy nieobecnego nauczyciela pomiędzy czynny personel szkoły, doboru podręczników i pomocy naukowych, regulaminów organizacji uczniowskich, przenoszenia uczniów do innych szkół, oraz skierowywania dzieci anormalnych do szkół specjalnych, względnie zwalniania ich od obowiązku szkolnego, muszą uzyskać zatwierdzenie Inspektora Szkolnego, względnie właściwych władz szkolnych.

§ 12. Członkowie Rady Pedagogicznej są obowiązani do ścisłego zachowania tajemnicy urzędowej, co do wszystkich spraw, na niej omawianych, które przewodniczący uznał za poufne.

§ 13. Z dniem wejścia w życie niniejszego regulaminu tracą moc obowiązującą wszelkie przepisy, normujące skład i zakres działania Rad Pedagogicznych publicznych szkół powszechnych, względnie innych, równorzędnych im organów szkolnych.

§ 14. Regulamin niniejszy wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Regulamin

dla Kierowników Publicznych Szkół Powszechnych*)

Na zasadzie art. 1 ustawy z dnia 4 czerwca 1920 roku o tymczasowym ustroju władz szkolnych (Dz. Ust. Rz. P. Nr. 50, poz. 304), zarządzam, co następuje:

§ 1. Kierownik szkoły reprezentuje szkołę nazewnątrz, jest odpowiedzialny za prawidłowy bieg życia szkolnego, za kierunek wychowawczy szkoły i za wykonanie obowiązujących przepisów szkolnych.

Kierownik szkoły jest bezpośrednim zwierzchnikiem wszystkich osób, pracujących w szkole, oraz doradcą grona nauczycielskiego.

§ 2. Czynności kierownika obejmują całokształt powierzonej mu szkoły w zakresie wychowania, nauczania (z wyjątkiem nauczania religji), administracji szkolnej i gospodarczej, oraz higieny szkolnej.

§ 3. W szczególności do czynności kierownika należą:

- 1) czuwanie, by moralno-wychowawcza strona życia szkolnego była otoczona należyłą opieką wszystkich czynników, działających na terenie szkoły;
- 2) przestrzeganie, by przepisany przez władze szkolne program był planowo wykonany;
- 3) wizytowanie oddziałów w czasie lekcji (bez prawa czynienia uwag w obecności dzieci) i na podstawie poczynionych tam spostrzeżeń odbywanie konferencji z poszczególnymi nauczycielami lub z Radą Pedagogiczną szkoły;
- 4) kontrola prac piśmiennych uczniów;
- 5) kontrola dzienników lekcyjnych i wykazów uczęszczania dzieci oraz akt lub prac, powierzonych do prowadzenia poszczególnym nauczycielom;
- 6) przygotowanie projektu podziału oddziałów i przedmiotów nauki między personel nauczycielski szkoły i przedkładanie go Inspektorowi szkolnemu do zatwierdzenia;

*) Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z dn. 25. VI. 1923. Dziennik Urzędowy M. W. R. i O. P. z dn. 15. VII. 1923. Nr. 13 (114). str. 203, poz. 110.

- dokonywanie prowizorycznego podziału do czasu zatwierdzenia wniosków, przedłożonych w tej sprawie Inspektorowi szkolnemu;
- 7) rozdział między personel nauczycielski na podstawie opinii Rady Pedagogicznej obowiązków takich, jak: dyżury, zarządzanie biblioteką nauczycielską i uczniowską oraz pomocami naukowymi i t. d.;
 - 8) przestrzeganie, by lekcje i wszelkie inne zajęcia, regulaminem szkolnym objęte, rozpoczynały się i kończyły punktualnie;
 - 9) przyjmowanie dzieci do szkoły; w wypadkach koniecznej potrzeby w porozumieniu z właściwym nauczycielem, zwalnianie od nauki poszczególnych dzieci na czas do 7 dni;
 - 10) zwoływanie posiedzeń Rady Pedagogicznej i konferencji nauczycielskich i przewodniczenie na nich; składanie Inspektorowi szkolnemu sprawozdań z posiedzeń Rady Pedagogicznej;
 - 11) zwoływanie konferencji z rodzicami conajmniej 2 razy na półrocze;
 - 12) w razach nagłych zwalnianie nauczycieli od zajęć na czas nie dłuższy do 3 dni z obowiązkiem zawiadomienia Inspektora szkolnego nie później, jak w dniu następnym po udzieleniu urlopu;
 - 13) w razie choroby nauczyciela, lub w innych nagłych wypadkach zarządzanie tymczasowych zastępstw;
 - 14) podawanie do wiadomości personelu nauczycielskiego zarządzeń władz szkolnych o charakterze normatywnym; wprowadzanie w życie na terenie szkoły wszelkich zarządzeń władz szkolnych;
 - 15) pilnowanie porządku i czystości w szkole oraz przestrzeganie obowiązujących przepisów higienicznych;
 - 16) składanie Inspektorowi szkolnemu rocznych sprawozdań o stanie naukowym i wychowawczym szkoły;
 - 17) bezpośrednia piecza i nadzór nad budynkiem i majątkiem szkolnym;
 - 18) nadzór nad służbą szkolną;
 - 19) układanie dla użytku odpowiednich organów projektu budżetu wydatków na potrzeby rzeczowe szkoły;
 - 20) wydatkowanie przekazanych sum w granicach przyznanego budżetu i prowadzenie rachunków;
 - 21) prowadzenie ksiąg inwentarzowych szkoły;
 - 22) przesyłanie w drodze służbowej najpóźniej do dni trzech wszelkich pism nauczycieli szkoły do władz szkolnych po opatrzeniu ich swemi wnioskami;

- 23) podpisywanie korespondencji urzędowej w sprawach szkolnych oraz wszelkich dokumentów, wydawanych w imieniu szkoły;
- 24) prowadzenie kancelarji, prowadzenie księgi głównej (wzgl. księgi zapisów) i kroniki szkolnej;
- 25) prowadzenie wykazów nieobecności nauczycieli i zastępstw nieobecnych nauczycieli;
- 26) przechowywanie akt szkolnych, dzienników urzędowych, programów naukowych, pieczęci szkoły.

§ 4. Kierownik szkoły obowiązany jest stale przebywać w szkole w czasie zajęć szkolnych.

§ 5. Na czas krótkotrwałej swej nieobecności w szkole kierownik szkoły powierza zastępstwo jednemu z nauczycieli.

§ 6. Z dniem wejścia w życie niniejszego regulaminu tracą moc obowiązującą wszelkie przepisy, normujące zakres działania kierownika szkoły.

§ 7. Regulamin niniejszy wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Obowiązki moje jako ucznia

Regulamin dla uczniów szkół powszechnych i niższych klas szkół średnich^{*)}.

Pamiętam o tem dobrze, że mam być po ukończeniu szkół dobrym i rozumnym obywatelem niepodległej Polski. W tym celu muszę wyrobić w sobie te wszystkie cechy, które zdobią dobrego obywatela.

Wyrobić zaś je mogę przez rzetelną pracę, pilne hartowanie swej woli i karne wykonywanie obowiązków, które na mnie dla dobra Ojczyzny, jak i mego własnego, czuwające nade mną władze szkolne nakładają.

Rozumiem bowiem, że już jako uczeń muszę przyzwyczać się do tego, że jednostka swoje osobiste cele powinna poddać interesom narodu, a pozorne przykrości znośić z radością, bo swą chwilową ofiarą nietylko duszę swą hartuje, ale dobru ogólnemu przynosi korzyść i siłę.

Chcę już zatem na ławie szkolnej, w małym zakresie obowiązków uczniowskich, zasłużyć na dostojny tytuł dobrego obywatela.

Szkoła.

Do szkoły będę chodził chętnie i pilnie, wszak to źródło kryniczne, które mi duszę na świat otwiera, wzbogaca wiadomościami, uszlachetnia postępkę, kieruje mojemu krokami. Bez niej nie wiedziałbym, czem jestem, jakie moje obowiązki wobec Ojczyzny, której przecież służyć chcę z sił całych. Strata każdego dnia, każdej godziny, każdej chwili — to szkoda dla mnie nie powetowana. Ale nietylko nie będę lekkomyślnie opuszczał szkoły, ale i spóźniać się nie będę, bo pierwszym obowiązkiem obywatela jest punktualność.

Gdy jednak zachoruję, albo będę miał inną ważną przeszkodę, która mnie w domu zatrzyma, natychmiast dam znać swemu wychowawcy, dlaczego musiałem lekcje opuścić, by wiedział, co się ze mną dzieje. Po powrocie do szkoły przyniosę świadectwo bądź opieki mojej, bądź lekarza, który mnie leczył, a przed wejściem do klasy dam się jeszcze zbadać lekarzowi

^{*)} Napisał Tadeusz Czapczyński.

szkolnemu, abym przez nieostrożność sobie i innym nie zaszkodził.

Tak samo ściśle pilnować będę terminu powrotu ze świąt, boć wiem, że rodzicom czy krewnym najlepszą sprawę przyjemność, kiedy ściśle wypełnię przepisane obowiązki. Jakby też wyglądała szkoła, gdyby tak wszyscy na czas nie przyjechali.

Do szkoły będę szedł zawsze jak najlepiej przygotowany ze wszystkiego, uczyć się będą codziennie i sumiennie, by nie opuścić ani jednej wiadomości, które mi się i w przyszłym życiu obywatelskiem przydać mogą.

Do klasy będę przychodził na kwadrans przed dzwonkiem, by odpocząć przed lekcją i wszystko do lekcji przygotować. Powtarzać lekcji nie potrzebuję przed lekcjami czy podczas przerw, bo najlepiej czynić to rano w domu, tylko trzeba wcześnie wstać, co zresztą dobrze działa na zdrowie. Przerwy wolę zużywać na odpoczynek, przechadzkę po podwórzu, gry lub rozmowę z kolegami. W szkole dzwonek, to nawoływacz do spełniania obowiązku: po każdym pierwszym jego odezwaniu się siadę na swe miejsce i ze spokojem oczekiwać będę wejścia nauczyciela.

Na przerwy wyjdę wraz ze wszystkimi na podwórze szkolne lub na korytarz. Troskę o higienę klasy powierzę dyżurnym klasy, których obowiązkiem jest klasę przewietrzyć, by w czystym powietrzu spędzić nową godzinę. Kiedy w klasie kurz i zaduch, znacznie się gorzej uważa, stąd pożytek z lekcji mniejszy.

Do szkoły będę przynosił ze sobą wszystkie potrzebne przybory, książki, zeszyty, mapy, przybory rysunkowe i t. p., by ułatwić sobie zdobycie wiedzy i nie przerywać toku lekcji szkolnej przez korzystanie z przyborów innych.

Dbać będę o czystość tak własną, jak klasy, śmiecenia w sali, krajania ławek, niszczenia sprzętów, map i t. p. postępów będę się wystrzegał, boć przyjemniej siedzieć i pracować w czystej sali, a nadto ławki i sprzęty szkolne to nie moja, ale publiczna własność, której uszkodzanie przynosi ujmę memu uczniowskiemu honorowi.

Gdybym jednak przypadkowo przez zapomnienie czy nieuwagę cośkolwiek uszkodził, natychmiast postaram się szkodę wyrządzoną naprawić lub koszt naprawy pokryć.

Stosunek do Kolegów.

W stosunku do kolegów będę uprzejmy, serdeczny i pomocny. Są to moi najbliżsi przyjaciele, z którymi los szczęśliwy związał mnie na lat wiele, może na życie całe. Pamięć wspólnie spędzonych dni na ławie szkolnej nigdy nie da się wymazać, dlatego też starać się będę o to, by moi koledzy pamięć o mnie

zachowali jak najlepszą. Unikać zatem będę dokuczania kolegom, wyśmiewania ich, przezywania, przykrych żartów i t. p. niekoleżeńskich uczynków. Przeciwnie, na każdym kroku będę im pomagał, okazywał braterskie serce i przychodził z przyjacielską radą, o ile przypadkowo zbłądzą. Unikać też będę podpowiadania, które raczej jest szkodzeniem koledze. Wiem bowiem, że ocena nauczyciela nie zależy od jednej odpowiedzi ucznia, ale od jego pracy za cały okres czy za cały rok, a nadto lepiej będzie, kiedy nauczyciel, przekonawszy się o jego niewiedzy, sam go naprowadzi i nauczy i w ten sposób ułatwi mu dalszy postęp w nauce.

Stosunek do nauczycieli.

Wszystkich nauczycieli tak tych, którzy mnie uczą, jak i nie uczących mnie, pozdrawiać będę grzecznym ukłonem tak w gmachu szkolnym, jak i poza szkołą. Wszak to są moi drodzy, serdeczni znajomi, którym tyle zawdzięczam dobrego. Mówić o nich będę zawsze z szacunkiem i dbać, by im nietylko w ich obecności, ale i poza ich plecami tak samemu nie uczynić przykrości, jak i innym na to nie pozwolić. Jakżebym mógł martwić, źle mówić lub dopuścić do obmowy w stosunku do tych, którym społeczeństwo, rodzice i ja sam powierzam duszę moją niewyrobioną, by z niej urobili pożytecznego człowieka — Polaka.

Obowiązki religijne.

Obowiązki religijne, które wkłada na mnie wiara moja, też chętnie spełniać będę: bez spóźnień przyjdę na mszę, na którą wspólnie w niedzielę i święta uczęszczamy, wysłucham uważnie kazania, w stosownym czasie wzmocnię duszę rekolekcjami i Sakramentami Świętymi.

W kościele, kiedy w kornej modlitwie prosić będę Boga o siłę do pracy, o czuwanie nad Ojczyzną, o zdrowie rodziców, rodzeństwa, bliźnich, ani mi przez myśl nie przejdą zbytki czy niestosowne sprawowanie. Wiem o tem dobrze, że kościół to dom Boży, jeszcze czcigodniejszy od domu rodziców i szkoły.

Rocznice narodowe.

Wraz z narodem całym i szkołą czcić będę gorliwie pamięć wydarzeń narodowych, bo wiem dobrze, ile my, mieszkańcy wolnej i niepodległej Polski, zawdzięczamy ofiarnej krwi tysięcy męczenników za wolność.

Dołożę też wszystkich starań, by uroczystości szkolne na ich cześć wypadły jak najświetniej, jak na to zasługują ich czyny, co Polsce niepodległość i sławę wywalczyły.

Praca pozaszkolna.

By siły swoje tak moralne jak i fizyczne jak najbardziej rozwinąć, za zezwoleniem władz szkolnych zapiszę się w poczet harcerzy, założę samorząd szkolny, czytelnię, należeć będę do kółek samokształceniowych, uzupełniających wiedzę szkolną, a uczących nadto życia organizacyjnego. Również będę się starał znaleźć czas na pracę w kółku „Czerwonego Krzyża”, w kółkach, popierających lotnictwo i flotę narodową lub też troszczących się o sieroty po żołnierzach, zwłaszcza zaś należeć będę do koła „Ciulaczy”, które stara się wyrobić w nas zamiłowanie do oszczędności. Zawczasu muszę bowiem przygotowywać i wyrabiać w sobie te cechy, które są podstawą życia społecznego. Będę się starał rzetelną pracą wykazać, że samodzielnie potrafię pracować równie poważnie.

Poza szkołą. W domu i na ulicy.

Czas w domu głównie spędzać będę na nauce, na przygotowaniu się do lekcji, przerabianiu zadań, pisaniu wypracowań. Zwłaszcza przedmiotom, które mi trudniej przychodzą lub w których odczuwam braki, poświęcę czasu jak najwięcej, by jak najprędzej dojść do potrzebnych mi wiadomości. Bez nich o postępie w nauce mowy niema. Kiedy zaś sam sobie mimo wszystkie usiłowania rady dać nie potrafię, zwrócę się albo do kolegi, albo do nauczyciela z całym zaufaniem z prośbą o pomoc. Wszak szkoła, to jedna wielka rodzina, wszyscy sobie ufać i wzajemnie pomagać powinni.

Trwonienie czasu na płytkie i niemądre, a tak często szkodliwe, bo wytwarzające zubożenie na zło, uczęszczanie do kinematografów, teatrów i t. p. lokali publicznych uważam za złe. Pójdę tam tylko wtedy, kiedy mnie władza szkolna do tego zachęci lub upoważni, bo wiem, że tylko wtedy przedstawienie to przyniesie mi prawdziwy pożytek i przyjemność.

W teatrze, kinematografie czy gdziekolwiek się znajdę w publicznym miejscu, zachowywać się będę poważnie, skromnie, spokojnie, unikać będę zbyt głośnego wyrażania swego zadowolenia lub niezadowolenia, daleki będę od krzyków i tupania i gwizdów, niech wszyscy widzą, że cechą ucznia jest zawsze i wszędzie dobre wychowanie.

Tak samo postępować będę na ulicy w drodze do lub ze szkoły lub po południu, kiedy po obiedzie wyjdę z kolegami na przechadzkę. Na przechadzkę wybiorę zawsze miejsce, w którym naprawdę znaleźć można świeże, suche powietrze. Unikać zatem będę śródmieścia, zatłoczonych ulic, brudnych zaułków, bo tam wypoczynku prawdziwego nie znajdę. Podczas prze-

chadzki w ogrodzie lub poza miastem nie będę niszczył ani drzew, ani krzewów, ani kłosów zboża. Gdziekolwiek zaś się znajdę, będę się zachowywał tak, aby ludzie poznali, że nie napróżno chodzę do szkoły. O tem, abym wystawał na rogach ulic lub przed wystawami sklepów, bym zbyt głośno, lub hałaśliwie rozmawiał, potrącał przechodniów czy wogóle zachowaniem nieodpowiedniem gorszył otoczenie, mowy wprost niema.

Na wycieczkach przyrodniczych, geograficznych lub innych starać się będę, by nie uronić ani słowa z uwag kierownika wycieczki i chętnie zbierać będę potrzebne do nauki okazy. Pływania, kąpieli, ślizgawki, saneczkowania i innych sportów używać będę umiarkowanie, by niepotrzebnie zdrowia swego nie narażać. Zawsze mieć będę przed oczyma straszne wypadki śmierci, którym nieogłędnie uległo tylu moich kolegów w nurtach rzek i stawów. Ileż też wycisnęli oni niepotrzebnie i przedwcześnie z oczu rodziców, kolegów, nauczycieli, ile szkody przynieśli Ojczyźnie!

Przechadzek wieczornych czy o zmroku po ulicach miasta unikać będę bezwarunkowo, bo i cóż mi to za przyjemność wśród ciemności, chłodu i mgły, wśród oparów, kanałów i ścieków rozbijać sobie boki o bezmyślnie włóczący się tłum publiczności.

Wolę czas ten, o ile się już przygotowałem do lekcji, spędzić w „Czytelni uczniowskiej”, gdzie z licznych pism dużo ciekawych rzeczy dowiedzieć się mogę, gdzie koledzy mogą mi pomóc w przygotowaniu się do lekcji, wolę iść na kółko uczniowskie lub na koncert czy wieczorek szkolny. A zresztą tyle jest pięknych, dobrych a pożytecznych książek, które mogą wiedzę moją rozszerzyć, że każdą wolną chwilę powinienem im poświęcać, pamiętając o słowach naszego największego powieściopisarza, Ign. Kraszewskiego: „Nazwałbym największym wrogiem tego, kto by mi książkę odebrał”. Wiem jednak, że książki mogą być też złe, szkodliwe. Dlatego też korzystać będę tylko z biblioteki uczniowskiej w szkole, a co do innych książek, to o wartość ich zapytam się rodziców lub swego wychowawcy, czy któregośkolwiek nauczyciela. Bo pocóż mam czas napróżno tracić, albo nauczyć się z nich rzeczy, które są dla mnie jeszcze za trudne, nieodpowiednie albo szkodliwe. Niejednemu to chłopcu złe książki spaczyły życie, dlategożbym i ja miał iść po tej pochylej drodze. Wszak i rodzice, i nauczyciele, i Ojczyzna, i ja sam pragnę być dobrym i szczęśliwym człowiekiem. Dlatego też odrzucę precz od siebie nie tylko gorszące książki, broszury lub pisma, ale i widokówki nieprzyzwoite czy też fotografie. Co więcej, za obowiązek swój będę uważał przestrzeganie innych przed zgorszeniem. Bronić bowiem czystości duszy i jej piękna, to najpiękniejsze zadanie ucznia, człowieka.

Tak w domu, jak zwłaszcza na stacji czy w internacie będę grzeczny i pomocny, przyczem żadnej pracy wstydzić się nie będę. Nie praca, lecz lenistwo przynosi hańbę i wstyd człowiekowi. Pomogę zatem w pracy ojcu czy matce, bratu lub siostrze, pomogę krewnemu, pomogę pani na stacji, a choćby i obcemu. Praca fizyczna doda mi tylko zdrowia, będzie dla mnie wypo- czynkiem po pracy umysłowej. A obowiązek ten ciążyć będzie na mnie zwłaszcza podczas wakacyj świątecznych czy letnich.

Kiedy mnie stosunki choćby na krótki czas rozdziela z rodzicami, pamiętać o nich będę i chociaż raz na tydzień napiszę list do nich, donosząc szczegółowo o sobie, swej pracy, swoich postępach lub zabawach i przyjemnościach. Niech ten list będzie dla nich dowodem mego przywiązania, miłości i tej wdzięcznej pamięci, jaką jestem im winien za ich trud dla mnie, za ich ciężką pracę, za wszystko dobre, którego mi nie szczędzą. Wiem, że ojciec, matka wszystkiego sobie odmawiają, byle tylko mnie w szkole utrzymać, byle tylko mnie dobrze wychować.

A zresztą, czyż mnie tęsknota za domem, za rodzicami, za rodzeństwem nie trapi codziennie, zwłaszcza kiedy pokrzepiony modlitwą kładę się na spoczynek nocny?

Tak samo będę pamiętał o mojem rodzeństwie, o kolegach, i podczas wakacyj, dłuższych świąt i innych okoliczności nie zapomnę nigdy o tej radości, jaką daje wymiana listów.

Nie zapomnę również o kolegach, przebywających zagranicą, a nawet o kolegach obcej narodowości. Do jednych pisać będę, by odczuli, że w ojczyźnie o nich pamiętają i by wiedzieli, co się u nas dzieje, do drugich, by im opisać nasz kraj, nasze życie, nasze wysiłki. Niech się jak najwięcej dowiedzą o Polsce.

Wreszcie dwa jeszcze postanowienia:

Ponieważ wiem, jak ciężkie jest utrzymanie mnie w szkole, zdaję sobie sprawę, że mi nie wolno bezmyślnie wydawać ciężko zapracowanych pieniędzy na różne błahostki, głupstwa i papierosy? Czyż nie wstyd to ukrywać się z paleniem papierosów po kątach lub jeszcze mniej przyjemnych miejscach? Już pomijam wzgląd na karę, ale przecież gdyby papierosy były pożyteczne dla organizmu w wieku szkolnym, toby mi kupowali je rodzice i zalecała szkoła. Mój młody, silny organizm nie potrzebuje sztucznych podnieć, zapał, jaki w sercu żywie, wystarczy mi do pracy, a nie chcę się ośmieszać przez udawanie starszego, niż jestem. Bo uczeń z papierosem to tak wygląda, jakby sztubak z pierwszej klasy przyprawił sobie wąsy i brodę, aby go uważali za dorosłego.

Drugie postanowienie:

Jak ognia unikać będę wódki, wina, piwa i innych napojów alkoholowych. Ileż one bowiem nieszczęść sprowadziły, ilu cho-

rób stały się przyczyną, ilu ludziom złamały życie, ile rozterek i waśni wnoszą w codzienne życie rodzinne, jaką nędzę powodują, jak strasznie poniżają godność ludzką.

Godność uczniowska.

Takie są moje obowiązki jako ucznia. To, że mogę te obowiązki spełniać, że mogę zdobywać wiedzę, że mogę być coraz rozumniejszym i lepszym, a tem samem i coraz pożyteczniejszym, sprawia, że czuję się dumny i zadowolony. To mi pozwala być wesołym i radosnym, śmiać się i bawić i innych do radości życia zachęcać!

Jestem uczniem i jestem z tego dumny. Nie znaczy to, ażebym pogardzał innymi, którzy tego szczęścia nie dostąpili, bo w każdym zawodzie można być pożytecznym obywatelem, o ile się spełnia należycie swe obowiązki. A ponieważ ja te obowiązki spełniam, względnie chcę jak najlepiej spełnić, dumny jestem, że chociaż niedorosły jeszcze wiekiem, zdobywam sobie z roku na rok coraz większe prawo, by mnie bez przesady nazywano prawdziwym obywatelem Niepodległej Rzeczypospolitej Polskiej.

Obowiązki moje jako uczennicy

Regulamin dla uczennic szkół powszechnych i niższych klas szkół średnich*).

Pamiętam o tem dobrze, że mam być po ukończeniu szkół nietylko dobrą, ale i rozumną kobietą, obywatelką niepodległej Polski. W tym celu muszę wyrobić w sobie te wszystkie cechy, które zdobią dobrego obywatela, a specjalnie kobietę - Polkę.

Wyrobić zaś je mogę przedewszystkiem przez rzetelną, pełną zapału i umiłowania pracę, przez pilne hartowanie swej woli i przez posłuszne wykonywanie obowiązków, które na mnie dla dobra tak Ojczyzny, jak i mego własnego, nakładają czuwające nad mojem dobrem władze szkolne.

Rozumiem bowiem dobrze, że już jako uczennica muszę przyzwyczać się do tego, że każdy człowiek, dziecko czy dorosły mężczyzna czy kobieta, muszą swoje osobiste sprawy poddać interesom narodu, a pozorne przykrości znośić z radością, bo swą chwilową ofiarą nietylko duszę swą hartują, ale dobru ogólnemu przynoszą korzyść i siłę.

Chcę już zatem na ławie szkolnej, w skromnym zakresie obowiązków uczennicy, zasłużyć na dostojny tytuł dobrej Polki-obywatelki.

Szkola.

Do szkoły będę chodziła chętnie i pilnie, wszak to źródło kryniczne, które mi duszę na świat otwiera, wzbogaca wiadomościami, uszlachetnia postępkami, kieruje mojemu krokami. Bez niej nie wiedziałabym, czem jestem, jakie moje obowiązki wobec Ojczyzny, której przecież służyć chcę z sił całych. Strata każdego dnia, każdej godziny, każdej chwili — to szkoda dla mnie niepowetowana. Ale nietylko nie będę lekkomyślnie opuszczała szkoły, ale i spóźniać się nie będę, bo pierwszym obowiązkiem obywatela jest punktualność.

Gdy jednak zachoruję, albo będę miała inną ważną przeszkodę, która mnie w domu zatrzyma, natychmiast dam znać swej wychowawczyni, dlaczego musiałam lekcję opuścić, by

*) Napisał Tadeusz Czapczyński.

wiedziała, co się ze mną dzieje. Po powrocie do szkoły przyniosę świadectwo bądź opieki mojej, bądź lekarza, który mnie leczył, a przed wejściem do klasy dam się jeszcze zbadać lekarce szkolnej, abym przez nieostrożność sobie i innym nie zaszkodziła.

Tak samo ściśle pilnować będę terminu powrotu ze świąt, boć wiem, że rodzicom czy krewnym najlepszą sprawię przyjemność, kiedy ściśle wypełnię przepisane obowiązki. Jakby też wyglądała szkoła, gdyby tak wszyscy na czas nie przyjechali?

Do szkoły będę chodziła zawsze jak najlepiej przygotowana ze wszystkiego, uczyć się będę codziennie i sumiennie, by nie opuścić ani jednej wiadomości, które mi się teraz i w przyszłym życiu obywatelskiem przydać mogą.

Do klasy będę przychodziła na kwadrans przed dzwonkiem, by odpocząć przed lekcją i wszystko do lekcji przygotować. Powtarzać lekcji nie potrzebuję przed nauką czy podczas przerw, bo najlepiej czynić to rano w domu, tylko trzeba wczesnie wstać, co zresztą dobrze działa na zdrowie. Przerwy wolę zużytkować na odpoczynek, przechadzkę po podwórzu, gry lub rozmowę z koleżankami. W szkole dzwonek, to nawoływacz do spełniania obowiązku: po każdym pierwszym jego odezwaniu się siądę na swe miejsce i ze spokojem oczekiwać będę wejścia nauczyciela.

Na przerwy wyjdę z klasy wraz ze wszystkimi koleżankami na podwórze szkolne lub na korytarz. Troskę o higienę klasy powierzę dyżurnej klasy, której obowiązkiem jest klasę przewietrzyć, by w czystym powietrzu spędzić nową godzinę. Kiedy w klasie kurz i zaduch, znacznie się gorzej uważa, stąd i pożytek z lekcji mniejszy.

Do szkoły będę przynosiła ze sobą wszystkie potrzebne przybory, książki, zeszyty, mapy, przybory rysunkowe i t. p., by ułatwić sobie zdobycie wiedzy i nie przerywać toku lekcji szkolnej przez korzystanie z przyborów innych.

Dbać będę o czystość tak własną, jak klasy; śmiecenia w sali, krajanie ławek, niszczenia sprzętów, map i t. p. postępów będę się wystrzegała, boć przyjemniej siedzieć i pracować w czystej sali, a nadto ławki i sprzęty szkolne to nie moja, ale publiczna własność, której uszkodzanie przynosi ujmę memu honorowi, jako uczennicy.

Gdybym jednak przypadkowo przez zapomnienie czy nieuwagę cośkolwiek uszkodziła, natychmiast postaram się szkodę wyrządzoną naprawić lub koszt naprawy pokryć.

Stosunek do Koleżanek.

W stosunku do koleżanek będę uprzejmą, serdeczną i pomocną. Są to moje najbliższe przyjaciółki, z którymi los szczęśliwy związał mnie na lat wiele, może na całe życie. Pamięć wspólnie spędzonych dni na ławie szkolnej, nigdy nie da się wymazać, dlatego też starać się będę o to, by moje koleżanki zachowały o mnie pamięć jak najlepszą. Unikać zatem będę dokuczania koleżankom, wyśmiewania ich, przezywania, przykrych żartów i t. p. niekoleżeńskich uczynków. Przeciwnie, na każdym kroku będę im pomagała, okazywała siostrzane serce i przychodziła z przyjacielską radą, o ile przypadkowo zbłądzą. Unikać też będę podpowiadania, które raczej jest szkodzeniem koleżance. Wiem bowiem, że ocena nauczycielki nie zależy od jednej odpowiedzi uczennicy, ale od jej pracy za cały okres czy za cały rok, a nadto lepiej będzie, kiedy nauczycielka, przekonawszy się o jej niewiedzy, sama ją naprowadzi i nauczy i w ten sposób ułatwi jej dalszy postęp w nauce.

Stosunek do nauczycieli.

Wszystkich nauczycieli i nauczycielki tak tych, którzy mnie uczą, jak i nie uczących mnie, pozdrawiać będę grzecznym ukłonem tak w gmachu szkolnym jak i poza szkołą. Wszak to są moi drodzy, serdeczni znajomi, którym tyle zawdzięczam dobrego. Mówić o nich będę zawsze z szacunkiem i dbać, by im nietylko w ich obecności, ale i poza ich plecami tak samej nie uczynić przykrości, jak i innym na to nie pozwolić. Jakżebym mogła martwić, źle mówić lub dopuścić do obmowy w stosunku do tych, którym społeczeństwo, rodzice i ja sama powierzam duszą moją niewyrobioną, by mnie urobili na pożyteczną obywatelkę - Polkę.

Obowiązki religijne.

Obowiązki religijne, które wkłada na mnie wiara moja, też chętnie spełniać będę: bez spóźnień przyjdę na mszę, na którą wspólnie w niedzielę i święta uczęszczamy, wysłucham uważnie kazania, w stosownym czasie wzmocnię ducha reko-lekcjami i Sakramentami Świętymi.

W kościele, kiedy w kornej modlitwie prosić będę Boga o siłę do pracy, o czuwanie nad Ojczyzną, o zdrowie rodziców, rodzeństwa, bliźnich, ani mi przez myśl nie przejdą zbytki czy niestosowne sprawowanie. Wiem o tem dobrze, że kościół to dom Boży, jeszcze czcigodniejszy od domu rodziców i szkoły.

Rocznice narodowe.

Wraz z narodem całym i szkołą czcić będę gorliwie pamięć wydarzeń narodowych, bo wiem dobrze, ile my, mieszkańcy wolnej i niepodległej Polski, zawdzięczamy ofiarnej krwi tysięcy męczenników za wolność.

Dołożę też wszystkich starań, by uroczystości szkolne na ich cześć wypadły jak najświetniej, jak na to zasługują ich czyny, co Polsce niepodległość i sławę wywalczyły.

Praca pozaszkolna.

By siły swoje tak moralne jak fizyczne jak najbardziej rozwinąć, za zezwoleniem władz szkolnych zapiszę się w poczet harcerek, założę samorząd szkolny, czytelnię, należeć będę do kółek samokształceniowych, uzupełniających wiedzę szkolną, a uczących nadto życia organizacyjnego. Również będę się starała znaleźć czas na pracę w kółku „Czerwonego Krzyża”, w kółkach popierających lotnictwo i flotę narodową lub też troszczących się o sieroty po żołnierzach, a zwłaszcza należeć będę do koła „Ciulaczy”, które stara się wyrobić w nas zamiłowanie do oszczędności. Zawczasu muszę bowiem przygotowywać i wyrabiać w sobie te cechy, które są podstawą życia społecznego. Będę się starała rzetelną pracą wykazać, że samodzielnie potrafię też poważnie pracować.

Poza szkołą. W domu i na ulicy.

Czas w domu przede wszystkim spędzać będę na nauce, na przygotowaniu się do lekcji, przerabianiu zadań, pisaniu wypracowań. Zwłaszcza przedmiotom, które mi trudniej przychodzi lub w których odczuwam braki, poświęcę czasu jak najwięcej, by jak najprędzej dojść do potrzebnych mi wiadomości. Bez nich o postępie w nauce mowy niema. Kiedy zaś sama sobie mimo wszystkie usiłowania rady dać nie potrafię, zwrócę się albo do koleżanki albo do nauczycielki lub nauczyciela z całym zaufaniem z prośbą o pomoc. Wszak szkoła, to jedna wielka rodzina, wszyscy sobie ufać i wzajemnie pomagać powinni.

Trwonienie czasu na płytkie i niemądre, a tak często szkodliwe, bo wytwarzające zubożenie na zło, uczęszczanie do kinematografów, teatrów i t. p. lokali publicznych, uważam za złe. Pójdę tam tylko wtedy, kiedy mnie władza szkolna do tego zachęci lub upoważni, bo wiem, że tylko wtedy przedstawienie to przyniesie mi prawdziwy pożytek i przyjemność.

W teatrze, kinematografie czy gdziekolwiek się znajdę w publicznem miejscu, zachowywać się będę poważnie, skromnie, spokojnie, unikać będę zbyt głośnego wyrażania swego zadowolenia lub niezadowolenia, niech wszyscy widzą, że cechą uczennicy jest zawsze i wszędzie dobre wychowanie.

Tak samo postępować będę na ulicy w drodze do lub ze szkoły lub popołudniu, kiedy po obiedzie wyjdę z koleżankami na przechadzkę. Na przechadzkę wybiorę zawsze miejsce, w którem naprawdę znaleźć można świeże, suche powietrze. Unikać zatem będę śródmieścia, zatłoczonych ulic, brudnych zaułków, bo tam wypoczynku prawdziwego nie znajdę. Podczas przechadzki w ogrodzie lub poza miastem nie będę niszczyła ani drzew, ani krzewów, ani kłosów zboża. Gdziekolwiek zaś się znajdę, będę się zachowywała tak, aby ludzie poznali, że nie napróżno chodzę do szkoły. O tem, abym wystawała na rogach ulic lub przed wystawami sklepów, bym zbyt głośno lub hałaśliwie rozmawiała, potrącała przechodniów czy wogóle zachowaniem nieodpowiedniem gorszyła otoczenie, mowy wprost niema.

Na wycieczkach przyrodniczych, geograficznych lub innych starać się będę, by nie uronić ani słowa z uwag kierowniczkich wycieczki i chętnie zbierać będę potrzebne do naukł okazy. Pływania, kąpieli, ślizgawki, saneczkowania i innych sportów używać będę umiarkowanie, by niepotrzebnie zdrowia swego nie narażać. Zawsze mieć będę przed oczyma straszne wypadki śmierci, którym nieogłędnie uległo tyle moich koleżanek w nurtach rzek i stawów. Ileż łez wycisnęły one niepotrzebnie i przedwcześnie z oczu rodziców, koleżanek, nauczycieli, ile szkody przyniosły Ojczyźnie!

Przechadzek wieczornych czy o zmroku po ulicach miasta unikać będę bezwarunkowo, bo i cóż mi to za przyjemność wśród ciemności, chłodu i mgły, wśród oparów z kanałów i ścieków rozbijać sobie boki o bezmyślnie włóczący się tłum publiczności.

Wolę czas ten, o ile się już przygotowałam do lekcji, spędzić w „Czytelni uczniowskiej”, gdzie z licznych pism dużo ciekawych rzeczy dowiedzieć się mogę, gdzie koleżanki mogą mi pomóc w przygotowaniu się do lekcji, wolę iść na kółko uczniowskie lub na koncert czy wieczorek szkolny. A zresztą tyle jest pięknych, dobrych a pożytecznych książek, które mogą wiedzę moją rozszerzyć, że każdą wolną chwilę powinnam im poświęcać, pamiętając o słowach naszego największego powieściopisarza, Ign. Kraszewskiego: „Nazwałbym największym wrogiem tego, ktoby mi książkę odebrał”. Wiem jednak, że książki mogą być też złe, szkodliwe. Dlatego też korzystać

będę tylko z biblioteki uczniowskiej w szkole, a co do innych książek, to o wartość ich zapytam się rodziców lub swej wychowawczynie, czy któregośkolwiek nauczyciela lub nauczycielki. Bo pocóż mam czas napróżno tracić, albo nauczyć się z nich rzeczy, które są dla mnie jeszcze za trudne, nieodpowiednie, albo szkodliwe. Niejednej to dziewczynce złe książki spaczyły życie, dla czegożbym i ja miała iść po tej pochyłej drodze. Wszak i rodzice, i nauczyciele, i Ojczyzna, i ja sama pragnę być dobrym i szczęśliwym człowiekiem. Dlatego też odrzucę precz od siebie nie tylko gorszące książki, broszury lub pisma, ale i widokówki nieodpowiednie czy też fotografie. Co więcej, za obowiązek swój będę uważała przestrzeganie innych przed zgorszeniem. Bronić bowiem czystości duszy i jej piękna, to najpiękniejsze zadanie każdego człowieka, a przede wszystkim kobiety.

Tak w domu, jak zwłaszcza na stacji czy w internacie będę grzeczną i pomocną, przyczem żadnej pracy wstydzić się nie będę. Nie praca, lecz lenistwo przynosi hańbę i wstyd człowiekowi. Pomogę zatem w pracy matce czy ojcu, bratu lub siostrze, pomogę krewnemu, pomogę pani na stacji, a choćby i obcemu. Praca fizyczna doda mi tylko zdrowia, będzie dla mnie wypoczynkiem po pracy umysłowej. A obowiązek ten ciążyć będzie na mnie zwłaszcza podczas wakacyj świątecznych czy letnich. Zapoznam się też z zajęciami gospodarskimi i pracami kobiecymi, które należą do obowiązków każdej kobiety.

Kiedy mnie stosunki domowe choćby na krótki czas rozdziela z rodzicami, pamiętać będę o nich i chociaż raz na tydzień napiszę list do nich, donosząc szczegółowo o sobie, swej pracy, swoich postępach lub zabawach i przyjemnościach. Niech ten list będzie dla nich dowodem mego przywiązania i miłości i tej wdzięcznej pamięci, jakąśmy im winne za ich trud dla nas, za ich ciężką pracę, za wszystko dobre, którego nam nie szcędzą. Wiem, że ojciec i matka wszystkiego sobie odmawiają, byle tylko mnie w szkole utrzymać, byle tylko mnie dobrze wychować, byle ode mnie oddalić wszystkie przykrości i trudności. A zresztą, czyż mnie nie trapi codziennie w czasie choćby chwilowej rozłąki tęsknota za domem, za rodzicami, za rodzeństwem, zwłaszcza kiedy pokrzepiona modlitwą, kładę się na spoczynek nocny? Tak samo będę pamiętała o swoim rodzeństwie, koleżankach i podczas wakacyj, dłuższych świąt lub innych okoliczności nie zapomnę nigdy o tej radości, jaką daje wymiana listów.

Nie zapomnę również o koleżankach moich, przebywających zagranicą lub nawet o koleżankach obcej narodowości.

Do jednych pisać będę, by odczuły, że w ojczyźnie pamiętają o nich i pragną im przyjść z pomocą chociaż tylko w serdecznych słowach, do drugich by im opisać nasz kraj, nasze życie, nasze wysiłki. Niech się dowiedzą jak najwięcej o Polsce i niech jak najlepiej o niej myślą.

Wogóle myśl o ojczyźnie i o dobru państwa będzie mi zawsze przyświecała, na każdym kroku. Będzie mi ona przede wszystkim dodawała sił do pracy. Spełnienie zaś obowiązków pozwoli mi być wesołą i radosną, pozwoli mi bawić się i śmiać się i innych do tej pogody i radości życia zachęcać.

Aby zaś tej radości życia sobie i innym nie mącić, czynię jeszcze dwa postanowienia:

Ponieważ wiem, jak ciężkie jest utrzymanie mnie w szkole, postanawiam nie wydawać ciężko zapracowanych pieniędzy przez rodziców na różne błahostki i głupstwa, na strojne sukienki, ubiory i błyskotki. Skromny, lecz czysty mundurek lub schludna sukienka, to najodpowiedniejszy strój dla uczennicy.

Ponadto jak ognia unikać będę wódki, wina, piwa i innych napojów alkoholowych. Ileż one bowiem sprowadziły nie-szczęść, ilu chorób stały się przyczyną, ilu ludziom złamały życie, ile rozterek i waśni wnoszą w codziennne życie rodzinne, jaką nędzę powodują, jak strasznie poniżają godność ludzką.

Godność uczniowska.

Takie są moje obowiązki jako uczennicy. Czuję się dumną z tego, że mogę je spełniać, a przede wszystkim, że mogę zdobywać wiedzę i być coraz rozumniejszą i lepszą, a tem samem i coraz pożyteczniejszą.

Jestem uczennicą i jestem z tego dumna. Nie znaczy to, ażebym pogardzała innemi, które tego szczęścia nie dostąpiły, bo w każdym zawodzie można być pożyteczną obywatelką, o ile się spełnia należycie swe obowiązki. A ponieważ ja te obowiązki spełniam, względnie chcę jak najlepiej spełnić, dumna jestem, że, chociaż niedorośla jeszcze wiekiem, zdobywam sobie z roku na rok coraz większe prawo, by mnie bez przesady nazywano prawdziwą obywatelką Niepodległej Rzeczypospolitej Polskiej.

Regulamin

dla Rad Pedagogicznych w państwowych szkołach średnich ogólnokształcących*).

Określenie Rady Pedagogicznej, zadania jej i skład.

§ 1. Rada Pedagogiczna jest urzędowym organem wewnętrznego życia szkolnego, współdziałającym z dyrektorem w sprawach wychowawczych i dydaktycznych. W pewnych wypadkach dyrektor może odwoływać się do współpracy Rady Pedagogicznej i w sprawach administracyjnych.

Rada Pedagogiczna dla owocniejszej pracy może wyłaniać z siebie: Radę wychowawców oraz komisje specjalne, jak: klasowe, przedmiotowe (naukowe) i t. d.

Dyrektor ma obowiązek czuwać, aby działalność Rady Pedagogicznej, Rady wychowawców oraz komisji specjalnych była zgodna z obowiązującymi przepisami i zarządzeniami.

§ 2. Do zakresu działania Rady Pedagogicznej należy:

- a) omawianie sposobów wprowadzania w życie zarządzeń władz;
- b) troska o podnoszenie poziomu wychowawczego, w szczególności: obmyślanie środków oddziaływania na młodzież i organizacja należytej opieki nad nią nie tylko w szkole, ale i poza szkołą; obmyślanie dróg celowej współpracy domu i szkoły i t. d.;
- c) troska o podnoszenie poziomu naukowego, w szczególności: obmyślanie sposobów należytego wykonywania obowiązujących programów szkolnych, uzgadnianie pracy dydaktycznej nauczycieli, ustalanie właściwego ich stosunku do pracy młodzieży i t. d.;
- d) ocena postępów i sprawowania młodzieży, sprawy przyjmowania i usuwania uczniów ze szkoły w zakresie, wskazanym w § 3;
- e) rozważanie, celem powzięcia ostatecznej uchwały, wniosków, przedstawianych przez Radę wychowawców i komisje specjalne lub poszczególnych członków Rady Pedagogicznej;

*) Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z dn. 22. III. 1926. Dziennik Urzędowy Min. W. R. i O. P. z dn. 1. IV. 1926. Nr. 6 (168), str. 98, poz. 45.

- f) występowanie za pośrednictwem dyrektora do władz szkolnych z odpowiednimi wnioskami, dotyczącymi spraw wychowania i nauczania.

§ 3. Jednomyślna uchwała Rady Pedagogicznej w sprawie wydalenia ucznia w drodze dyscyplinarnej wchodzi natychmiast w życie. Uchwała, której nie powzięto jednomyślnie, wymaga zatwierdzenia Kuratorjum. Ucznia, którego taka uchwała dotyczy, Rada Pedagogiczna zawiesza niezwłocznie w uczęszczaniu do szkoły, przytem sprawa jego dalszego pobytu w szkole uważa się przez okres czasu aż do chwili otrzymania odpowiedzi z Kuratorjum za nierozstrzygniętą. W razie potrzeby zarządzenie natychmiastowego zawieszenia w uczęszczaniu do szkoły może wydać dyrektor, nie czekając na uchwałę Rady Pedagogicznej.

Uchwała, usuwająca ucznia z końcem roku szkolnego za niedostateczne postępy, nie wymaga zatwierdzenia Kuratora, o ile uczeń 1) nie uzyskał promocji po dwuletnim pobycie w tej samej klasie lub 2) miał niedostateczne oceny roczne z większości przedmiotów, a rodzice zostali uprzedzeni piśmiennie przynajmniej na 6 tygodni przed końcem roku szkolnego.

§ 4. Rada Pedagogiczna składa się: z dyrektora, ze wszystkich nauczycieli przedmiotów, objętych obowiązującym programem danego zakładu, oraz lekarza szkoły.

Przewodniczącym Rady jest dyrektor. W wyjątkowych wypadkach dyrektor może powierzyć przewodniczenie na posiedzeniu jednemu z członków Rady Pedagogicznej.

Rada Pedagogiczna powierza na rok funkcje sekretarza Rady jednemu z wybranych z pośród siebie członków.

Wszyscy członkowie są obowiązani bywać na posiedzeniach Rady Pedagogicznej i przebieg obrad zachować w tajemnicy.

Posiedzenia Rady Pedagogicznej, uchwały.

§ 5. Posiedzenia plenarne (zwyczajne) Rady Pedagogicznej odbywają się kilka razy do roku, przynajmniej jednak 5 razy, w tem obowiązkowo pierwsze na początku roku szkolnego, ostatnie z końcem roku szkolnego.

§ 6. O dokładnej dacie takiego posiedzenia przewodniczący zawiadamia okólnikiem wszystkich członków Rady, przynajmniej na trzy dni wcześniej, podając zarazem porządek dzienny posiedzenia.

§ 7. Poza tem Rada Pedagogiczna odbywać może w miarę potrzeby nadzwyczajne posiedzenia plenarne, które zwoływane są: 1) z polecenia władz szkolnych, 2) z inicjatywy dyrektora gimnazjum jako przewodniczącego, 3) na podstawie uchwały

poprzedniego posiedzenia Rady Pedagogicznej i 4) na życzenie przynajmniej 2/5 ogółu członków Rady Pedagogicznej, wyrażone na piśmie ze wskazaniem przedmiotu obrad.

O posiedzeniach nadzwyczajnych przewodniczący zawiadamia, podobnie jak o zwyczajnych, z tem, że w wypadkach nagłych może nie przestrzegać terminu, wskazanego w § 6-tym.

§ 8. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów. Przewodniczący bierze udział w głosowaniu. W razie równości głosów przeważa zdanie, za którym opowiedział się przewodniczący.

§ 9. Uchwały Rady Pedagogicznej są prawomocne przy obecności 2/3 ogółu członków i obowiązują również nieobecnych.

§ 10. Dyrektorowi przysługuje prawo zawieszenia uchwały Rady Pedagogicznej, o ileby doszedł do wniosku, że uchwała sprzeciwia się obowiązującym przepisom i zarządzeniom, lub że wymaga tego dobro szkoły, jak również — prawo ponownego oddania danej sprawy pod rozagę Rady Pedagogicznej.

W wypadku zawieszenia uchwały dyrektor odwołuje się do Kuratorjum.

§ 11. Z przebiegu obrad Rady Pedagogicznej spisuje się protokoły. W ważniejszych sprawach (do których zaliczają się sprawy przyjmowania, usuwania i promowania uczniów) protokół winien zaznaczać ile głosów opowiedziało się za przyjętą uchwałą, a ile przeciw. Votum separatum, odpowiednio uмотywowane, wnosi się również do protokołu. Protokół z poprzedniego posiedzenia winien być odczytany na początku najbliższego posiedzenia i po przyjęciu przez zebranych podpisany przez przewodniczącego i sekretarza.

Rada wychowawców.

§ 12. Wyłoniona z Rady Pedagogicznej (patrz § 1) Rada wychowawców składa się ze wszystkich opiekunów klasowych, prefektów, lekarza szkoły i wychowawców specjalnych (opiekunów organizacji uczniowskich i t. d.) z dyrektorem na czele.

§ 13. Zakres działania Rady wychowawców określa Rada Pedagogiczna.

W każdym razie do zakresu tego należą następujące sprawy:

- a) rozważanie środków, celem wykonania uchwał Rady Pedagogicznej w dziedzinie wychowania;
- b) przygotowywanie wniosków na Radę Pedagogiczną w zakresie spraw, wyznaczonych przez dyrektora lub Radę Pedagogiczną, jakoteż wniosków samoistnych w zakresie spraw wychowawczych;
- c) stosownie do uznania dyrektora — decydowanie w pilnych sprawach wychowawczych.

§ 14. W szczególności Rada wychowawców:

- a) układa w ramach przepisów ogólnych oraz omawia regulaminy szkolne celem skuteczniejszego stosowania ich w praktyce;
- b) proponuje rozkład pracy wychowawczej w szkole;
- c) rozważa sprawowanie się młodzieży i szuka środków zaradczych w razie dostrzeżonych wykroczeń;
- d) rozważa sprawy stypendjów, zwolnień od opłat szkolnych i t. d. i przedstawia kandydatów;
- e) zastanawia się nad sprawami życia społecznego i towarzyskiego w szkole, przygotowuje obchody okolicznościowe w szkole lub poza szkołą i t. p.

§ 15. Rada wychowawców zbiera się możliwie najczęściej. Obrady odbywają się według zasad, ustalonych w odpowiednich paragrafach, dotyczących Rady Pedagogicznej. W szczególności członków Rady wychowawców obowiązuje w myśl § 4 zachowanie w tajemnicy przebiegu obrad.

§ 16. W szkole, posiadającej więcej niż jeden wydział, albo mieszczącej się w dwu lub kilku lokalach, mogą istnieć dwie Rady wychowawców, a nawet więcej, stosownie do uznania Rady Pedagogicznej.

Komisje.

§ 17. **Komisje klasowe** składają się z nauczycieli danej klasy (danych klas) oraz ewentualnie lekarza szkoły i zbierają się pod przewodnictwem dyrektora lub upoważnionego przezeń opiekuna klasowego kilka razy do roku, przede wszystkim celem omówienia postępów danej klasy i ustalenia ocen okresowych i rocznych lub załatwienia mniej ważnych spraw dyscyplinarnych.

Komisję klasową zwołuje dyrektor lub w porozumieniu z nim opiekun klasowy.

Członkowie komisji klasowych obowiązani są również do przestrzegania ścisłej poufności obrad.

§ 18. **Komisje przedmiotowe (naukowe)** składają się z nauczycieli tego samego przedmiotu, względnie grupy przedmiotów pokrewnych i mają za zadanie wzajemne informowanie się o potrzebach w zakresie nauczania danego przedmiotu i szczegółowe porozumiewanie się co do pracy nad nim, względnie obmyślanie sposobów wytwarzania harmonijnego ustosunkowania dwu lub kilku przedmiotów, oraz zgłaszanie odpowiednich wniosków na Radzie Pedagogicznej.

§ 19. Poza tem Rada Pedagogiczna, zgodnie z § 1 niniejszego regulaminu, może wyłaniać z siebie inne komisje specjal-

ne, np. komisję wychowania fizycznego, lub zlecać poszczególnym swym członkom określone czynności.

§ 20. O ile dyrektor nie jest obecny na zebraniu komisji, przewodniczący zebrania winien go niezwłocznie poinformować o przebiegu i wynikach obrad.

Regulamin

dla dyrektorów szkół średnich ogólnokształcących¹⁾

§ 1. Dyrektora szkoły państwowej mianuje Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Dyrektora szkoły prywatnej zatwierdza na tem stanowisku Kuratorjum O. S. na wniosek instytucji lub osoby, utrzymujących szkołę; winien on odpowiadać wszystkim warunkom, wymaganym przez odpowiednie ustawy i przepisy.

§ 2. Dyrektor gimnazjum reprezentuje swą szkołę wobec Władz Szkolnych i nazewnątrz. Jest on odpowiedzialny za stan szkoły, za prawidłowy bieg życia szkolnego i za wykonanie obowiązujących przepisów i rozporządzeń Władz Szkolnych.

§ 3. Dyrektor gimnazjum jest bezpośrednim zwierzchnikiem wszystkich osób, zatrudnionych w szkole. W szkołach samorządowych i społecznych jest on z urzędu członkiem Rady Opiekuńczej, względnie innego ciała zbiorowego, stanowiącego zarząd szkoły.

§ 4. Dyrektor w swej działalności obejmuje całokształt powierzonej mu szkoły w zakresie wychowania, nauczania, higieny, administracji szkolnej i ewentualnie gospodarczej. Winien on wnosić do życia szkolnego czynnik inicjatywy i skierowywać do wspólnego łożyska wszelkie usiłowania nauczycieli, wychowawców i lekarza.

§ 5. W zakresie wychowawczym do dyrektora należy:

- a) czuwanie, by w szkole wytworzyła się atmosfera moralno-wychowawcza i by strona wychowawcza życia szkolnego była otoczona należyłą opieką wszystkich czynników, działających na terenie szkoły;
- b) wpływanie przez osobisty przedewszystkiem przykład na rozwinięcie w życiu szkolnem zalet takich, jak poczucie odpowiedzialności, obowiązkowość, pracowitość, systematyczność, punktualność i t. p., t. j. tych

¹⁾ Uchwalony na Konferencji dyrektorów szkół średnich ogólnokształcących na terenie Okręgu Szkolnego Łódzkiego w dniu 8 stycznia 1924 r. na podstawie referatu wizytatora Konstantego Bzowskiego, ogłoszony w Pamiętniku I i II Konferencji Dyrektorów p. t. „Z aktualnych zagadnień szkolnictwa średniego” Łódź 1925 str. 194.

właściwości, które są niezbędne dla każdego społeczeństwa do prawidłowego rozwoju życia państwowego;

- c) nawiązanie jak najżyźniejszego stosunku między domem a szkołą;
- d) udzielanie zezwoleń na otwieranie i utrzymywanie stancji uczniowskich i opieka nad nimi.

Uwaga: Dyrektor powołuje do współpracy w opiece nad stancjami lekarza szkolnego i wychowawców.

§ 6. W zakresie nauczania do obowiązków dyrektora należy:

- a) częste bywanie na lekcjach wszystkich nauczycieli, w szczególności zaś nauczycieli początkujących i młodszych; dzielenie się z poszczególnymi nauczycielami swemi wrażeniami i spostrzeżeniami, poczynionemi na lekcjach; udzielanie im życzliwych rad, wskazówek i pouczeń;
- b) przeglądanie zeszytów z wypracowaniami uczniów;
- c) omawianie na posiedzeniach Rady Pedagogicznej spraw dydaktycznych ogólnych lub w związku ze zwiedzone-
mi lekcjami;
- d) urządzenie lekcji metodycznych (o ile możliwości przez wszystkich uczących) i konferencyj polekcyjnych;
- e) utrzymywanie kontaktu z literaturą pedagogiczną i metodyczno-dydaktyczną przez czytanie dzieł z tego zakresu; umiejętne zachęcanie nauczycieli do samokształcenia się w wymienionych kierunkach;
- f) towarzyszenie wizytatorom w czasie zwiedzania przez nich lekcji szkolnych i stosowanie się do ich pouczeń, rad i wskazówek;
- g) przestrzeganie, by w szkołach, korzystających z praw gimnazjum państwowego lub ubiegających się o nie, we wszystkich przedmiotach nauczania stosowano się do programów ministerjalnych i metod zalecanych przez nie, o ile szkoła nie posiada specjalnego zezwolenia na odmienny program.

§ 7. W zakresie higieny szkolnej i życia codziennego uczniów obowiązkiem dyrektora gimnazjum jest utrzymywanie kontaktu z działalnością lekarza szkolnego i dentysty szkolnego, a nadto kontrola nad spełnianiem przez nich obowiązków.

§ 8. Do obowiązków dyrektora w zakresie administracji szkolnej należy:

- a) układanie planu lekcyj,
- b) rozdział lekcyj między nauczycieli,
- c) rozdział między personel nauczycielski obowiązków wychowawców klasowych,

- d) rozdział między personel nauczycielski zajęć takich, jak opieka nad zbiorami pomocy naukowych, nad biblioteką uczniowską, nauczycielską i t. d.,
- e) układanie dyżurów w gmachu szkolnym w czasie zajęć szkolnych i w razie potrzeby w godzinach pozaszkolnych,
- f) kontrola dzienników lekcyjnych i wszelkich innych ksiąg, powierzonych do prowadzenia nauczycielom,
- g) prowadzenie wykazów nieobecności nauczycieli i zastępstw nieobecnych nauczycieli,
- h) zwoływanie posiedzeń Rady Pedagogicznej, układanie porządku obrad i przewodniczenie im, oraz czuwanie nad wykonaniem uchwał Rady Pedagogicznej,
- i) przygotowywanie wniosków na posiedzenia Rady Pedagogicznej w sprawie przyjęcia do szkoły nowych uczniów,
- j) zwoływanie konferencji rodzicielskich, układanie porządku obrad i przewodniczenie im,
- k) przechowywanie ksiąg, akt i pieczęci szkolnej,
- l) załatwianie korespondencji urzędowej,
- m) podpisywanie korespondencji oraz wszelkich dokumentów, wydawanych w imieniu szkoły,

Ponadto w szkole państwowej:

- n) przedkładanie Kuratorjum półrocznych i rocznych sprawozdań o stanie naukowym i wychowawczym szkoły,
- o) prowadzenie ksiąg inwentarza szkolnego,
- p) układanie projektu budżetu szkoły,
- r) prowadzenie rachunków i ksiąg rachunkowych w tym zakresie, w jakim czynności te zostaną powierzone przez ustawy i rozporządzenia władz szkolnych.

Uwaga: W zakresie wykonania czynności objętych punktami a, e, g, tego paragrafu dyrektor ma prawo powołać do współpracy poszczególnych nauczycieli; przy spełnianiu czynności, wymienionych w punktach k, l, nadto n, o, p, r, w szkołach państwowych dyrektor może korzystać z pomocy sekretarza gimnazjum.

§ 9. Do obowiązków dyrektora szkoły prywatnej może należeć również i administracja gospodarcza szkoły całkowicie lub częściowo, o ile instytucja lub osoba utrzymująca szkołę powierzy mu te czynności. Obowiązki dyrektora szkoły państwowej w zakresie administracji gospodarczej obejmują:

- a) bezpośrednią pieczęć i nadzór nad budynkami i majątkiem szkolnym,
- b) kierowanie pracą służby szkolnej.

Uwaga: Przy wykonywaniu obowiązków, wskazanych w niniejszym paragrafie, dyrektor korzysta z pomocy sekretarza.

§ 10. Do obowiązków dyrektora gimnazjum prywatnego, jako osoby odpowiedzialnej przed państwowymi Władzami Szkolnymi należy:

- a) przedkładanie do zatwierdzenia Kuratorjum O. S. co-rocennie przed rozpoczęciem roku szkolnego listy nauczycieli, którzy muszą posiadać obywatelstwo polskie i prawo nauczania w szkołach średnich;
- b) zawiadamianie o zmianach osób w gronie nauczycielskim w ciągu roku szkolnego;
- c) natychmiastowe zwalnianie nauczycieli, którzy nie uzyskali zezwolenia Władz Szkolnych na wykonywanie obowiązków nauczycielskich z powodu braku kwalifikacji, przepisanych przez ustawy lub nie czyniących zadość innym warunkom, wymienionym w art. 117 Konstytucji;
- d) przedkładanie Władzom Szkolnym na ich żądanie i w terminach przez nie wskazanych sprawozdań o stanie dydaktycznym, wychowawczym i higienicznym szkoły i wszelkich wiadomości statystycznych o szkole;
- e) stosowanie się do zarządzeń i uwag Władz Szkolnych, mających na celu poprawę stanu szkoły.

§ 11. Do obowiązków dyrektora gimnazjum, jako zwierzchnika wszystkich osób zatrudnionych w szkole, należy także:

w szkole prywatnej:

- a) bezpośrednia kontrola nad należytem spełnianiem obowiązków przez personel nauczycielski, lekarski i kancelaryjny;
- b) udzielanie urlopu nauczycielom w czasie trwania zajęć szkolnych (w wypadkach nadzwyczajnych);
- c) wydawanie opinii o wartości nauczyciela i jego pracy szkolnej;

nadto w szkole państwowej:

- d) odbieranie przysięgi służbowej od nowomianowanych pracowników;
- e) udzielanie urlopu podwładnym na przeciąg czasu do dni 8. Występowanie z wnioskiem do Kuratorjum O.

S. o udzielenie urlopu dłuższego w wypadkach, przewidzianych w odpowiednich ustawach i w sposób przepisany przez nie.

Uwaga: W czasie feryj świątecznych lub wakacyjnych nauczyciel może wyjechać bez wyjednywania sobie urlopu; w czasie trwania zajęć szkolnych dyrektor ma prawo udzielić urlopu tylko w wypadkach wyjątkowych (np. śmierci w rodzinie lub u bliskich krewnych, dla załatwienia bardzo ważnych spraw majątkowych, rodzinnych, o ile ich terminu nie da się odłożyć i t. p.).

f) wypowiedzanie życzeń co do mianowania, usunięcia lub przeniesienia na inne miejsce nauczycieli i innych funkcjonarjuszów szkoły.

Uwaga: Decyzja miarodajna w sprawach, wymienionych w punkcie f) niniejszego paragrafu należy według kompetencji do Kuratorjum O. S. względnie Ministerstwa W. R. i O. P. na wniosek Kuratorjum;

g) przesyłanie w drodze służbowej najpóźniej do 3-ch dni wszelkich pism nauczycieli szkoły do władz szkolnych po zaopatrzeniu ich swemi wnioskami.

§ 12. Oprócz czynności, wymienionych w §§ 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 tego Regulaminu do obowiązków dyrektora należą także i wszelkie czynności, które według jego najlepszego rozumienia przyczynić się mogą do rozwoju powierzonej jego opiece szkoły i do dobra kształcącej się w niej młodzieży.

§ 13. Dyrektor obowiązany jest w czasie zajęć szkolnych stale przebywać w szkole. Dyrektor szkoły prywatnej w wypadkach szczególnie ważnych może wyjechać na przeciąg czasu do 3-ch dni bez zawiadomienia o tem Władz Szkolnych. O urlopie dłuższym, który uzyskuje w porozumieniu z instytucją, utrzymującą szkołę, powinien natychmiast zawiadomić piśmiennie Kuratorjum O. S.; w zawiadomieniu powinien wskazać, który z nauczycieli będzie go zastępował.

Dyrektor szkoły państwowej w wypadkach szczególnie ważnych może wyjechać na przeciąg 3-ch dni bez uzyskiwania zezwolenia wyższej instancji, o wyjeździe tym powinien natychmiast zawiadomić Kuratorjum O. S.

Urlop dłuższy dyrektor może otrzymać od Kuratorjum lub Ministerstwa w sposób, przewidziany w ustawach.

W czasie feryj letnich lub świątecznych dyrektor może za wiedzą władz szkolnych wyjechać bez uzyskiwania urlopu po załatwieniu czynności administracyjnych, winien jednak powró-

cie najpóźniej na 5 dni przed rozpoczęciem następnego roku szkolnego; o miejscu swego pobytu winien zawiadomić Kuratorium. Władze szkolne mogą urlop dyrektora wstrzymać lub skrócić. We wszystkich wyżej wymienionych wypadkach wyjazdu dyrektor wyznacza zastępcę na czas swej nieobecności z pośród nauczycieli szkoły.

§ 14. W szkołach, w których istnieje stanowisko zastępcy dyrektora (inspektora), dyrektor ma prawo przekazać temuż część swych obowiązków stosownie do swego uznania. Jednakże tylko dyrektor ponosi całkowitą odpowiedzialność za szkołę w rozumieniu § 2 niniejszego regulaminu. Zastępca dyrektora spełnia wszystkie funkcje dyrektora w czasie jego nieobecności.

Uwaga do §§ 13 i 14. O ile urlop dyrektora szkoły prywatnej trwa dłużej niż miesiąc, zastępca jego musi być zatwierdzony przez Władze Szkolne.

Regulamin

dla Rad Pedagogicznych w szkołach średnich ogólnokształcących*).

§ 1. Zadaniem Rady Pedagogicznej jest jednocześnie usiłowań wszystkich nauczycieli szkoły w ich pracy nad dobrem duchowym (moralnym i umysłowym) oraz fizycznym uczęszczającej do szkoły młodzieży.

Rada Pedagogiczna jest organem wewnętrznym szkoły, powołanym do rozważania, opracowywania i rozstrzygania w granicach kompetencji spraw, związanych z wychowaniem i nauczaniem.

§ 2. Do Rady Pedagogicznej należą: dyrektor szkoły, wszyscy jej nauczyciele i wychowawcy oraz lekarz szkolny. W posiedzeniach Rady może również brać udział przedstawiciel instytucji, utrzymującej szkołę, a także jej właściciel. W gimnazjach, przy których istnieje Koło Rodzicielskie, może brać udział w posiedzeniach Rady przedstawiciel tego Koła. Sprawę zapraszania na posiedzenia Rady Pedagogicznej osób, nie będących członkami Rady, decyduje każdorazowo dyrektor szkoły. Wszystkie osoby, obecne na posiedzeniu, a nie będące nauczycielami szkoły, mają prawo zabierania głosu, lecz nie biorą udziału w głosowaniu.

§ 3. Przewodniczącym Rady Pedagogicznej jest z mocy swego urzędu dyrektor gimnazjum; ponosi on odpowiedzialność przed Władzami Szkolnymi za zgodność uchwał Rady z obowiązującymi przepisami; do niego też należy czuwanie nad należytem wykonaniem powziętych uchwał.

§ 4. Posiedzenia Rady Pedagogicznej (oprócz stałych posiedzeń okresowych, oraz odbywanych z początkiem i końcem roku szkolnego) zwoływane są zawsze w tych wypadkach, gdy życie szkolne wysunie potrzebę wspólnego porozumienia się wszystkich nauczycieli w prawach wychowawczych lub dydaktycznych i ustalenia linii wytycznej postępowania.

§ 5. Posiedzenia Rady Pedagogicznej zwołuje dyrektor 1) bądź z własnej inicjatywy, 2) bądź na żądanie Władz Szkol-

*) Uchwalony na Konferencji Dyrektorów szkół średnich ogólnokształcących na terenie Okręgu Szkolnego Łódzkiego w dniu 8 stycznia 1924 r. na podstawie referatu wizytatora Konstantego Bzowskiego, o. c. str. 200.

nych (w wypadkach wyjątkowych), 3) bądź na piśmienne umotywowane życzenie $\frac{1}{3}$ członków Rady (w tym ostatnim wypadku posiedzenie powinno być zwołane możliwie najprędzej zależnie od okoliczności sprawy, w żadnym jednak razie nie później, niż trzeciego dnia).

Porządek obrad powinien być zakomunikowany członkom Rady na piśmie najpóźniej w przeddzień posiedzenia.

Członek Rady, życzący sobie wnieść jakąś sprawę na porządek dzienny, zgłasza odpowiedni wniosek na ręce dyrektora przynajmniej w przeddzień posiedzenia Rady. Dyrektor stosownie do swego uznania albo stawia tę sprawę na porządek najbliższego posiedzenia, albo też przedstawia tę kwestję do decyzji całej Rady, która większością głosów postanawia, czy i kiedy proponowana sprawa będzie rozpatrywana.

§ 6. Oprócz pełnych posiedzeń Rady mogą być zwoływane w celu specjalnego omówienia pewnych kwestyj posiedzenia komisyjne, w których biorą udział tylko niektórzy nauczyciele (komisje klasowe, komisje przedmiotowe, komisja wychowawców i t. p.). Wnioski, powzięte na posiedzeniach komisyjnych, zyskują moc uchwał dopiero po przyjęciu ich przez pełną Radę. Rada Pedagogiczna może przekazać swe kompetencje w poszczególnych kwestjach odnośnym komisjom.

§ 7. Obecność na posiedzeniach Rady oraz Komisji, branie udziału w ich pracach należy do obowiązku każdego członka Rady Pedagogicznej. Członek Rady i Komisji, zmuszony z ważnych powodów do opuszczenia posiedzenia, winien zawczasu uzyskać od dyrektora zwolnienie w danym dniu z tego obowiązku. W protokóle posiedzenia powinna znajdować się o tem odpowiednia wzmianka.

§ 8. Uchwały Rady Pedagogicznej zapadają zwykłą większością głosów obecnych na posiedzeniu członków; w razie równości głosów przeważa głos przewodniczącego. Głosowanie w zasadzie jest jawne i odbywa się ustnie. Rada w poszczególnych wypadkach wyjątkowych może większością głosów zarządzić albo głosowanie tajne (kartkami na piśmie), albo też głosowanie imienne. Wstrzymywanie się od głosowania jest w zasadzie niedopuszczalne (w wypadkach wyjątkowych głosy wstrzymujące się liczą się w sprawach, dotyczących uczniów, na ich korzyść).

§ 9. Dyrektor ma prawo wstrzymać wykonanie uchwały Rady Pedagogicznej, gdy uchwała jest niezgodna z jego przekonaniem lub wyraźnie sprzeczna z obowiązującymi przepisami; w tych wypadkach dyrektor jest obowiązany przed upływem trzech dni przesłać piśmienne umotywowane sprawozdanie z odpisem protokółu posiedzenia do Kuratorium O. S., które w tej sprawie poweźmie decyzję ostateczną.

Również członkom Rady, którzy powziętą uchwałę poczytują za szkodliwą, przysługuje prawo złożenia „votum separatum”. Powinno być ono odpowiednio umotywowane; dyrektor przed upływem trzech dni przesyła je do rozstrzygnięcia Kuratorjum O. S. Wniesienie „votum separatum” nie wstrzymuje wykonania kwestjonowanej uchwały.

§ 10. Przedmiotem obrad na posiedzeniach Rady Pedagogicznej mogą być sprawy następujące:

- a) odczytywanie okólników i zarządzeń Władz Szkolnych i omawianie sposobu ich wykonania;
- b) sprawozdania i uwagi dyrektora co do bieżącego stanu wychowania i nauczania;
- c) sprawozdania wychowawców i nauczycieli co do stanu poszczególnych klas i uczniów w szkole;
- d) obmyślanie środków i sposobów działania, prowadzących do podniesienia poziomu wychowania i nauczania w całej szkole i poszczególnych klasach;
- e) inicjatywa w obmyślaniu środków i sposobów działania, zmierzających do podniesienia poziomu szkolnictwa;
- f) nawiązanie kontaktu między szkołą a rodzicami uczniów; omawianie tematów, które należy postawić na porządku dziennym zebrań rodzicielskich;
- g) powoływanie do życia organizacyj uczniowskich i opracowywanie regulaminu dla nich, w szczególności zaś t. zw. bratnich pomocy lub samopomocy, kół sportowych, kół wyszkolenia wojskowego, kół Czerwonego Krzyża Młodzieży, stowarzyszeń harcerskich, samorządu szkolnego (gmin szkolnych), czytelni, kółek krajoznawczych, naukowych, literackich i t. d. oraz delegowanie do tych organizacyj opiekunów z pośród członków R. P.
- h) układanie planu wycieczek szkolnych;
- i) organizowanie zajęć pozaszkolnych młodzieży;
- j) urządzenie obchodów ogólnonarodowych i uroczystości szkolnych;
- k) wybór podręczników z pośród zamieszczonych w urzędowym spisie, wydawanym corocznie przez Ministerstwo W. R. i O. P.

Uwaga: Wybór podręczników na rok następny winien być dokonany i podany do wiadomości uczniów i rodziców, o ile możliwości w końcu poprzedzającego roku szkolnego, t. j. w czerwcu.

- l) uchwalanie wniosków w sprawie zaopatrzenia szkoły w pomoce naukowe;

- f) ustalanie na wnioszek wychowawcy ocen sprawowania się a nadto ewentualnie pilności i porządku poszczególnych uczniów w terminach okresowych; promowanie uczniów lub pozostawienie ich na rok drugi;
- m) przyjmowanie uczniów do szkoły na podstawie egzaminu wstępnego lub świadectw szkolnych zgodnie z istniejącymi przepisami;
- n) wydalanie uczniów ze szkoły;
- o) w szkołach społecznych i samorządowych corocznie wybór przedstawiciela Rady Pedagogicznej do Rady Opiekuńczej szkoły lub innego ciała zbiorowego, stanowiącego zarząd szkoły, o ile to jest przewidziane w statucie szkoły;
- p) przedstawianie z pośród wybitniejszych uczniów kandydatów do stypendjów państwowych lub zapomóg, przyznawanie stypendjów z fundacji prywatnych lub przedstawianie kandydatów na stypendja stosownie do ustawy tych fundacji;
- r) zwalnianie uczniów zupełnie niezamożnych od istniejących opłat szkolnych i za zużycie materiałów;
- s) wszelkie inne sprawy wychowawcze i dydaktyczne, związane z życiem szkoły i młodzieży, a niewymienione w tym artykule regulaminu.

Uwaga: Uchwały Rady Pedagogicznej w sprawach, objętych punktem n) niniejszego artykułu, szkoła prywatna obowiązana jest podać do wiadomości Kuratorjum; w szkołach państwowych uchwały objęte punktami n, p, r, wymagają dla swej prawomocności zatwierdzenia Kuratorjum.

§ 11. Protokoły posiedzeń Rady Pedagogicznej powinny być prowadzone w osobnej księdze, przechowywanej w szkole. Prowadzi je jeden z nauczycieli, wybierany corocznie przez Radę. O ile protokół nie został ułożony i napisany na samem posiedzeniu, winien być wykończony i przedstawiony do podpisu wszystkim członkom najdalej na najbliższem posiedzeniu Rady. Pożądane jest, aby protokół odzwierciedlał możliwie dokładnie charakterystyczne momenty dyskusji. Zapadłe uchwały i postanowienia muszą być zacytowane w ścisłym sformułowaniu.

Uwaga: W wypadkach głosowania imiennego należy osobno wymienić nazwiska członków, głosujących za wnioskiem, i osobno głosujących przeciw niemu.

§ 12. Członkowie Rady Pedagogicznej są obowiązani do ścisłego zachowywania tajemnicy co do przebiegu obrad i sposobu głosowania. Uchwały są jawne, o ile przewodniczący nie zarządzi poufności.

Regulamin

dla wychowawców klasowych w szkołach średnich ogólnokształcących*).

I. Zasady i wskazówki ogólne

1. Zadaniem szkoły średniej ogólnokształcącej, która ma na celu wychowanie ucznia na prawego człowieka i dobrego obywatela Państwa Polskiego przez wszechstronny rozwój jego charakteru, umysłu i ciała, jest dbać — obok kształcenia intelektualnego — przede wszystkim o moralne, a także o fizyczne wyrobienie młodzieży. W pracy tej winni brać udział wszyscy nauczyciele bez względu na to, czy powierzono im specjalną opiekę nad którąś z klas czy nie.

2. Do pracy wychowawczej obowiązani są wszyscy nauczyciele, jednakże celem osiągnięcia jak najlepszych wyników każdą klasę oddaje się pod specjalną opiekę nauczyciela - wychowawcy.

Wychowawca opiekuje się uczniami swej klasy, otacza szczególną pieczę uczniów, wyróżniających się zarówno w kierunku ujemnym, jak i dodatnim, ponadto stara się o ujednostajnienie pracy wychowawczej wszystkich nauczycieli, uczących w klasie, powierzonej jego opiece.

Uwaga: a) Obowiązki wychowawcy klasowego należy tylko w wyjątkowych wypadkach powierzać nauczycielowi, który pracuje w szkolnictwie dopiero rok pierwszy;

b) należy utrzymywać jak najdłużej ciągłość pracy wychowawczej; w tym celu wychowawca powinien, o ile możliwości, z roku na rok otrzymywać w opiekę nadal tę samą młodzież, t. j. prowadzić tych samych uczniów od klasy najniższej do najwyższej.

3. Do zakresu działalności wychowawcy — obok oddziaływania drogą nauczania i troski o zdrowie fizyczne młodzieży — należy przede wszystkim:

*) Uchwalony na Konferencji Dyrektorów szkół średnich ogólnokształcących na terenie kręgu Szkolnego Łódzkiego w dniu 19 stycznia 1925 r. na podstawie referatu wizytatora Konstantego Bzowskiego, o. c. str. 204.

- a) wyrabianie swych uczniów na jednostki uspołecznione, umiejące podporządkowywać swoje „ja” wyższym nakazom dobra ogólnego;
- b) budzenie i rozwijanie w nich uczuć patriotycznych, wyrabianie zmysłu państwowego, rozbudzanie ducha ofiarności i poświęcenia dla Państwa i Narodu Polskiego;
- c) zaprawianie uczniów do karności i posłuszeństwa, kształcenie w nich zmysłu ładu i porządku, punktualności, obowiązkowości, pracowitości, sumienności i prawdomówności, t. j. tych wszystkich zalet, które są niezbędne dla prawego człowieka zarówno w życiu jednostkowym czy rodzinnym, jak i dla każdego społeczeństwa do prawidłowego rozwoju życia zbiorowego w ogólności, a państwowego w szczególności.

4. Do osiągnięcia powyższych celów wychowawca winien dążyć:

- a) przez dobry przykład ze swej strony;
- b) przez udzielanie rzeczowych rad i wskazówek przy każdej nadarzonej sposobności, wynikającej z częstego bezpośredniego obcowania z uczniami.

Uwaga: Należy unikać teoretycznego moralizowania, chybiającego najczęściej celu.

- c) przez urządzanie niekiedy np. na lekcjach zastępczych pogadanek na tematy etyczne lub w kwestjach społeczno-narodowych, przyczem punktem wyjścia winny być fakty konkretne z życia uczniów, z bieżących lekcji lub ważnych wydarzeń z życia ogółu;
- d) przez nieustanne, konsekwentnie przeprowadzane wyrabianie w uczniach dobrych przyzwyczajzeń;
- e) przez wyrobienie w sobie silnej woli i umiejętności oddziaływania na młodzież.

Uwaga: W stosunku do uczniów wychowawca powinien być wyrozumiałym, lecz nie pobłażliwym, życzliwym, lecz stanowczym. Na najmniejsze choćby wybryki ucznia wychowawca winien natychmiast reagować w celu ich ukrócenia i zapobieżenia im na przyszłość. W razie nieodzownej konieczności można stosować kary, lecz tylko odpowiadające indywidualności ucznia i rodzajowi przewinienia. Należy nietylko walczyć ze złem, lecz przede wszystkim zapobiegać mu i umiejętnie zachęcać do dobrego.

II. Wskazówki szczegółowe,

A. Czynności wychowawcze.

5. Celem iak najlepszego poznania indywidualności uczniów powierzonej sobie klasy wychowawca możliwie najczęściej óbcuje bezpośrednio ze swymi uczniami tak przy pracy na lekcjach i na wycieczkach, jak i przy zabawach w czasie przerw między lekcjami i w czasie pozaszkolnym.

6. Wychowawca interesuje się życiem swej klasy, stara się poznać jej nastroje, budzi w uczniach zamiłowanie naukowe i artystyczne, daje w porozumieniu z dyrektorem inicjatywę do powstania organizacyj uczniowskich lub utrzymuje ściślejszy kontakt z już istniejącemi, w szczególności zaś kołami t. zw. bratnich pomocy lub samopomocy, kołami Polskiego Czerwonego Krzvwża Młodzieży, z kołami sportowemi, kołami wyszkolenia wojskowego, drużynami harcerskiemi, z samorządem szkolnym (gminą szkolną), z czytelniami, kółkami krajoznawczemi, naukowemi, literackiemi i t. d.

Uwaga: Z wymienionych organizacyj wychowawca powinien otaczać szczególniejszą opieką samorząd szkolny, który tylko wtedy stać się może szkołą życia obywatelskiego, gdy go wspierają rozumne rady doświadczonego człowieka i pedagoga. Zakres działania samorządu uzależniony być winien od poziomu umysłowego i stopnia uspołecznienia uczniów danej klasy. Szczególną ostrożność zachować należy przy wprowadzaniu instytucji sądów koleżeńskich.

Każda z wymienionych organizacyj posiada specjalnego opiekuna, wyznaczonego z grona nauczycielskiego przez Radę Pedagogiczną, który czuwa nad całokształtem życia danej organizacji na gruncie szkolnym, wychowawca zaś wpływa na działanie tej organizacji na terenie swej klasy.

7. Dbając o kulturę umysłów młodzieży, wychowawca dąży do lepszego poznania rozwoju umysłowego i zdolności swych wychowawców i w tym celu:

- a) ma prawo i obowiązek bywania na lekcjach wszystkich nauczycieli w powierzonej mu klasie, o ile pozwala mu na to czas wolny od własnych lekcyj;

Uwaga: Jedynym celem obecności wychowawcy na lekcji innego nauczyciela jest wyłącznie poznanie swych uczniów; nie ma on więc prawa w żadnym wypadku czynienia nauczycielowi jakichkolwiek uwag o lekcji. W razie zauważenia rażących niewłaściwości w prowadzeniu lekcji lub w zachowaniu się nauczycieli na lekcji, winien tę sprawę poruszyć wobec dyrektora, względnie na sesji Rady Pedagogicznej.

- b) korzysta z każdej sposobności, aby poznać umysłowość swych uczniów, zastępuje więc możliwie najczęściej na lekcjach w swej klasie nieobecnych nauczycieli, czuwa nad uczniowskimi biblioteczkami klasowymi i wogóle czytelnictwem uczniów i t. p.

Uwaga: W razie potrzeby wychowawca obowiązany jest do zastępowania nieobecnych nauczycieli i w innych klasach.

- c) w szkołach, w których prowadzi się badania psychologiczne młodzieży, wychowawca — o ile nie bierze sam udziału w tych badaniach — powinien szczegółowo informować się o ich wynikach w zastosowaniu do poszczególnych uczniów swej klasy.

8. Wychowawca dba o podniesienie poziomu kultury estetycznej swoich wychowañców wogóle, a estetyki życia codziennego w szczególności.

Uwaga: Na gruncie szkolnym np. daje inicjatywę do upiększenia klasy, do stworzenia z niej przyjemnego środowiska; w miastach, w których to jest możliwe, zachęca uczniów do zwiedzania wartościowych wystaw artystycznych, galeryj, muzeów lub organizuje zbiorowe zwiedzanie ich; daje inicjatywę do urządzania w szkole wzorowych audycji muzycznych lub specjalnych koncertów dla młodzieży; zachęca młodzież do organizowania wieczorków artystycznych i t. d.

9. Wychowawca dba o podniesienie kultury obyczajowo-towarzyskiej swoich wychowañców; w tym celu poucza ich, w jakich formach zewnętrznych mają wyrażać szacunek, jaki czują dla nauczycieli i wogóle dla osób starszych; zaleca życzliwy stosunek do rówieśników; wskazuje, że młodzież w miejscach publicznych winna zachowywać się skromnie i przykładowie itd.

Uwaga: Organizowanie od czasu do czasu w szkole zebrań towarzyskich i zabaw też wyrabia w uczniach umiejętność odpowiedniego zachowania się.

10. Zadaniem wychowawcy w zakresie higieny i wychowania fizycznego jest:

- a) czuwanie nad całokształtem tych spraw w stosunku do powierzonej mu klasy;
- b) kontakt z lekarzem szkolnym, informowanie się o brakach cielesnych poszczególnych uczniów, branie pod uwagę stanu ich zdrowia przy wydawaniu sądów o postępach i pracowitości uczniów;
- e) pouczanie uczniów o potrzebie długiego snu i wczesnego udawania się na spoczynek, o zachowaniu prawidłowo-

wej pozycji ciała w czasie pisania i czytania w celu uniknięcia tak zwanych chorób szkolnych, jak skrzywienie kręgosłupa, wady wzroku, o potrzebie doboru odpowiednich pokarmów i napojów, o potrzebie dokładnego żucia pokarmów, utrzymywania w należyтым porządku zębów i jamy ustnej i t. d.;

- d) pouczanie uczniów o właściwym znaczeniu ćwiczeń fizycznych, sportu, pracy ręcznej, wdrażanie do tego bardziej opieszających pod tym względem.

11. Wychowawca stara się poznać warunki życia domowego i otoczenia uczniów, ich stosunki materialne i moralne oraz otoczyć szczególniejszą opieką uczniów, znajdujących się w warunkach uciążliwych.

12. Wychowawca winien zwracać uwagę na życie pozaszkolne młodzieży, powierzonej jego opiece i baczyć, aby pozaszkolne zajęcia lub rozrywki, a zwłaszcza nieodpowiednie widowiska teatralne i kinowe nie oddziaływały na nią ujemnie pod jakimkolwiek względem.

B. Czynności administracyjno- wychowawcze,

13. Wychowawca:

- a) bywa, stosownie do rozkładu dyżurów, w niedziele i święta na nabożeństwie szkolnem;
- b) spełnia wzorowo dyżury szkolne, przybywa codziennie do szkoły conajmniej na kwadrans przed rozpoczęciem lekcji i opuszcza ją dopiero po wyjściu wszystkich uczniów swej klasy do domu;
- c) w przerwach między lekcjami przebywa w salach rekreacyjnych względnie na korytarzach, w szatniach lub podwórzu szkolnem stosownie do ułożonego rozkładu dyżurów; wszystkie przerwy wolne od dyżurów, spędza — o ile możliwości — razem ze swymi uczniami;
- d) codziennie jeden z wychowawców pełni t. zw. dyżur ogólny, polegający na tem, że ma dozór nad całym gmachem szkolnym, chodzi po nim w czasie swych wolnych godzin, w czasie pierwszej lekcji notuje w odpowiedniej księdze w pokoju nauczycielskim uczniów nieobecnych, udziela napomnień spóźniającym się i t. d.

14. Wychowawca jest zawsze obecny przy wszystkich zbiorowych wystąpieniach swej klasy (na obchodach uroczystych, przedstawieniach, zabawach i t. p.).

15. Wychowawca przestrzega należytego spełniania przepisów zdrowotnych:

- a) dba o możliwie najlepsze w danej szkole warunki higieniczne, a więc zarządza przewietrzanie klasy przez otwieranie okien podczas każdej przerwy między lekcjami, przewietrzanie pokoi rekreacyjnych podczas lekcji i t. p.;
- b) wyznacza uczniom miejsca w ławkach, uwzględniając przede wszystkim wyniki badania lekarskiego co do wzroku i słuchu;
- c) dopilnowuje, aby uczniowie, przychodzący do szkoły po raz pierwszy po przerwie, wywołanej chorobą, zgłoszali się uprzednio do lekarza szkolnego i aby wchodzili do klasy dopiero po otrzymaniu od niego zezwolenia.

16. Wychowawca obowiązkowo zwiedza stancje uczniowskie sam lub z lekarzem szkolnym.

17. Wychowawca komunikuje się z rodzicami lub opiekunami uczniów we wszystkich wypadkach, wymagających współdziałania domu i szkoły. Niezależnie od niedziel wywiadowczych i zebrań rodzicielskich powinien ogłosić do wiadomości rodziców godziny, w których można się z nim rozmówić w szkole (co najmniej jedna godzina w tygodniu).

Uwaga: Pożądane jest w celu dokładnego poznania warunków życia domowego uczniów przez bezpośrednią obserwację, by wychowawca za zgodą rodziców udawał się niekiedy do domu rodzicielskiego swych wychowañców.

18. Wychowawca przygotowuje — w razie potrzeby — referaty lub obmyśla tematy, które należy omówić na zebraniu rodzicielskiem.

19. Wychowawca bierze udział w posiedzeniach komisji wychowawców, odbywających się możliwie często pod przewodnictwem dyrektora gimnazjum. Na posiedzeniach tych omawiane są przede wszystkim sprawy bieżące, które dotyczą postępowania uczniów, a celem ich jest ujednostajnienie sposobów oddziaływania szkoły na uczniów.

Uwaga: Wnioski w sprawach ważnych oraz natury ogólniejszej, powzięte przez komisję wychowawców, zyskują moc uchwał dopiero po przyjęciu ich przez pełną Radę Pedagogiczną.

20. Wychowawca utrzymuje stały kontakt z nauczycielami swej klasy, zasięgając wszechstronnej opinii o każdym ze swych uczniów.

21. Wychowawca:

- a) na początku roku szkolnego zapoznaje uczniów z regulaminem wewnętrznym danej szkoły i panującymi w

niej zwyczajami oraz czuwa nad przestrzeganiem regulaminu;

- b) zawiadamia uczniów o rozporządzeniach dyrektora i postanowieniach Rady Pedagogicznej;
- c) przyjmuje do wiadomości zaświadczenia opieki domowej o powodach opuszczenia lekcji lub spóźnienia się i uznaje je za usprawiedliwione lub nie;
- d) udziela uczniom napomnień, nagany lub karze ich inaczej za drobniejsze przewinienia po dokładnem zbadaniu sprawy. (Patrz art. 4 e, Uwaga).

Uwaga: 1. Napomnienie lub nagana mogą być udzielone uczniowi w cztery oczy lub w klasie w obecności kolegów, co pozostawia się do uznania wychowawcy, któremu własny takt i rozważenie okoliczności sprawy wskażą w każdym poszczególnym wypadku najwłaściwszą drogę postępowania.

2. Nagana może być udzielona ustnie lub zapisana do dziennika.

3. Nauczyciel w zasadzie nie powinien karać ucznia bez porozumienia się z wychowawcą danej klasy i jego zgody.

22. O znaczniejszych wykroczeniach uczniów wychowawca zawiadamia dyrektora gimnazjum, który albo sam zdecyduje, w jaki sposób należy oddziaływać na postępowanie ucznia albo w wypadkach szczególnie ważnych zwołuje posiedzenie Rady Pedagogicznej dla rozpatrzenia danej sprawy.

Uwaga: 1. Rada Pedagogiczna może albo udzielić nagany uczniowi (w tym wypadku zawsze nagana zostaje zapisana do dziennika, udziela jej zaś dyrektor wobec klasy), albo zagrozić mu wydaleniem, albo wreszcie wydaląc ucznia.

2. Zarówno wychowawca jak i Rada Pedagogiczna mogą zastosować — w zależności od rodzaju przewinienia i stosując się do indywidualności ucznia — także inne rodzaje kar, nie wymienione powyżej, jeśli mają tę pewność, że kary te wpłyną skutecznie na poprawę ucznia.

3. We wszystkich wypadkach udzielenia nagany za ważniejsze przewinienia lub ukarania ucznia opieka domowa zostaje o tem natychmiast zawiadomiona.

C. Czynności administracyjno - kancelaryjne.

23. Wychowawca prowadzi dziennik klasowy, wypełniając w nim odpowiednie rubryki; w określonych terminach oblicza i zestawia dane co do nieobecności i spóźnień uczniów,

24. Wychowawca prowadzi katalogi okresowe i półroczne, wypisuje świadectwa (cenzury) uczniów swej klasy, wy-

syła zawiadomienia do rodziców o zaniedbaniu się w pracy, nagannem zachowaniu się uczniów i t. d.

25. Wychowawca przygotowuje materiał na posiedzenia okresowe, stawia wnioski co do oceny sprawowania, a ewentualnie pilności i porządku swoich wychowawców, opracowuje wszelkie potrzebne zestawienia liczbowe oraz sporządza sprawozdania okresowe i półroczne z przerobionego materiału nauczania.

26. Wychowawca wypełnia odpowiednie rubryki w księgach lub arkuszach indywidualności uczniów, o ile zostały zaprowadzone w szkole w związku z badaniami psychologicznymi lub bez nich.

III. Przepisy ogólne.

27. Wychowawców klasowych powołuje dyrektor.

28. Nauczycielom, nie będącym wychowawcami klasowymi, dyrektor może powierzać wszelkie inne czynności wychowawcze.

29. Wychowawca ponosi całkowitą odpowiedzialność za stan swej klasy pod względem wychowawczym i obowiązany jest zdobyć wydatny wpływ na powierzoną jego opiece młodzież. W razie niezadawalających wyników pracy obowiązki wychowawcze mogą być przez dyrektora odebrane i powierzone innemu nauczycielowi.

Uwaga: Ocena pracy wychowawczej i metod wychowawczych zarówno wychowawcy klasowego, jak i nauczyciela, należy do dyrektora.

30. Do obowiązków każdego wychowawcy należy także dalsze kształcenie się w zakresie teoretyczno-pedagogicznym; w tym celu powinien wychowawca poznawać nowszą literaturę naukową z zakresu pedagogji, psychologji i nauk pokrewnych, a zwłaszcza zapoznać się z metodami badań psychologicznych nad dziećmi i młodzieżą.

31. Oprócz czynności, wymienionych w niniejszym regulaminie, do obowiązków wychowawcy należą także i wszelkie inne czynności, które według jego najlepszego rozumienia przyczynić się mogą do dobra kształcącej się młodzieży.

Uwaga: Dyrektor ma prawo wydawać polecenia, by wychowawcy pełnili czynności niewymienione w tym regulaminie, o ile ze względu na warunki danej szkoły i na miejscowe stosunki okaże się to celowe z punktu widzenia dobra młodzieży.

Terminarz

czynności dydaktycznych dyrektora państwowego gimnazjum *)

SIERPIEŃ i WRZESIEŃ.

1. Plenarne zebranie Rady Pedagogicznej w celu omówienia organizacji roku szkolnego, planu pracy, podziału zajęć i t. d.
2. Zebranie Komisji przedmiotowych i Komisji przedmiotów pokrewnych w celu dokonania podziału materiału naukowego, ustalenia zasad korelacji, omówienia sprawy nabywania pomocy naukowych i t. p.
3. Zebranie Rady Wychowawczej łącznie z Komisją Wychowania Fizycznego w celu bardziej szczegółowego ustalenia planu pracy wychowawczej wogóle, a życia sportowego młodzieży w porze jesiennej w szczególności.
4. Puszczanie w ruch organizacji uczniowskich.
5. Zebranie rodziców i opiekunów uczniów, którzy świeżo do szkoły wstąpili, w celu zapoznania się i uświadomienia opieki domowej co do zasadniczych zwyczajów i postulatów szkoły.
6. Ustalenie listy stancji i burs, w których uczniowie zamieszkują.
7. Zorganizowanie przy pomocy kół rodzicielskich dożywania młodzieży.
8. Lekarskie i dentystyczne badanie uczniów.

PAŹDZIERNIK.

1. Dwa posiedzenia Rady Wychowawczej w celu załatwiania spraw bieżących, zdania sobie sprawy z charakteru i zdrowotności klas, bardziej szczegółowego omawiania pracy wychowawczej, przygotowania wniosków na Radę Pedagogiczną w sprawie zwolnienia z opłat i t. p.
2. Zorganizowanie jednej lub dwóch lekcji pokazowych dla całego grona.

*) Projekt opracowany przez Wizytatora Min. W. R. i O. P., Włodzimirza Gałęckiego).

3. Plenarne posiedzenie Rady Pedagogicznej dla omówienia pomienionych lekcji pokazowych i dokonania zwolnień uczniów od opłat.
4. Zorganizowanie i dokonanie odwiedzania stancji i burs.
5. Bardziej szczegółowe i bezpośrednie wejście w życie organizacyj uczniowskich w celu pobudzenia ich do intensywnej działalności i zapoznania się z planem ich pracy.
6. Przeprowadzenie przez dyrektora po jednej godzinie wychowawczej przynajmniej w czterech klasach.
7. Dalszy ciąg badań lekarskich i dentystycznych.

LISTOPAD.

1. Zebranie komisji klasowych dla rozpatrzenia postępów i sprawowania uczniów w I okresie, zakończone plenarnym zebraniem Rady Pedagogicznej dla zreasumowania wyników I okresu. To plenarne zebranie winno się łączyć z referatem i dyskusją z dziedziny wychowawczej.
2. Zebrania rodziców poszczególnych klas dla omówienia postępów i sprawowania młodzieży; na zebraniach tych należy poruszyć także ogólne sprawy z dziedziny współpracy domu i szkoły w dziele wychowania.
3. Jedno zebranie Rady Wychowawczej.
4. Przegląd zeszytów i prac uczniowskich przez dyrektora.
5. Godziny wychowawcze dyrektora w pozostałych klasach.
6. Zapoznanie uczniów klasy ósmej z zasadami regulaminu egzaminów dojrzałości.
7. Dalszy ciąg badań lekarskich i dentystycznych, zakończony sprawozdaniem lekarza i dentysty na posiedzeniu Rady Wychowawczej.

GRUDZIEŃ.

1. Jedno zebranie Rady Wychowawczej łącznie z Komisją Wychowania Fizycznego, między innymi sprawozdanie z życia sportowego młodzieży w porze jesiennej i omówienie planu tegoż na czas zimowy.
2. Zorganizowanie jednej lub dwóch lekcji pokazowych dla całego grona.
3. Plenarne zebranie Rady Pedagogicznej dla omówienia pomienionych lekcji pokazowych połączone z referatem z dziedziny metodyki i dydaktyki i sprawozdaniem dyrektora z przeglądu zeszytów.
4. Dalszy ciąg odwiedzania stancji i burs.

5. Dalszy ciąg godzin wychowawczych dyrektora, o ile w poprzednich dwóch miesiącach nie odwiedził wszystkich klas.
6. Konferencja z lekarzem, względnie dentystą, w sprawie uczniów, potrzebujących specjalnej opieki lekarskiej.

STYCZEŃ.

1. Zebranie Komisji klasowych dla rozpatrzenia postępów i sprawowania uczniów w II okresie (I półrocze), zakończone plenarnym zebraniem Rady Pedagogicznej, na którym dyrektor podsumowuje przebieg I półrocza w rozmaitych dziedzinach życia szkolnego, a w szczególności daje syntezę spostrzeżeń, dokonanych w związku z wizytacjami lekcji w tem półroczu.
2. Szczegółowa kontrola biurowości i rachunkowości organizacji uczniowskich.
3. Likwidacja organizacji uczniowskich w I półroczu (o ile według statutów wybory odbywają się półrocznie), wybory na II półrocze, przekazanie aktów i działalności nowym zarządom.
4. Bardziej szczegółowe zbadanie spraw czytelnictwa młodzieży, konferencja z bibliotekarzem.
5. Zebranie Rady Wychowawczej między innymi w związku z likwidacją organizacji uczniowskich i czytelnictwem młodzieży.
6. Ogólne zebranie rodzicielskie — głównie w celu omówienia organizacji kolonij leczniczych i odpoczynkowych dla młodzieży.

LUTY.

1. Zebrania komisji przedmiotowych i Komisji przedmiotów pokrewnych w celu stwierdzenia, w jakim stopniu wyczerpany został materiał naukowy, przeznaczony na I-sze półrocze, jak również w celu dokonania podziału materiału i omówienia zasad korelacji na II półrocze.
2. Zebrania rodziców poszczególnych klas dla omówienia postępów i sprawowania młodzieży; na zebraniach tych należy poruszyć także ogólne sprawy z dziedziny wychowania.
3. Zebranie Rady Wychowawczej.
4. Konferencja z lekarzem szkolnym łącznie z wychowawcą dla wspólnego zakwalifikowania uczniów, nadających się na kolonie lecznicze.
5. Odwiedzanie stancji i burs.
6. Przyjęcie od wychowawców sprawozdań za I półrocze.

MARZEC.

1. Dwa posiedzenia Rady Wychowawczej, z których jedno łącznie z Komisją Wychowania Fizycznego. Omówić bieg prac w organizacjach uczniowskich, wysłuchać sprawozdania z życia sportowego młodzieży w porze zimowej i ułożyć plan tegoż na czas wiosenny do końca roku szkolnego (w szczególności omówić zasady organizacji „święta sportowego”), zaprojektować terminy i cele wycieczek krajoznawczych na maj, czerwiec i wrzesień; przygotować wnioski na Radę Pedagogiczną w sprawie zwolnienia z opłat i t. p.
2. Zorganizowanie jednej lub dwóch lekcji pokazowych dla całego grona.
3. Plenarne posiedzenie Rady Pedagogicznej dla omówienia pomienionych lekcji pokazowych i dokonania zwolnień uczniów od opłat oraz wysłuchania opinii grona w sprawie projektu organizacji przyszłego roku szkolnego.
4. Ponowne bardziej szczegółowe i bezpośrednie wejście w życie organizacji uczniowskich.
5. Godziny wychowawcze dyrektora.

KWIECIEŃ.

1. Zebrania Komisji Klasowych dla rozpatrzenia postępów i sprawowania uczniów w III okresie, zakończone plenarnym zebraniem Rady Pedagogicznej dla zreasumowania wyników tego okresu. To plenarne zebranie łączy się z referatem i dyskusją z dziedziny wychowania.
2. Zebrania rodziców poszczególnych klas dla omówienia postępów i sprawowania młodzieży; na zebraniach tych należy poruszyć także ogólne sprawy wychowawcze.
3. Jedno zebranie Rady Wychowawczej.
4. Przegląd zeszytów i prac uczniowskich przez dyrektora.
5. Godziny wychowawcze dyrektora (dalszy ciąg).
6. Odwiedzanie stancji i burs.

MAJ.

1. Realizowanie ustalonych wycieczek krajoznawczych.
2. Kontrola inwentarza szkolnego i doprowadzenie przy współudziale młodzieży pomocy naukowych do porządku („dnie pracy”).
3. Plenarne zebranie Rady Pedagogicznej, z referatem z dziedziny metodyki i dydaktyki — i sprawozdaniem dyrektora z przeglądu zeszytów. Na posiedzeniu tem nale-

ży ustalić podręczniki na następny rok szkolny, oraz szczegółowy terminarz wszelkich prac i uroczystości, związanych z zakończeniem roku szkolnego.

4. Jedno zebranie Rady Wychowawczej.
5. Lekarskie badanie uczniów.
6. Zebrania rodzicielskie w związku z zakończeniem roku szkolnego, organizacją kolonji i obozów przysposobienia wojskowego, wycieczkami krajoznawczymi i t. p.

CZERWIEC.

1. Realizowanie wycieczek krajoznawczych.
2. Lekarskie badanie uczniów.
3. Sprawozdawcze zebranie Komisji przedmiotowych.
4. Szczegółowa kontrola biurowości i rachunkowości organizacji uczniowskich.
5. Likwidacja organizacji i przyjęcie przez dyrektora aktów i funduszków.
6. Promocyjne zebranie Komisji Klasowych.
7. Przyjęcie sprawozdań wychowawców za II półrocze oraz rocznych lekarza, dentysty, nauczyciela wychowania fizycznego i t. p.
8. Zebrania Rady Wychowawczej w miarę potrzeby.
9. Po zakończeniu egzaminów wstępnych plenarne posiedzenie Rady Pedagogicznej dla wysłuchania i omówienia sprawozdań rocznych oraz wyników egzaminów wstępnych.
10. Sporządzenie sprawozdania rocznego dla władz.

LIPIEC i SIERPIEŃ.

1. Wizytacje kolonij i obozów przysposobienia wojskowego.
-

Terminarz

czynności dyrektorskich w państwowych gimnazjach i seminarjach nauczycielskich. *)

SIERPIEŃ.

- do 5. VIII. 1. Przesłać do Kuratorjum zawiadomienie o należnościach do księgi przychodów budżetowych w tym wypadku, jeśli w m-cu poprzednim były wydawane duplikaty świadectw. (Obowiązuje tylko gimnazja).
- do 15. VIII. 2. Gimnazja: przedłożyć Kuratorjum wyciąg z dziennika kasowego opłat uczniowskich za m-c ubiegły wraz z dowodami rozchodowem (rachunkami) oraz uzgodniony z Kasą Skarbową „Wyciąg z ksiąg sum niebudżetowych” za m-c poprzedni.
Seminarja: przedłożyć Kuratorjum sprawozdanie z wydatków rzeczowych za m-c poprzedni wraz z dowodami (rachunkami) oraz uzgodniony z Kasą Skarbową „Wyciąg z ksiąg sum niebudżetowych”.
3. Odesłać do Kuratorjum listy płatnicze, pokwitowane przez personel szkolny, oraz zaopatrzone podpisem dyrektora i pieczęcią szkolną. (Obowiązuje gimnazja i seminarja).
4. Donieść Kuratorjum o powrocie z urlopu i objęciu obowiązków służbowych.
5. Przygotować druki szkolne, niezbędne na dzień 1.IX.
6. Obmyśleć rozdział czynności pomiędzy nauczycieli i prowizoryczny plan zajęć szkolnych, o ile nie dokonano tego przed wakacjami.
7. Zwołać posiedzenie Rady Pedagogicznej w sprawie rozpoczęcia roku szkolnego i rozdziału pomiędzy nauczycieli lekcyj, wychowawstw oraz innych zajęć szkolnych; oddać protokólnie w opiekę powołanym do tego nauczycielom poszczególne działy inwentarza szkolnego (zbiory przyrodnicze, fizyczne, biblioteka i t. d.).
8. Przedłożyć Kuratorjum ustalony wykaz godzin nadliczbowych na miesiąc wrzesień.

*) Ułożyli Ferdynand Śliwiński i Aleksander Nawrocki.

WRZESIEŃ.

- 1.IX.—3.IX. 9. Zarządzić sporządzenie w dziennikach lekcyjnych spisu i statystyki młodzieży szkolnej.
- " 10. Zarządzić odczytanie i omówienie regulaminu dla uczniów (enic).
- do 5. IX. 11. Jak w punkcie 1.
- 1.IX.—8.IX. 12. Podać uczniom warunki i terminy wypożyczenia książek z biblioteki szkolnej.
- " 13. Ogłosić terminy nabożeństw szkolnych.
- do 10. IX. 14. Przedłożyć Kuratorjum wykaz godzin nadliczbowych na miesiąc następny.
- do 15. IX. 15. Jak w punkcie 2 i 3.
- " 16. Przedłożyć Kuratorjum w 3 egzemplarzach sprawozdanie z wykonania planu finansowego za poprzedni rok szkolny wraz z kwitarjuszami. (Obowiązuje tylko gimnazja).
17. Podać do wiadomości uczniów terminy konferencji z rodzicami, przynajmniej na pierwszy okres lub półrocze.
- 5.IX.—15.IX. 18. Przesłać do Kuratorjum statystykę młodzieży szkolnej, wykazy służbowe nauczycieli oraz wykaz rozdziału zajęć szkolnych pomiędzy nauczycieli.
19. Donieść Kuratorjum o zgłoszeniu się do służby i objęciu obowiązków przez nowych nauczycieli.
20. Nowym nauczycielom polecić do przestudjowania programy państwowe i opracowania metodyczne oraz odbyć z każdym z nich konferencję, dotyczącą praktycznych wskazówek nauczania, a wkrótce potem sprawdzić, jak sobie radzą na lekcji.
- 1.IX.—20.IX. 21. Przesłać do Kuratorjum wnioski w sprawie nauczycieli, zamierzających udzielać lekcji w prywatnych zakładach naukowych.
- po 15. IX. 22. Zarządzić wypełnienie nagłówków w katalogach okresowych i głównych.
- około 20.IX. 23. Zwołać posiedzenie Rady Wychowawców.
- po 20. IX. 24. Urządzić konferencję z rodzicami.
- do 25. IX. 25. Przeprowadzić wydanie matrykuł uczniowskich.
- do 30. IX. 26. Przedłożyć Kuratorjum w 3 egzemplarzach plan finansowo-gospodarczy na cały rok szkolny. (Obowiązuje tylko gimnazja).

PAŹDZIERNIK.

- do 5. X. 27. Jak w punkcie 1.
do 15. X. 28. Jak w punkcie 2 i 3.
około 16. X, 29. Konferencje okresowe, zakończone sesją plenarną Rady Pedagogicznej (okres I).
30. Konferencje z rodzicami (w najbliższych dniach po sesji plenarnej).
około 20. X. 31. Posiedzenie Rady Wychowawców.
" 32. Zorganizować święto sadzenia drzewek.
do 31. X. 33. Ściągnąć opłaty szkolne od uczniów, którzy nie złożyli podań o zwolnienie częściowe lub całkowite. (Obowiązuje tylko gimnazja).
" 34. Zwołać posiedzenie Rady Pedagogicznej w sprawie zwolnienia uczniów od opłat szkolnych.

LISTOPAD.

- do 5. XI. 35. Jak w punkcie 1.
do 15. XI. 36. Jak w punkcie 2 i 3.
37. Konferencja międzyokresowa z rodzicami.
do 30. XI. 38. Ściągnąć opłaty szkolne od uczniów, którzy składali podania o zwolnienie, a mają opłacić pełną względnie częściową takse administracyjną (Obowiązuje tylko gimnazja).
około 20. XI. 39. Posiedzenie Rady Wychowawców.

GRUDZIEŃ

- zaraz 40. Konferencja plenarna, poświęcona sprawom
po 1. XII dydaktycznym lub pedagogicznym.
41. Konferencje z rodzicami.
do 5. XII. 42. Jak w punkcie 1.
do 15. XII. 43. Jak w punkcie 2 i 3.
1.XII.—6.XII. 44. Przesłać do Kuratorjum legitymację służbową dyrektora celem przedłużenia ważności na rok następny i przedłużyć ważność legitymacyj służbowych podległego personelu służbowego.
od 15. XII. 45. Wydawanie młodzieży szkolnej zaświadczeń
do 21. XII. kolejowych na ferje świąteczne.

STYCZEŃ

- do 5. I. 46. Jak w punkcie 1.
do 15. I. 47. Jak w punkcie 2 i 3.
po 5. I. 48. Konferencja międzyokresowa z rodzicami.
przed 15. I. 49. Sprawozdanie dentystyczne.
około 15. I. 50. Kontrola wypracowań piśmiennych.

- około 20. I. 51. Posiedzenie Rady Wychowawców.
około 25. I. 52. Konferencje okresowe, zakończone sesją plenarną Rady Pedagogicznej (okres II).
31. I. 53. Wydawanie świadectw młodzieży szkolnej za I-sze półrocze.

LUTY.

3. II. 54. Przesłać do Kuratorjum sprawozdanie półroczne dyrektora o stanie wychowawczym i dydaktycznym szkoły wraz ze sprawozdaniem wychowawców klasowych, opiekunów instytucji szkolnych i lekarza.
do 5. II. 55. Jak w punkcie 1.
do 15. II. 56. Jak w punkcie 2 i 3.
" 57. Przedłożyć Kuratorjum sprawozdanie kasowe z opłat szkolnych za I-sze półrocze roku szkolnego wraz z dowodami rozchodowemi. (Obowiązuje tylko seminarja).
1.II. i po 22.II. 58. Konferencja z rodzicami.
około 22. II. 59. Posiedzenie Rady Wychowawców.
przed 1. III. 60. Przesłać do Kuratorjum podanie o zezwolenie na przeprowadzenie egzaminów dojrzałości z załączeniem tematów wypracowań piśmiennych, listy uczniów (enic) kl. 8-ej z datą urodzenia i wstąpienia ich do zakładu oraz listy nauczycieli kl. VII z podaniem ich kwalifikacyj.

MARZEC.

- do 5. III. 61. Jak w punkcie 1.
do 15. III. 62. Jak w punkcie 2 i 3.
około 15. III. 63. Zażądać od uczniów z kl. VIII-ej metryk urodzenia, świadectw szkolnych i curriculum vitae.
" 64. Konferencje okresowe, zakończone sesją plenarną Rady Pedagogicznej (okres III).
65. Konferencja z rodzicami (w najbliższych dniach po sesji plenarnej).
do 31. III. 66. Jak w punkcie 33.
przed 31. III. 67. Przedstawić Kuratorjum wnioski, w sprawie ewentualnego zwolnienia niektórych sił nauczycielskich i zapotrzebowania nowych sił na następny rok szkolny.

KWIECIEŃ.

- do 5. IV. 68. Jak w punkcie 1.
do 15. IV. 69. Jak w punkcie 2 i 3.
około 15.IV. za-
leżnie od feryj
świętecznych 70. Konferencja międzyokresowa z rodzicami.

- na tydzień przed
ferjami
świętecznymi 71. Wydawanie młodzieży szkolnej zaświadczeń
kolejowych.
około 20.IV. 72. Posiedzenie Rady Wychowawców.
do 30.IV. 73. Jak w punkcie 38.

MAJ.

- przed 3 V. 74. Przygotowanie obchodu na dzień 3 maja.
2.V. lub 4.V. 75. Konferencja w sprawie dopuszczenia uc-
niów kl. VIII-ej do egzaminów dojrzałości.
do 5.V. 76. Jak w punkcie 1.
do 6.V. 77. Ściągnąć od uczniów, dopuszczonych do ma-
tury, taksy za egzamin i wpłacić do P. K. O. na konto
30110 Centr. Kasy Państw do dysp. Minist. W. R.
i O. P. i przesłać Kuratorjum wykaz uczniów wraz
z dowodem wpłaty.
przed 7.V. 78. Przesłać do Kuratorjum listę abiturjentów,
dopuszczonych do egzaminów dojrzałości, wraz z wy-
kazem ocen abiturjentów w kl. VII i VIII-ej oraz po-
kwitowania z wniesienia do Kasy Skarbowej taks ma-
turalnych.
po 7.V. 79. Zamówić odpowiednią ilość blankietów
świadectw dojrzałości, kopij tych świadectw i proto-
kółów maturalnych, zależnie od liczby abiturjentów.
około 10.V. 80. Na konferencji plenarnej omówić organiza-
cję święta sportowego.
81. Konferencja z rodzicami.
82. Przeprowadzenie w oznaczonym przez Ku-
ratorjum terminie piśmiennych egzaminów dojrza-
łości.
do 15.V. 83. Jak w punkcie 2 i 3.
przed 31.V. 84. Przesłać do Kuratorjum wykaz uczniów,
zgłaszających się do wojskowych obozów letnich.

CZERWIEC.

- zaraz po 1.VI. 85. Zwołać konferencje klasowe dla ustalenia
wykazu uczniów (enic), którym grozi nieuzyskanie
promocji do klasy następnej, celem jak najdokład-
niejszego zbadania ich wiedzy.
do 5.VI. 86. Jak w punkcie 1.
do 15.VI. 87. Jak w punkcie 2 i 3.
Zależnie od ter-
minu egzaminów
dojrzałości. 88. Konferencja komisji maturalnej w sprawie
dopuszczenia abiturjentów do ustnej części egzami-
nów dojrzałości.

- Zależnie od terminu egzaminów dojrzałości
- do 10.VI. 89. Przeprowadzenie ustnych egzaminów dojrzałości.
- po 10.VI. 90. Uroczyste wręczenie świadectw maturzystom i zwrot dokumentów osobistych maturzystom.
91. Kontrola piśmiennych wypracowań szkolnych.
92. Konferencja Rady Pedagogicznej w sprawie wykazu mających obowiązywać w następnym roku szkolnym podręczników i ogłoszenie uczniom tego wykazu, a nadto omówienie podziału lekcji pomiędzy nauczycieli na rok następny.
- od 15.VI. 93. Wpisy kandydatów do egzaminów wstępnych i pobranie taks egzaminacyjnych.
- do 25.VI. 94. Konferencje klasowe, mające ustalić oceny roczne uczniów (enic), zakończone sesją plenarną Rady Pedagogicznej (okres IV).
- około 18.VI. 95. Ściągnięcie od uczniów (enic) wszelkich zaległości, wypożyczonych książek i t. p.
- do 22.VI. 96. Wydawanie młodzieży szkolnej zaświadczeń kolejowych.
- " 97. Uroczyste zakończenie roku szkolnego i rozdanie świadectw rocznych.
- 23.VI. 98. Przeprowadzenie egzaminów wstępnych sposobem lekcyjnym.
- 23.VI.—28.VI. 99. Konferencja plenarna Rady Pedagogicznej, zamykająca rok szkolny.
- 28.VI. 100. Protokółarne stwierdzenie stanu poszczególnych działów inwentarza szkolnego i oddanie ich dyrektorowi przez opiekunów.
- do 28.VI.

LIPIEC.

- do 5.VII. 101. Jak w punkcie 1.
- do 15.VII. 102. Jak w punkcie 2 i 3.
103. Przedłożyć Kuratorjum sprawozdanie kasowe z opłat szkolnych za II-gie półrocze ub. r. szk. wraz z dowodami rozchodowemi. (Obowiązuje tylko seminarja).
- około 5.VII. 104. Przesłać do Kuratorjum sprawozdanie roczne dyrektora wraz ze sprawozdaniem wychowawców klasowych, opiekunów instytucji szkolnych, lekarza, dentysty, z wycieczek geograficznych, przyrodniczych i gier na wolnym powietrzu z dołączeniem wykazu uczniów promowanych, pozostawionych na rok drugi oraz nowoprzyjętych i podaniem wyniku egzaminów wstępnych.

105. Odnowienie i odświeżenie lokalu szkolnego.
106. Doniesić Kuratorjum o wyjeździe na urlop dyrektora i wyznaczeniu zastępcy.

Czynności dyrektorskie w ciągu roku szkolnego bez oznaczenia ścisłego terminu.

1. Układanie podziału godzin i zarządzanie zmian w tym podziale.
2. Hospitowanie lekcyj.
3. Organizowanie lekcji praktycznych i konferencyj w celu omówienia tych lekcji.
4. Nadzór nad prowadzeniem gier popołudniowych na wolnym powietrzu i ćwiczeń w zakresie przysposobienia wojskowego.
5. Nadzór nad przeprowadzeniem przepisanej przez program państwowy ilości wycieczek geograficznych i przyrodniczych.
6. Nadzór nad zajęciami popołudniowymi uczniów (śpiew chórally, muzyka i t. p.).
7. Nadzór nad instytucjami szkolnymi uczniów (samorząd, gmina szkolna, harcerstwo, kółka i t. p.).
8. Nadzór nad stancjami młodzieży szkolnej i prowadzenie wykazu tych stancji.
9. Prowadzenie akt personalnych nauczycieli i uczniów.
10. Prowadzenie wykazu uczniów, korzystających z odroczeń służby wojskowej.
11. Prowadzenie księgi przyjęć i skorowidza uczniów (enic).
12. Prowadzenie spisu inwentarza szkolnego.
13. Prowadzenie księgi kontroli wydatków z funduszków specjalnych (opłaty dentystyczne).
14. Prowadzenie księgi kontroli opału.
15. Prowadzenie ksiąg kasowych.
16. Administrowanie kredytami i składanie sprawozdań finansowych oraz wydawanie zleceń do Kasy Skarbowej.
17. Wydawanie pracownikom etatowym kart porady lekarskiej.
18. Wydawanie odpisów świadectw szkolnych.
19. Podział zajęć pozalekcyjnych, dyżurów i t.p. oraz organizowanie zastępstw.
20. Prowadzenie księgi ogłoszeń do młodzieży i do nauczycieli.

21. Prowadzenie wykazu nieobecności nauczycieli i wykazu hospitowanych lekcyj.

22. Załatwianie korespondencji bieżącej (prowadzenie dziennika pism wchodzących i wychodzących, skorowidza i archiwum).

23. Ogólny nadzór nad porządkiem i czystością w gmachu szkolnym.

24. Zaprzysięganie nowozaangażowanych pracowników etatowych.

25. Wpływy z tytułu opłat szkolnych, przewyższające sumę zł. 300.— należy wpłacać możliwie bezzwłocznie do Kasy Skarbowej na r-k bieżący. (Obowiązuje gimnazja).

Seminarja, przechowujące gotówkę, osiągniętą z opłat szkolnych, na r-ku bieżącym w Kasie Skarbowej, winny całkowite wpływy z tego tytułu wpłacać bezzwłocznie do Kasy Skarbowej. (Obowiązuje seminarja).

Wskazania dla starszej młodzieży szkół średnich. *)

„Uczeń powinien na siebie poglądać, jako na młodego Obywatela, który się sposobi i do tego dąży, aby się stał obywatelem dojrzałym”.

Ust. Kom. Eduk. Narod. rozdział XVIII. 1.

Szkoła średnia, sama dla siebie stanowiąca całość zamkniętą, dla ucznia jest stopniem ciągłego wznoszenia się w wszechstronnym rozwoju, a jednocześnie szczeblem przygotowawczym do dalszego, samodzielnego już życia, w którym ma on wystąpić jako świadomy swych obowiązków i praw członek społeczeństwa, narodu i państwa.

Stąd też jest obowiązkiem każdego ucznia zdobyć w tym okresie przygotowawczym te wszystkie wartości, które zapewnić mu mogą jako jednostce pełnię rozwoju, a jednocześnie uczynią z niego dobrego obywatela.

Jak te cele osiągnąć, pokrótce pragną wskazać niniejsze uwagi.

Nauka i praca.

Jako pierwszy obowiązek, który zapewnia człowiekowi godność, otwiera coraz to szersze horyzonty myśli, uzbraja w środki do życia, przygotowuje do twórczej pracy dla szczęścia własnego i innych, występuje nauka. Ni chwili stracić, ni żadnej sposobności ominąć nie wolno, która pozwala zdobyć bogate tajniki wiedzy.

Unikanie trudności, prześlizgiwanie się po powierzchni, ułatwianie sobie pracy przez nierozumne oszczędzanie twórczego wysiłku, wyprowadzanie w pole celem uzyskania tylko stopnia na świadectwie, a nie celem zdobycia istotnej wiedzy jest oszukiwaniem tylko samego siebie, które prędzej, czy później w życiu odbić się musi.

Uczciwość wobec siebie samego, sumienność, obowiązkowość i samodzielność, to pierwszy warunek, który spełnić musi poważnie patrzący na życie uczeń, rozumiejący, że wiedza, jaką zdobędzie, będzie stanowić obok zalet charakteru główną ocenę jego wartości. Praca ta jednak musi być nie tylko sumienna i samodzielna, ale też systematyczna, bo taka tylko zapewnia gruntowne i trwałe zdobycie wiadomości.

*) Napisał Tadeusz Czapczyński.

Kult pracy i cześć dla wiedzy powinny być cechą każdego ucznia, z nich też powinien wypływać stosunek ucznia do tych, którzy mu zdobycie wiedzy ułatwiają: do rodziców, nauczycieli i kolegów. Do rodziców, którzy nieraz wszystkiego sobie odmawiają, by zapewnić dziecku możliwość nauki, do nauczycieli, którzy są dlań przewodnikami w zdobywaniu świata, do kolegów, którzy są współtowarzyszami w pracy, świadkami i współczynnikiem codziennych rozjaśnień się duszy. Wdzięczność i miłość dla jednych, szacunek i zaufanie dla drugich, serdeczność, szczerłość i przyjaźń dla współkolegów, powinny ożywiać każdego ucznia. Jedynie bowiem w atmosferze ogólnego szacunku, ufności i dobrze pojętej solidarności wydać może praca pożyteczne wyniki, rodząc na tle wspólnych wysiłków niezniszczalne na życie całe węzły przyjaźni między uczniem i nauczycielem, między kolegą i kolegą.

Atmosfera pracy winna wpływ wywrzeć na życie w szkole i poza szkołą. Współpraca, a nie egoistyczne wywyższanie się, pomoc wzajemna, a nie sobkostwo, pogoda i radość, a nie dokuczanie czy niekoleżeńskie dowcipy, współczucie, a nie złośliwość — to cechy tej atmosfery, na tle której rodzą się kółka dokształcające, czytelnie, uczelnie, samopomoce i t. p. organizacje uczniowskie, które mają na celu większe zbliżenie się, skupienie i ułatwienie sobie poważnej pracy, w której zawsze towarzyszyć będzie nauczyciel jako doświadczony, świadomy celów przewodnik i pomocnik. Sporty, zabawy, wycieczki mają też za zadanie nie tylko polepszyć warunki fizyczne pracującej jednostki, ale też jeszcze silniej zespolić społeczne więzy szkoły jako zwartej całości. Całość ta nawet zewnętrznie się uwidoczniła przez jednakowy mundur czy czapkę, przez wspólny sztandar szkolny, pod którego osłoną skupia się w imię kultury jednostka bojowa pracy: szkoła.

Zrozumienie ilości wysiłku własnego, włożonego w pracę, winno też obudzić poszanowanie dla pracy innych, rodziców, nauczycieli, kolegów, krewnych, znajomych czy obcych, pracy, dokonanej w przeszłości i dokonywanej obecnie, powinno kierować każdym krokiem i czynem ucznia. Bo sztuką może większą od dokonania pracy jest umiejętność jej utrzymania, nie jednorazowy bowiem wysiłek świadczy o charakterze człowieka, ale zdolność gromadzenia zdobyczy, jej zwiększanie i bogacenie.

Poszanowanie dla pracy to nie jest pojęcie jakieś oderwane, to nie tylko szacunek dla wielkich pomników czy dzieł, ale to też umiejętność poszanowania jej w drobiazgach, które się składają na całe bogactwo kultury, to też nieniszczenie

sprzętów szkolnych czy książek, drzew przydrożnych czy kwiatów w ogrodzie, to wreszcie szacunek dla każdego pracownika choćby najskromniejszego.

Ale praca, aby była skuteczna, musi też być dobrze zorganizowana, a podstawą dobrej organizacji jest uświadomienie sobie celu i umiejętność podporządkowania się mu przez zrozumienie wartości, karność i posłuszeństwa. Wtedy tylko szkoła stać się może naprawdę twórczym ogniskiem.

Oto główne zasady, jakich uczeń przestrzegać winien, jeśli z tej placówki pracy, jaką jest szkoła, pragnie wyjść bogaty w wiedzę, by sobie zapewnić byt i dla społeczeństwa stać się pożytecznym.

Życie społeczne.

Z pojmowania szkoły jako warsztatu pracy wynikają dalsze konsekwencje: stosunek do różnorodnych objawów życia, stojących poza szkołą. Względem tych różnorodnych przejawów społecznych i politycznych szkoła musi zająć stanowisko poznawcze, badawcze, obiektywne, które pozwoli jej krytycznie je oceniać, wyciągać wnioski, wydobywać pierwiastki kształcące, wychowawcze i ideowe. Istotny bowiem czyn uczenia tak co do treści jak i zakresu ograniczony być musi do szkoły i programem jej objęty, nie do uczenia należy czynny wpływ na kształtowanie się życia. Nakazuje to szkole jej charakter, który pozwala gromadzić się obok siebie młodzieży różnych warstw, dzieciom rodziców o rozmaitych przekonaniach politycznych. W ten sposób tworzy się siłą rzeczy już na ławie szkolnej poczucie i głębokie zrozumienie wspólnego celu dla wszystkich równie drogiego.

Przygotowaczy zatem charakter szkoły nie pozwala na to, by młodzież szkolna brała czynny udział w życiu społecznym czy politycznym, które ująć mogą w swe ręce tylko ludzie doświadczeni, odpowiednio przygotowani lub opierający swe prawa na trudzie życia dla społeczeństwa poniesionym. By pożytecznie i dodatnio działać na polu społecznym czy politycznym, dla życia narodowego wyznaczać odpowiednie drogi rozwoju, by zdać sobie dobrze sprawę z wartości i doniosłości każdego kroku, trzeba rozległą mieć wiedzę, obserwacyj i doświadczeń dużo, dojrzałość sądu i umiejętność przewidywania; młodzieńcze uczucia lub intuicja rzadko może przynieść dobre owoce, brak też czynom na tych podstawach opartym, krytycznej samodzielności, przeróżne sugestje działają na ich kierunku.

Samodzielność zaś i sąd krytyczny powinien być podstawą działania uświadomionego obywatela, a takim obywatelem może

być uczeń dopiero po ukończeniu swych studjów wtedy, kiedy bliżej i lepiej pozna życie. Przedwczesne wstąpienie w szranki życia politycznego i społecznego może niejednokrotnie złamać, zniechęcić nieprzygotowaną jednostkę, która mogłaby stać się pożyteczną, gdyby właściwie swych sił używała. Stąd też zebrań i wiece, praca w partjach czy komitetach, udział w wyborach lub demonstracjach nie są i nie mogą być odpowiednim terenem pracy dla młodzieży szkół średnich. O zagadnieniach tych jednak młodzież mówić może, a nawet powinna na lekcjach historii, geografji, nauki o Polsce współczesnej czy literatury, które nietylko szerzą kult i zrozumienie przeszłości, ale wprowadzają w tajniki teraźniejszości i budują podstawę pod zagadnienia społeczne i polityczne przyszłości, sprawom tym poświęcić może czas na kółkach naukowych, gdzie zagadnienia chwili rozpatrzone być mogą z obiektywnego stanowiska interesów państwa jako całości.

Prócz tego szkoła daje młodzieży możność stopniowego, praktycznego przygotowania się do przyszłego życia społecznego, dostosowanego do jej sił i potrzeb: samorząd czy gmina szkolna wprowadzi ją w tajemnicę organizacji społecznej, samopomoc i kooperatywy nauczą jej gospodarki społecznej, kółka dadzą jej umiejętność orientacji w poglądach innych, przemawiania, dyskusji i parlamentarnych obrad, a wszystkie te organizacje poza kształceniem miłości koleżeńskiej, zaznajomią z tajnikami duszy ludzkiej, psychologją zbiorową, której znajomość jest podstawą wszelkiej pracy społecznej. Pozna też młodzież na tle tej pracy cały splot warunków społecznych, nauczy się te sploty rozwiązywać i w ten sposób realnie, praktycznie w zakresie sobie dostępnym zapozna się ze sztuką rządzenia i karnego, solidarnego poddania swej woli dobru ogółu. Gorliwe i poważne spełnianie obowiązków w organizacjach szkolnych będzie najlepszym przygotowaniem do przyszłej trudniejszej i szersze kręgi obejmującej działalności społecznej czy politycznej.

Życie narodowe.

W granicach szkoły, która objąć musi całokształt życia ucznia, znajdują się również środki na zaspokojenie i tych potrzeb duchowych, o które silnym głosem zwłaszcza u młodzieży upomina się uczucie. Nietylko myśl sama i wola stanowią podstawę do pracy, składają się na nią i uczucia, które rodzą zamiłowanie do niej, rozstrzygają o kierunku skłonności. Ale silniej jeszcze działają one na wyrobienie wartości ideowych, które oparte na gorącym umiłowaniu przeszłości, dorobku wieków, każą twardo bronić i walczyć o bogactwo narodu, o jego język i kulturę, o jego cześć i potęgę, a wreszcie o jego przyszłość.

Wdzięczność i ukochanie tych, co o tę godność i wolność narodu walczyli, nakazują obok pracy, która jest głównym tego wyrazem, obowiązek czczenia pamięci wielkich ludzi czy doniosłych chwili dziejowych, rozpamiętywania ich w uroczystych rocznicach narodowych, w których szkoła łączy się z całym narodem. Udział w narodowych uroczystościach czy pochodach, wieczory czy poranki szkolne, w których każdy winien brać udział według sił swoich i zdolności, dają wyraz zewnętrzny tym głęboko w duszy tkwiącym uczuciom.

Na tem się jednak stosunek do ojczyzny wyczerpać nie może. Miłość Ojczyzny wymaga ciągłej gotowości do oddania w jej obronie najdroższego skarbu człowieka: życia. Przygotowaniem jednak do tej największej ofiary winno być kształcenie i ćwiczenie codziennie swej woli w dokonywaniu czynów, które dobro publiczne, a nie prywatne na pierwszym stawia planie.

Życie religijne.

Prócz tych uczuć jeszcze silniej domaga się wyrazu i uźwężnienia głos, w głębi każdej duszy tkwiący, a wynikający z wrodzonych jej potrzeb jako objaw najwyższej czci i miłości, stosunek nasz do Boga, który ustom każe ślać gorące i pełne ufności wyrazy modlitwy codziennej i nakazuje szczere wykonywanie z wiarą ściśle związanych praktyk religijnych. Poczucie sprawiedliwości i tradycja dziejowa dyktują nam obowiązek poszanowania dla kultu religijnego wyznań innych. Ale i uczucie religijne, choćby najgłębsze, martweby było, gdyby mu brakowało granitowego oparcia o czyny codzienne, z nakazów religii wynikające.

Spędzanie czasu wolnego.

Uczucie szuka jeszcze innych, codziennych form wyrazu. Wymaga tego też myśl, która szuka wytchnienia i uzupełnienia przez wzbogacenie duszy nowymi wrażeniami i doświadczeniami. Tę rolę podwójną spełnia przedewszystkiem lektura książek. Książka bowiem tak naukowa, jak i z literatury pięknej nietylko uczy nas, ale kształci nasze uczucia, rozwija fantazję, pobudza wolę do czynu, przyspiesza ogromnie proces duchowego rozwoju.

Ażebym jednak cel ten osiągnąć, trzeba umieć czytać i trzeba umieć dokonać wyboru książek. Żąda tego od nas ekonomja czasu, która nie pozwala nam napróżno tracić chwili życia, zmusza nas też do tego wyboru coraz to wyższy poziom wymagań jako wynik rozwoju duchowego, który nie może się zadowolić byle jaką treścią czy formą, ale w każdej książce szuka głębokiej myśli, prawdy obserwacji, uzasadnionej psychologii, piękna,

ideowych wartości i skończonej formy artystycznej. Niewiele jest takich książek, a te, które są, niezawsze dostosowane są do poziomu duchowego młodzieży, często poruszają zagadnienia niedostępne jeszcze młodzieży lub omawiają tematy, wychodzące poza zakres pożądaných w tym wieku uświadomień. Te książki tylko narazie są szkodliwe jako przedwczesne, choć w pełni odpowiadają warunkom naukowym czy artystycznym. Jeszcze więcej jest książek takich, które w marnej a ponętnej i błyskotliwej formie celowo szerzą brud i zło, licząc na brak doświadczenia młodzieży, niewyrobyony jej sąd i naiwność. Od tych książek młodzież rozumna, zdająca sobie sprawę z celu swej pracy i życia, wiedzona instynktem samoobronnym sama uciekać winna.

W wyborze zaś lektury szukać powinna pewnych i zaufania godnych przewodników. Takim najlepszym przewodnikiem jest przede wszystkim program szkolny, który w lekturze podstawowej i uzupełniającej zawiera wszystkie te dzieła, które kulturę naszą od wieków urabiały i przed światem świadczyły o jej wysokim poziomie, które obok innych wysiłków zadecydowały o tem, że po wiekowej niewoli mogliśmy na nowo upominać się o naszą niepodległość i ją utrzymać potrafimy. A komu te dziesiątki dzieł nie wystarczą, niech wskazówek do lektury szuka w dziełach krytycznych, w poważnych czasopismach fachowych, a przede wszystkim niech rady zasięga u swych nauczycieli, którzy, znając duszę uczniów, najlepiej doradzą, co czytać winni, by jak największą odnieść korzyść, jak najgłębszych i jak najwartościowych doznać wzruszeń. Książka w porę dobrana, to najlepszy przyjaciel, ale najlepsza książka, przedwcześnie do rąk dana, zawichrzyć może myśl, rozstroić uczucie, zwichnąć wolę, zarazić fantazję, odebrać wiarę w świat idei i ideałów.

Tu jak i wszędzie pamiętać należy, że szkoła dzisiejsza nie chce być więzieniem dla ucznia ni tortur nie zamierza mu sprawiać, ale, pragnąc jak najpełniejszego jego rozwoju chce mu drogę ułatwić i usunąć z drogi wszystko, coby mu zaszkodzić mogło.

Z tego też stanowiska patrzeć należy na najrozmaitsze zakazy, dotyczące teatru, kina, publicznych zabaw, wieczorków, odczytów, wykładów, uczęszczania do lokali publicznych i t. p. Nie wszystko to, naco dorosły patrzeć się może krytycznie, co ocenić potrafi właściwie, odpowiednie jest dla wrażliwej, czulej, tak łatwo poddającej się wpływowi duszy ucznia. Do sił reakcji musi być dostosowana siła pobudek, zdanie sobie sprawy z tej różnicy psychicznej ułatwia każdemu rozumnemu uczniowi zrozumienie tego, że tak jak nie wszystkie książki są dla wszystkich uczniów odpowiednie, tak też i nie

wszystkie przedstawienia teatralne, kinowe, nie wszystkie odczyty czy wykłady, nie wszystkie też lokale, do których wstęp mają dorośli. To też z ufnością winna młodzież wybór pod tym względem zostawić nauczycielom i o ich zezwolenie w każdym wypadku się pytać.

Zresztą zasób energii młodzieńczej i jej pociąg do działania może inne mieć ujścia, jej zamiłowania bowiem mogą w szkole znaleźć odpowiednie formy wyrazu: przedstawienia i uroczystości szkolne, udział w orkiestrze, chóry, uczniowskie zebrania towarzyskie czy taneczne zabawy, gry i sporty, w lecie wycieczki i wioślarstwo, w zimie ślizgawka, narty i saneczki tyle dają przyjemności, tyle zachwytów i radosnych wzruszeń, że wypełnić mogą z łatwością wszystkie wolne chwile, dać bogatą strawę uczuciu i fantazji. Tylko trzeba umieć w sobie wykrzesać zainteresowanie i pomysłowość, trzeba wyrobić w sobie inicjatywę, zmysł organizacyjny tak potrzebny zawsze w życiu, a nie bezmyślnie i bezwolnie zabijać w sobie wszelkie porywy młodości. Jedną z najodpowiedniejszych form, w których wyrazić się może ta dusza młodzieńcza to harcerstwo, ogniskujące w sobie prawie całokształt pozaszkolnego życia ucznia, inna, to hufce szkolne i przysposobienie wojskowe, które celowo i w związku z najważniejszymi ideałami obywatelskimi, pozwala wyładować się młodzieńczej energii i wzmocnić siły fizyczne.

To życie pozaszkolne, bogate i różnorodne, pozwala jeszcze silniej uwydatnić się indywidualnym cechom, jeszcze głębiej iść w kierunku własnych zainteresowań i okazać swe twórcze zdolności. Budzić w sobie te iskry, podsycać je dodatkową pracą, to obowiązkiem każdego z nas, o ile nie chcemy zostać szarą, bezbarwną jednostką, która zginie bez śladu w tłumie.

Każdy, ceniący w sobie swą wartość człowieczą, musi — poza spełnianiem codziennych obowiązków — coś bardzo kochać, czemuś całą duszą się oddawać, z jakąś nadwartością wstępować w szranki życia, musi mieć swoje własne radości i zachwyty.

Gdy się to „coś” w duszy odkryje, inne będzie nasze spojrzenie na życie i nasz do życia stosunek.

Godność uczniowska.

Ten pęd młodzieńczy, ten twórczy zapał, ta radość życia dziś zwłaszcza w wolnej Polsce powinno tem bardziej cechować każdego młodzieńca, bo teraz dopiero po tylu latach niewoli danym jest młodzieży być sobą samą, młodością. Ale ta potęga ducha nie jest jednoznaczna ze swawolą, lekkomyślno-

ścią, czy bezmyślnością. Ma to być ten nie gasnący na ustach uśmiech, który wynika z przeświadczenia dokonanej pracy z radości spełnionego obowiązku, z poczucia własnej, młodzieńczej godności. Zrozumienie zaś tego podyktuje samo ten naturalny stosunek ucznia do rodziców czy rodziny, kolegów czy nauczycieli, sposób zachowania się w szkole czy poza szkołą, na ulicy czy w teatrze, w salonie czy ogrodzie. To głębokie zrozumienie godności uczniowskiej, opartej na poczuciu obowiązku, zbędnymi też uczyni wszelkie kary, które tak często stosować trzeba do tych, którzy z powodu niezastanawiania się nigdy nad sobą samymi kalają honor ucznia, przyszłego obywatela.

Takie oto wskazania, a nie przepisy, dają wam pod rozwagę wasi nauczyciele, których jedynym celem, byście jeszcze lepsi od nich byli na chwałę i pożytek Wolnej i Niepodległej Ojczyzny i abyście do ogólnego skarbcza ludzkości wnieśli swoje własne, oryginalne i niezniszczalne wartości.

Regulamin egzaminu dojrzałości dla seminarjów nauczycielskich*).

Cel egzaminu.

§ 1. Egzamin ma wykazać, czy kandydat osiągnął taki stopień ogólnej dojrzałości umysłowej, jaki jest niezbędny do sprawowania obowiązków nauczyciela szkoły powszechnej.

Termin egzaminu.

§ 2. Egzaminy odbywają się z reguły w końcu każdego roku szkolnego. Ścisłe daty egzaminów w poszczególnych zakładach oznaczają Kuratorja Okręgów Szkolnych.

W wyjątkowych, spowodowanych szczególnymi okolicznościami wypadkach, Kuratorjum Okręgu Szkolnego może zarządzić odbycie egzaminów w innym terminie.

Dopuszczenie do egzaminu.

§ 3. Do egzaminu mogą przystąpić uczniowie i uczennice ostatniego kursu seminarjów nauczycielskich państwowych oraz prywatnych z prawami państwowych, którzy:

- 1) w danym roku kalendarzowym kończą przynajmniej 19 lat życia,
- 2) uczęszczali do państwowego, względnie prywatnego, ale posiadającego prawa państwowego, seminarjum nauczycielskiego przynajmniej na kurs IV i V i ukończyli kurs V,
- 3) zostali dopuszczeni do egzaminu uchwałą komisji rady pedagogicznej, złożonej z dyrektora oraz nauczycieli, uczących na ostatnim kursie zakładu.

§ 4. Uczniowie, którzy mają niedostateczną ocenę roczną z języka polskiego albo praktyki pedagogicznej, a także uczniowie, którzy mają ocenę niedostateczną z dwóch lub więcej przedmiotów, wreszcie uczniowie, których sprawowanie się w ciągu całego ostatniego roku szkolnego oceniono jako nieodpowiednie, nie mogą być dopuszczeni do egzaminu i winni być traktowani w sposób wskazany w § 24.

*) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1925 r. Nr. 7, poz. 69.

Jeżeli uczeń ma niedostateczną ocenę roczną z takiego przedmiotu, z którego w zasadzie niema egzaminu, a do egzaminu zostanie dopuszczony, to z przedmiotu tego winien być pytany na egzaminie ustnym. Egzamin ten winien dokładnie wskazać posiadany przez ucznia zakres wiedzy materjalnej z danego przedmiotu.

Komisja egzaminacyjna.

§ 5. Egzamin odbywa się przed powołaną przez Kuratorjum państwową komisją egzaminacyjną którą stanowią:

- 1) delegat Kuratorjum jako przewodniczący,
- 2) dyrektor tego zakładu, którego uczniowie przystępują do egzaminu,
- 3) nauczyciele tych przedmiotów, z których ma się odbyć egzamin.

W seminarjach państwowych oraz prywatnych, posiadających pełne prawa seminarjów państwowych, Kuratorjum może powierzyć przewodnictwo Komisji dyrektorowi zakładu.

W seminarjach prywatnych, posiadających niepełne prawa seminarjów państwowych, zamiast osób, wskazanych w p. 3, Kuratorjum może powołać na egzaminatorów osoby z poza grona nauczycielskiego tego zakładu, którego uczniowie przystępują do egzaminu.

Egzamin piśmienny.

§ 6. Egzamin jest piśmienny i ustny.

§ 7. Egzamin piśmienny odbywa się z języka polskiego i pedagogiki. W seminarjach, w których nauka odbywa się nie w języku polskim, oraz w tych, w których są dwa języki nauczania (w dwujęzycznych), a także w tych, w których jako przedmiot nauki występuje język ruski lub białoruski, egzamin piśmienny odbywa się również z tego języka.

Pozatem Ministerstwo może zarządzić na dany rok szkolny na terenie całego państwa, albo na terenie niektórych okręgów albo tylko w niektórych seminarjach odbycie egzaminu piśmiennego z przedmiotów nie wymienionych w niniejszym regulaminie. Jeżeli zarządzenie Ministerstwa w tej sprawie nie zostanie podane do wiadomości Kuratorjów przed dniem 1 kwietnia danego roku, egzamin winien się odbyć tylko z przedmiotów, w niniejszym regulaminie przewidzianych.

§ 8. Jeżeli Ministerstwo przed dniem 1 kwietnia danego roku nie wyda odmiennego zarządzenia, zadanie tematów i przeprowadzenie egzaminów piśmiennych winno się odbyć w sposób następujący:

Nauczyciele przedmiotów, z których ma się odbyć egzamin piśmienny, proponują w porozumieniu z dyrektorem zakładu po pięć tematów z każdego przedmiotu. Każdy temat winien

być napisany na oddzielnej kartce w dwóch egzemplarzach z podaniem na każdej kartce nazwy zakładu i nazwiska nauczyciela proponującego temat. Tematy te dyrektor przesyła w kopertach opieczetowanych do Kuratorjum, które ustala po trzy tematy z każdego przedmiotu, albo wybierając je z pośród tematów, zaproponowanych przez zakład, albo wyznaczając inne.

Wyznaczone tematy Kuratorjum przesyła pod pieczęcią dyrekcji zakładu.

Otwarcie kopert przez przewodniczącego komisji egzaminacyjnej lub dyrektora zakładu następuje bezpośrednio przed egzaminem w sali egzaminacyjnej.

Każdy zdający winien sobie obrać jeden z trzech tematów.

§ 9. Na opracowanie tematu przeznaczona się 5 godzin.

Przerw zbiorowych urządzać nie wolno.

§ 10. W czasie egzaminu zdającym nie wolno korzystać z żadnych książek, ani uprzednio przygotowanych notatek. Zadania wykonywać wolno tylko na papierze z pieczęcią szkoły, otrzymanym na samym egzaminie.

Kandydat, który w czasie egzaminu posługuje się niedozwolonemi środkami pomocniczymi lub korzysta z pomocy innego zdającego, zostaje odsunięty od dalszego toku egzaminu piśmiennego z danego przedmiotu. Przewodniczący w porozumieniu z komisją decyduje, czy kandydat ma być zupełnie usunięty od dalszych egzaminów, czy też może je zdawać.

W tym ostatnim wypadku przewodniczący ma prawo uznać wypracowanie za niedostateczne lub też zażądać, aby kandydat napisał inne wypracowanie z tego samego przedmiotu na temat, zadany przez przewodniczącego.

W razie powtórnego korzystania z pomocy niedozwolonych kandydat zostaje bezwarunkowo usunięty od dalszych egzaminów i może być dopuszczony do powtórnego egzaminu nie wcześniej, niż po upływie roku, przyczem mają zastosowanie przepisy, wskazane w § 24.

§ 11. Jeżeli okaże się potrzeba udzielenia zdającym niezbędnych wskazówek, należy je zapisać do protokołu. Do protokołu zapisuje się wszelkie wydarzenia, mogące mieć wpływ na ocenę wypracowania.

§ 12. Czystopis wypracowania, jego bruljon oraz wszystkie papier, otrzymany na egzaminie, kandydat oddaje dozorującemu członkowi komisji, który, po przejrzaniu, zaznaczeniu na wypracowaniu czasu oddania i podcyfrowaniu, wręcza je dyrektorowi.

§ 13. Wypracowanie ocenia najpierw egzaminator z danego przedmiotu. Błędy winny być podkreślone z zaznaczeniem w razie potrzeby ich rodzaju. Ocena powinna być wyrażona

przez jeden z przyjętych czterech stopni (bardzo dobrze, dobrze, dostatecznie, niedostatecznie) i umotywowana określeniem zalet i braków wypracowania.

§ 14. Wypracowania, opatrzone oceną, winny być przejrzane przez przewodniczącego i mogą być przeglądane przez innych członków komisji. Przewodniczący ma prawo zmienić ocenę, wystawioną przez egzaminatora, ale zmianę tę winien umotywwać piśmiennie.

Egzamin ustny.

§ 15. Komisja egzaminacyjna na specjalnem posiedzeniu decyduje o dopuszczeniu kandydatów do egzaminu ustnego, albo o zwolnieniu od tego egzaminu ze wszystkich lub z niektórych przedmiotów (§ 17). Na posiedzenie to prócz wypracowań egzaminacyjnych winny być przygotowane katalogi szkolne z wykazami ocen okresowych i rocznych, aby członkowie komisji mogli je przejrzeć.

Do egzaminu ustnego nie mogą być dopuszczeni kandydaci, którzy otrzymali oceny niedostateczne z języka polskiego. Kandydaci tacy mogą przystąpić do powtórnego egzaminu nie wcześniej, niż po upływie roku, przyczem mają zastosowanie przepisy, wskazane w § 24.

§ 16. Egzamin ustny odbywa się:

- 1) z religji,
- 2) z języka polskiego,
- 3) z drugiego języka, zależnie od warunków, wskazanych w § 7,
- 4) z pedagogiki, do której zalicza się również psychologję z nauką o dziecku i historję wychowania,
- 5) z jednego z pośród pięciu następujących przedmiotów, zależnie od wyboru zdającego: historji, geografji wraz z nauką o Polsce współczesnej, matematyki, fizyki z chemją, biologji¹⁾. Każdy kandydat winien zawiadomić dyrekcję seminarjum o wybranym przez siebie przedmiocie przed rozpoczęciem egzaminu piśmiennego w terminie, wskazanym przez Kuratorjum.

Pozatem Ministerstwo zarządzić może na dany rok szkolny na terenie całego państwa, albo na terenie niektórych okręgów, albo tylko w niektórych seminarjach odbycie egzaminu z innych przedmiotów.

Jeżeli zarządzenie Ministerstwa w tej sprawie nie zostanie wydane przed dniem 1 kwietnia danego roku, egzamin ustny winien się odbyć tylko z przedmiotów wyżej wymienionych.

¹⁾ Zakres materiału naukowego podany jest w „Programie nauki w państwowych seminarjach nauczycielskich”, Warszawa 1926 r.

§ 17. Kandydaci, którzy co najmniej przez dwa ostatnie lata uczęszczali do tego zakładu, w którym przystępują do egzaminu, mogą być zwolnieni od egzaminu ustnego z tych przedmiotów, z których w ostatnim roku nauki uzyskali ocenę roczną bardzo dobrą¹⁾.

§ 18. Egzamin ustny odbywa się w grupach po kilku uczniów w ciągu jednego dnia dla danej grupy w obecności całej komisji i trwa dla każdego kandydata ze wszystkich przedmiotów razem nie dłużej, niż 1½ godziny.

§ 19. Podczas egzaminu ustnego komisja powinna zwrócić uwagę przede wszystkim na ogólny poziom wykształcenia kandydata i jego rozwój umysłowy oraz zbadać, czy kandydat posiada gruntowne zrozumienie rzeczy istotnych.

§ 20. Przewodniczący wyznacza kolejność przedmiotów egzaminacyjnych, czas trwania egzaminu z poszczególnych przedmiotów i zarządza przerwy, w celu dania zdającym możliwości wypoczynku.

§ 21. Egzaminatorem z poszczególnego przedmiotu z zastrzeżeniem, wskazanem w ostatnim ustępie § 5, jest nauczyciel danego przedmiotu, wchodzący w skład komisji. W razie potrzeby przewodniczący wyznacza zastępcę. Przewodniczący ma prawo brać czynny udział w egzaminowaniu z każdego przedmiotu.

§ 22. Po ukończeniu egzaminowania jednej grupy kandydatów komisja ustala oceny wyniku egzaminu ustnego z poszczególnych przedmiotów i następnie uchwała stopnie ostateczne na podstawie: postępów, wykazanych przez kandydata w czasie nauki w seminarjum, ocen wypracowań egzaminacyjnych, ocen, uzyskanych na egzaminie ustnym, oraz na podstawie ogólnej opinii komisji o dojrzałości i rozwoju umysłowym kandydata.

Świadectwo dojrzałości

(dyplom na nauczyciela szkół powszechnych).

§ 23. Kandydat, który ze wszystkich przedmiotów uzyskał stopnie co najmniej dostateczne, otrzymuje świadectwo według wzoru, ustalonego przez Ministerstwo W. R. i O. P.²⁾.

¹⁾ Zwolnienia przewidziane w § 17 regulaminu, dotyczą tylko przedmiotów, wymienionych w § 16 pod p. p. 1, 2, 3 i 4, nie odnoszą się natomiast do przedmiotu wybranego przez kandydata w myśl przepisu, wskazanego w § 16 p. 5. Z wybranego przez siebie przedmiotu kandydat obowiązany jest zdawać zawsze, t. j. bez względu na stopień roczny z tego przedmiotu. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1925 r., Nr. 12, poz. 114).

²⁾ Od r. szk. 1929/30 obowiązuje nowy wzór dyplomu na nauczyciela szkół powszechnych w miejsce dawniejszego świadectwa dojrzałości. (Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dn. 30.IV. 1929 Nr. I-K. N. 6033/29).

Z przedmiotów pedagogicznych wystawia się na świadectwie tylko dwie oceny:

- 1) z pedagogiki, do której zalicza się również psychologię z nauką o dziecku i historję wychowania, oraz
- 2) z praktyki pedagogicznej z metodyką elementarnego nauczania.

Z praktyki pedagogicznej wraz z metodyką elementarnego nauczania oraz z innych przedmiotów, z których egzaminu nie było, jako też z tych, z których kandydat został od egzaminu zwolniony, komisja wystawia stopnie ostateczne, kierując się w swej decyzji ocenami, uzyskanymi przez kandydata w ostatnim roku nauki danego przedmiotu w zakładzie, względnie otrzymanymi na egzaminie wstępnym, jeżeli kandydat został przyjęty na ten kurs seminarjum, na którym już niema nauki danego przedmiotu.

Powtórzenie egzaminu.

§ 24. Kandydaci, którzy zdali egzamin z wynikiem ujemnym, albo nie zostali do niego dopuszczeni, jeżeli pragną zakład opuścić, otrzymują zwyczajne świadectwa roczne, w których zaznacza się, że do egzaminu ostatecznego nie zostali dopuszczeni, albo od niego odstąpili, albo że egzamin dał wynik niezadowolający.

Kandydaci tacy mogą przystąpić do egzaminu nie wcześniej, niż po upływie roku, przytem ci z nich, którzy do egzaminu nie zostali dopuszczeni z powodu złych postępów w naukach (v. § 4), jeżeli w ciągu następnego roku szkolnego nie uczęszczają do zakładu, to przy zgłoszeniu się do powtórnego egzaminu winni być uważani za eksternistów i są obowiązani do wszystkich egzaminów, przewidzianych w rozdziale II. niniejszego regulaminu.

Pozostali kandydaci, t. j. ci, którzy nie dostali dopuszczeni do egzaminu wyłącznie z powodu złego sprawowania się (v. § 4), jako też ci, którzy zostali odsunięci od egzaminu z powodów, wskazanych w § 10, a wreszcie ci, którzy egzamin piśmienny lub ustny zdali z wynikiem ujemnym przy zgłoszeniu się do powtórnego egzaminu dojrzałości w tym samym zakładzie winni być egzaminowani według zasad, przewidzianych dla absolwentów seminarjalnych, choćby kursu w zakładzie nie powtarzali, obowiązani są jednak w terminie, przewidzianym dla eksternistów, złożyć odpowiednie podanie na ręce dyrekcji zakładu, przedstawić świadectwo moralności oraz opłacić takse w wysokości, przewidzianej za egzamin uzupełniający.

Kandydat, który w ciągu dwóch lat po pierwszym egzaminie nie zgłosi się do egzaminu powtórnego, traci prawo do skła-

dania egzaminu według zasad, przewidzianych dla absolwentów seminarjalnych.

§ 25. Egzamin może być powtórzony tylko raz jeden. Kandydat, który przy powtórznem zdawaniu egzaminu zdał go z wynikiem ujemnym, traci prawo do zdawania egzaminu na nauczyciela szkół powszechnych.

Tylko w wypadku, gdy zostaną stwierdzone okoliczności wyjątkowe, usprawiedliwiające niepomyślny wynik egzaminów poprzednich, Ministerstwo na wniosek Kuratorjum może zezwolić na zdawanie egzaminu po raz trzeci.

Uwolnienie od egzaminu.

§ 26. W zakładach, wyróżniających się wybitnie dodatnio pod względem poziomu pracy dydaktycznej i wychowawczej, na wniosek Kuratorjum, poparty protokołem szczegółowej wizytacji lekcyj w całym zakładzie wogóle, a na V kursie w szczególności, Ministerstwo może zezwolić na wydanie świadectwa dojrzałości uczniom tego kursu bez przeprowadzenia egzaminów, zarówno piśmiennych jak i ustnych. Wizytacja, poprzedzająca taki wniosek, winna być dokonana zbiorowo, t. j. równocześnie, przynajmniej przez dwóch delegatów Kuratorjum, w roku zaś, w którym dany zakład ma być zwolniony od przeprowadzenia egzaminu po raz pierwszy, w skład komisji wizytacyjnej prócz dwóch delegatów Kuratorjum, winien wchodzić wizytator, delegowany przez Ministerstwo.

Po otrzymaniu przychylniej decyzji Ministerstwa komisja, złożona z osób, wskazanych w § 5, odbywa posiedzenie, na którym w sposób, określony w § 23, ustala stopnie, jakie mają być wystawione na świadectwie każdego kandydata.

Na pierwszej stronie świadectw dojrzałości bezpośrednio po nazwie zakładu, należy w takich razach umieszczać formułę: „decyzją Ministerstwa W. R. i O. P. z d. 192 . . . Nr. zakład został upoważniony do wydania świadectw bez przeprowadzenia egzaminu dojrzałości“, zaś w tekście samego świadectwa wyrazy „zdawał seminarjalny egzamin dojrzałości po raz jako“ winny być skreślone.

ROZDZIAŁ II.

Egzamin eksternistów.

Cel egzaminu.

§ 27. Egzamin ma wykazać, czy kandydat posiada zakres wiedzy ogólnej i zawodowej, objęty programem nauczania w państwowych seminarjach nauczycielskich, oraz czy osiągnął taki stopień ogólnej dojrzałości umysłowej, jaki jest niezbędny do sprawowania obowiązków nauczyciela szkół powszechnych.

Terminy egzaminów i skład komisji egzaminacyjnych.

§ 28. Terminy egzaminów, seminarja, przy których urzędować mają komisje egzaminacyjne, oraz w których mają być przechowane akta egzaminu, wreszcie skład komisji egzaminacyjnych wyznaczają Kuratorja Okręgów Szkolnych.

Dopuszczenie do egzaminu

§ 29. Jako eksterniści i eksternistki mogą przystępować do pierwszego egzaminu nauczycielskiego osoby, które w dniu 1 sierpnia danego roku mają ukończonych conajmniej lat 19, a pod względem przygotowania naukowego odpowiadają jednemu z niżej wymienionych warunków:

- 1) ukończyły V kurs prywatnych seminarjów nauczycielskich,
- 2) ukończyły 8-mio klasową szkołę średnią ogólnokształcącą,
- 3) nie później, niż dwa lata przed terminem egzaminu ukończyły liceum ogólnokształcące, albo 6 klas szkoły średniej ogólnokształcącej, albo 3 kursy seminarjum nauczycielskiego,
- 4) nie później, niż na trzy lata przed terminem egzaminu ukończyły pięć albo nie później niż na dwa lata — sześć klas szkoły wydziałowej,
- 5) nie później, niż na dwa lata przed terminem egzaminu, ukończyły średnią szkołę zawodową, do której młodzież jest przyjmowana po ukończeniu conajmniej 7-klasowej szkoły powszechnej i w której nauka trwa conajmniej lat trzy.

Świadectwo złożenia egzaminu w charakterze eksternisty w zakresie, wymienionym w pp. 2, 3 i 4, przed komisją egzaminacyjną państwową lub upoważnioną przez państwowe władze szkolne do przeprowadzania takich egzaminów, uważa się za równoznaczne ze świadectwem ukończenia danej szkoły lub klasy, ale z zastrzeżeniem terminów, w tych punktach wskazanych.

Wszystkie wyżej wymienione zakłady muszą być conajmniej koncesjonowane przez państwowe władze szkolne.

W razach wątpliwych rozstrzyga Ministerstwo, które decyduje również o dopuszczeniu kandydatów, przedstawiających świadectwa ze szkół wyżej niewymienionych, a mogących być uznanymi za równorzędne, oraz ze szkół zagranicznych.¹⁾

¹⁾ Słuchacze rzeczywiści wydziału pedagogicznego Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie, którzy posiadają świadectwa z ukończenia kursu nauczycielskiego lub dwuletniego collegium wydziału pedagogicznego, mogą być dopuszczani bez względu na studia uprzednie do seminarjalnego egzaminu dojrzałości według postanowień §§ 29—50 regulaminu seminarjalnego egzaminu dojrzałości. (Dz. Urz. Min. W. i O. P. z 1928 r., Nr. 8, poz. 114).

§ 30. Podania o dopuszczenie do egzaminu wnosić należy do właściwych Kuratorów przed dniem 1 marca danego roku.

§ 31. Do podania należy dołączyć:

- a) metrykę urodzenia,
- b) życiorys własnoręcznie napisany,
- c) posiadane świadectwa szkolne,
- d) spis przestudjowanych podręczników i przeczytanych książek,
- e) świadectwo lekarskie o przydatności do zawodu nauczycielskiego,
- f) świadectwo moralności,
- g) jedną niepodklejoną fotografię, opatrzoną na stronie przedniej własnoręcznym podpisem kandydata.

§ 32. O dopuszczeniu eksternów do egzaminu rozstrzyga Kuratorjum. Ono też wskazuje kandydatom komisje, przed którymi mają przystąpić do egzaminu. Od odmownej uchwały Kuratorjum wolno odwołać się do Ministerstwa w przeciągu 14 dni od otrzymania decyzji.

Egzamin uzupełniający.

§ 33. Eksterni, którzy przedstawia świadectwo dojrzałości z 8-mio klasowej szk. średniej ogólnokształcącej państwowej, albo posiadającej prawa szkół państwowych, zdają egzamin tylko z części praktycznej (v. § 37), oraz z przedmiotów pedagogicznych, higieny, rysunków, robót ręcznych i ćwiczeń cielesnych i mogą być zwolnieni od egzaminu z muzyki i śpiewu, jeżeli rezygnują z cenzury z tego przedmiotu na świadectwie.¹⁾

W okręgach szkolnych poznańskim i pomorskim oraz w części górnośląskiej województwa śląskiego eksterni ci zdają egzamin również z religji, ze względu na ustalony na tym terenie sposób uzyskiwania misji kanonicznej do nauczania religji.

Uwolnienia od egzaminu.

§ 34. Eksterni, którzy przedstawia świadectwo ukończenia liceum ogólnokształcącego państwowego lub posiadającego prawo publiczności, są zwolnieni od egzaminu z języka obcego, historii, geografji, fizyki z chemją i biologji.

¹⁾ Eksterni, którzy posiadają świadectwo dojrzałości z 7-klasowej szkoły realnej typu przedwojennego państwowej, albo posiadającej prawa publiczności nie mogą być traktowani według § 33, dotyczącego wyłącznie maturzystów szkół 8-klasowych, lecz winni być zaliczeni do kategorii, przewidzianej w §§ 34 i 35 i mogą otrzymywać zwolnienia od egzaminu z języka obcego, historii, geografji, matematyki, fizyki z chemją, biologji i rysunków. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1925 r., Nr. 12, poz. 114).

§ 35. Eksterni, którzy przedstawia świadectwo ukończenia liceum handlowego, państwowego, lub posiadającego prawa szkół państwowych, są zwalniani od egzaminu z języka obcego, historii i geografji, zaś eksterni z ukończoną szkołą średnią techniczną państwową lub posiadającą prawa szkół państwowych, są zwalniani z matematyki, fizyki i chemji, rysunków i robót ręcznych.

Części egzaminu.

§ 36. Egzamin eksternów składa się z czterech części: praktycznej, technicznej, piśmiennej i ustnej.

Kolejność przy przeprowadzaniu poszczególnych części egzaminu jest dowolna, z tem jednak ograniczeniem, że ustna część egzaminu winna następować zawsze jako ostatnia.

Część praktyczna.

§ 37. Część praktyczną egzaminu stanowią dwie lekcje próbne, odbywane z dziećmi szkoły powszechnej lub szkoły ćwiczeń. Z tych dwóch lekcji jedna w miarę możliwości winna się odbywać z dziećmi 1-go oddziału.

Temat każdej lekcji próbnej podaje się do wiadomości kandydata w przeddzień lekcji. Bezpośrednio przed lekcją kandydat składa na ręce egzaminatora piśmiennie opracowany plan lekcji (dyspozycję).

Absolwenci prywatnych seminarjów nauczycielskich, w których praktyka pedagogiczna dla uczniów jest zdaniem Kuratorjum zorganizowana należycie, mogą być przez Kuratorjum zwolnieni od tej części egzaminu, co powinno być zaznaczone na świadectwie dojrzałości.

§ 38. Do przeprowadzenia części praktycznej egzaminu Kuratorjum wyznacza podkomisję, złożoną przynajmniej z trzech członków, z których jednemu powierza przewodnictwo.

W razie zgłoszenia się do egzaminu większej liczby kandydatów, Kuratorjum może powołać dwie lub więcej podkomisji.

§ 39. Po ukończeniu egzaminu praktycznego jednego kandydata lub całej ich grupy, podkomisja ustala oceny każdej lekcji próbnej przez jeden z przyjętych czterech stopni, następnie ustala stopień ogólny, jaki ma być wystawiony na świadectwie kandydata z praktyki pedagogicznej.

Kandydaci, którzy z lekcji próbnych otrzymali stopień ogólny niedostateczny, nie mogą być dopuszczeni do dalszych części egzaminów.

Podkomisja już po pierwszej lekcji próbnej może orzec o dopuszczeniu kandydata do dalszych części egzaminu bez

przeprowadzenia drugiej lekcji, jeżeli wynik pierwszej lekcji uzna co najmniej za dobry.

Protokoły lekcji próbnych wraz z protokołem obrad podkomisji oraz ze stopniami, wystawionemi każdemu z kandydatów, przewodniczący podkomisji składa na ręce przewodniczącego głównej komisji egzaminacyjnej, lub dyrektora zakładu, przy którym odbywa się egzamin dojrzałości.

Zdanie tej części egzaminu z wynikiem dodatnim zachowuje wartość na przeciąg lat dwóch w tem znaczeniu, że w razie ujemnego wyniku innej części egzaminu dojrzałości kandydat przy powtórnem zgłoszeniu się nie jest obowiązany do powtarzania już raz złożonej części praktycznej. Zaświadczeń jednak o zdaniu egzaminu kandydaci nie otrzymują w myśl zasady wskazanej w § 50.

Część techniczna.

§ 40. Część techniczną egzaminu stanowi egzamin z rysunków, robót ręcznych, muzyki i śpiewu oraz ćwiczeń cielesnych.

§ 41. Egzamin z rysunku i robót ręcznych jest klauzurowy. Tematy zadań proponują właściwi egzaminatorowie, zatwierdza je przewodniczący lub zastępujący go dyrektor seminarjum. Na wykonanie zadań z rysunków przeznaczają się 3 godziny, z robót ręcznych — 5 godzin.

§ 42. Egzamin ćwiczeń cielesnych, prócz części teoretycznej, w miarę możliwości winien obejmować lekcję praktyczną z dziećmi szkoły powszechnej lub szkoły ćwiczeń. Egzamin ten przeprowadza podkomisja, złożona z przewodniczącego głównej komisji egzaminacyjnej, dyrektora zakładu, przy którym odbywa się egzamin dojrzałości, oraz wyznaczonego przez Kuratorjum egzaminatora. W razie potrzeby Kuratorjum może polecić przewodnictwo podkomisji dyrektorowi, ale w takim razie prócz właściwego egzaminatora winno wyznaczyć jeszcze jedną osobę, jako trzeciego członka podkomisji.

§ 43. Egzamin z muzyki pod względem techniki gry nie powinien być traktowany rygorystycznie; winien on wykazać, że kandydat umie posłużyć się właściwym instrumentem muzycznym (skrzypcami, fortepianem, harmonjum) w stopniu wystarczającym do poprawnego prowadzenia śpiewu z dziećmi szkoły powszechnej.

Egzamin ten przeprowadza podkomisja w składzie, wskazanym w § poprzednim (42), ze zmianą tylko właściwego egzaminatora.

§ 44. Po ukończeniu tej części egzaminu podkomisja, złożona z przewodniczącego głównej komisji egzaminacyjnej (którego na polecenie Kuratorjum może zastąpić dyrektor semina-

rjum), dyrektora seminarjum oraz osób biorących udział w egzaminowaniu z przedmiotów tej grupy, ustala stopnie ostateczne z tych przedmiotów na podstawie prac egzaminacyjnych z rysunków i robót ręcznych oraz na podstawie wniosków egzaminatorów z muzyki i ćwiczeń cielesnych i decyduje o dopuszczeniu kandydatów do następnej części egzaminu. Dopuszczeni mogą być tylko ci kandydaci, którzy ze wszystkich przedmiotów tej grupy otrzymali oceny conajmniej dostateczne.

Zdanie tej części egzaminu z wynikiem dodatnim zachowuje swoją wartość tak samo, jak złożenie części praktycznej, o czem mowa w ostatnim ustępie § 39.

Część piśmienna.

§ 45. Egzamin piśmienny odbywa się z języka polskiego, języka obcego, pedagogiki i matematyki, a także z drugiego języka nauczania, jeżeli kandydat ma otrzymać prawo nauczania w tym języku.

Kandydatów, którzy zdają egzamin z drugiego języka nauczania, Kuratorjum może zwolnić od egzaminu z języka obcego.

Egzamin jest przeprowadzany według norm, przewidzianych w §§ 8, 9, 10, 11, 12, 13 i 14 dla egzaminu absolwentów seminaryjnych, z tem uzupełnieniem, że tematy wypracowań wyznacza Kuratorjum i wręcza je przewodniczącemu komisji albo w kopercie opieczętowanej przesyła dyrektorowi właściwego seminarjum, że kandydaci otrzymują do rozwiązania jedno zadanie z arytmetyki i jedno z geometrii (bez prawa wyboru) i że na wykonanie każdego z tych zadań przeznaczają się po dwie godziny.

§ 46. Po przeprowadzeniu egzaminu piśmiennego podkomisja, złożona z przewodniczącego komisji głównej, dyrektora zakładu oraz egzaminatorów, powołanych do tych przedmiotów, z których odbył się egzamin piśmienny, decyduje o dopuszczeniu kandydatów do dalszego toku egzaminu.

Do dalszego ciągu egzaminu nie mogą być dopuszczeni kandydaci, którzy otrzymali oceny niedostateczne z języka polskiego, albo z dwóch innych egzaminów piśmiennych, przyczem oba zadania matematyczne ocenia się łącznie.

Zdanie tej części egzaminu z wynikiem dodatnim nie zwalnia kandydata od powtórzenia egzaminu piśmiennego w razie powtórnego przystępowania do egzaminu w innym terminie.

Część ustna.

§ 47. Przedmiotami ustnego egzaminu są: religja, język polski, język obcy, ew. drugi język nauczania, matematyka, historia, geografia, nauka o Polsce współczesnej, fizyka z chemją, biologia, higjena i przedmioty pedagogiczne.

Podobnie jak przy egzaminie piśmiennym (v. § 45) Kuratorjum może zwolnić od egzaminu ustnego z języka obcego tych kandydatów, którzy składają egzamin z drugiego języka nauczania.

Egzamin ten odbywa się w obecności głównej komisji egzaminacyjnej, złożonej z delegata Kuratorjum jako przewodniczącego, dyrektora zakładu, w którym odbywa się egzamin i egzaminatorów, powołanych do poszczególnych przedmiotów egzaminu ustnego, i jest przeprowadzany według zasad, przewidzianych w §§ 18, 19, 20, oraz w dwóch końcowych zdaniach § 21, z następującemi zmianami: 1) czas trwania egzaminu jednego kandydata nie jest ograniczony czasem, wskazanym w § 18, 2) w razie potrzeby — zależnie od uznania przewodniczącego — egzamin jednej grupy kandydatów może być przeprowadzony nie na jednym, ale na największej liczbie posiedzeń, 3) w czasie egzaminu komisja winna zwrócić uwagę nie tylko na ogólny rozwój umysłowy kandydata, ale i na zasób wiedzy materialnej w zakresie przedmiotów egzaminu.

§ 48. Po ukończeniu egzaminu każdej grupy kandydatów komisja ustala oceny wyniku egzaminu ustnego z poszczególnych przedmiotów, a następnie w związku z wynikiem egzaminu piśmiennego uchwała oceny ostateczne, jakie mają być wykazane na świadectwie.

Świadectwo dojrzałości.

§ 49. Kandydat, który ze wszystkich przedmiotów uzyskał oceny conajmniej dostateczne, otrzymuje świadectwo według wzoru, zatwierdzonego przez Ministerstwo W. R. i O. P.

Wynik ujemny i powtórzenie egzaminu.

§ 50. Kandydaci, którzy złożyli z wynikiem ujemnym którąkolwiek część egzaminu, nie otrzymują świadectw dojrzałości, lecz tylko krótkie zaświadczenia bez wykazu ocen z poszczególnych przedmiotów i bez wymienienia części egzaminu, które złożyli z wynikiem dodatnim, ale z zaznaczeniem, czy i kiedy wolno im egzamin powtórzyć.

Do powtórnego egzaminu kandydaci tacy mogą przystąpić nie wcześniej, niż po upływie roku. Pozatem w sprawie możliwości powtórzenia egzaminu obowiązują zasady, wskazane w § 25.

ROZDZIAŁ III.

Przepisy ogólne.

Odstąpienie od egzaminu.

§ 51. Odstąpienie od egzaminu lub niestawienie się nań jest równoznaczne z niezdaniem, o ile nie jest należycie usprawiedliwione.

O słuszności motywów odstąpienia od egzaminu decyduje komisja — względnie właściwa podkomisja egzaminacyjna; o słuszności motywów niestawienia się na egzamin decyduje Kuratorjum.

Obrady i uchwały komisji.

§ 52. Uchwały komisji i podkomisji zapadają na zasadzie zwyczajnej większości głosów. Przewodniczący głosuje ostatni. W razie równości głosów przeważa głos przewodniczącego. Każdy członek ma jeden głos.

§ 53. Przewodniczącemu komisji głównej lub jego zastępcy (v. § 44) przysługuje prawo zgłoszenia votum separatum w sprawach, głosowanych na posiedzeniach komisji. Wtedy sprawa wraz z odpowiednim protokołem ma być przedstawiona Kuratorjum do rozstrzygnięcia. Kandydatowi zostaje w takim wypadku ogłoszone, że wynik jego egzaminu będzie mu później zakomunikowany.

§ 54. Członków komisji i podkomisji obowiązuje tajemnica co do przebiegu obrad.

§ 55. Z przebiegu wszystkich egzaminów oraz z posiedzeń komisji i podkomisji winny być spisywane protokoły, które po podpisaniu ich przez członków, biorących udział w egzaminach i naradach, mają być przechowane w aktach zakładu, przy którym komisja urzędowała.

Obecność na egzaminie.

§ 56. Egzaminom ustnym mogą się przysłuchiwać inni nauczyciele seminarjum, w którym egzamin się odbywa, oraz inspektor szkolny, na którego terenie inspekcyjnym istnieje dane seminarjum. Podczas narad mogą być obecni tylko członkowie komisji, względnie podkomisji.

Tekst świadectwa dojrzałości.

§ 57. Świadectwa dojrzałości¹⁾ winny być wystawiane wyłącznie na formularzach według wzoru, zatwierdzonego przez Min. W. R. i O. P.

¹⁾ dyplomy na nauczyciela szkół powszechnych.

Stopnie z poszczególnych przedmiotów winny być wypisane tylko słowami (bez cyfr) w formie przymiotnika rodzaju męskiego w IV przypadku liczby pojedynczej, według skali: bardzo dobry, dobry, dostateczny. W wypadkach, gdy zgodnie z § 23 niniejszego regulaminu zajdzie potrzeba ustalenia oceny na podstawie aktów szkolnych z przedmiotu, z którego egzaminu nie było i gdy okaże się, że zachowany w aktach stopień oceny nie jest przewidziany w powyższej skali, należy na świadectwie wystawić najbliższej odpowiadający tamtemu stopień skali obowiązującej. Stopień ze sprawowania się ucznia należy wpisać w formie przysłówkowej według skali: bardzo dobrze, dobrze, odpowiednio. Z przedmiotów, z kórych kandydat został od egzaminu zwolniony na podstawie przedłożonych świadectw (v. §§ 33, 34 i 35), stopni na świadectwie nie wystawia się, a zamiast nich umieszcza się uwagę, na podstawie jakiego świadectwa kandydat został od egzaminu zwolniony.

Pozatem przy wpisywaniu ocen należy się stosować do wskazówek, podanych w § 23.

Na świadectwach, wydanych przez zakłady z językiem nauczania niepolskim, oraz z dwoma językami nauczania, na końcu przedostatniego ustępu, bezpośrednio po wyrazach — w szkołach powszechnych — winno być zaznaczone, do jakich pod względem języka nauczania szkół dane świadectwo uprawnia. Wszystkie wolne miejsca na świadectwie, których w danym wypadku z tych, czy innych powodów nie wypełnia się (np. zwolnienie od egzaminu z języka obcego według § 47, ustępy, odnoszące się do uczniów na egzemplarzach świadectw, wydawanych eksternom i t. p.), winny być wyraźną linią zakreślone.

Świadectwo winno być podpisane przez wszystkich członków komisji egzaminacyjnej i zaopatrzone pieczęcią zakładu, w którym odbywał się egzamin.

Duplikat świadectwa może być wydany tylko za zezwoleniem Kuratorjum i po opłaceniu przez petenta oznaczonej taksy. Duplikat ten wydaje i podpisuje dyrekcja seminarjum, w którym są przechowane akta egzaminacyjne.

Wynagrodzenie za egzaminowanie eksternów.

§ 58. Osoby, biorące udział w egzaminowaniu eksternów, otrzymują za to osobne wynagrodzenie.

W tym celu eksterni, po otrzymaniu decyzji o dopuszczeniu do egzaminu (v. § 32), a przed rozpoczęciem się samych egzaminów, składają na ręce dyrekcji zakładu, w którym ma odbyć się egzamin, ustanowioną przez Ministerstwo W. R. i O. P. opłatę egzaminacyjną, przyczem tylko kandydaci, o których mo-

wa w ustępie 3 § 24 i w § 33, wnoszą opłatę, przewidzianą za egzamin uzupełniający¹⁾, wszyscy zaś inni opłacają kwotę, wyznaczoną za egzamin pełny.²⁾ W razie niestawienia się kandydata na egzamin, albo odstąpienia bez usprawiedliwionych powodów (v. § 51), jako też w razie niezdania którejkolwiek części egzaminu, taksa zwrotowi nie podlega.

Uzyskany tą drogą fundusz dzieli się na równe części między tych członków komisji i podkomisyj, którzy egzaminowali, lub mieli egzaminować kandydata. Znaczy to, że pomimo niezdania przez kandydata którejkolwiek części egzaminu i niedopuszczenia go do dalszego ciągu egzaminów, odpowiednia część taksy przypada na tych egzaminatorów, którzyby go egzaminowali, gdyby egzamin dał wynik pomyślny. Natomiast egzaminatorowie z tych przedmiotów, z których kandydat został od egzaminu zwolniony na podstawie §§ 24, 33, 34, 35 i 47, nie pobierają honorarium, przypadającego z taksy, wpłaconej przez danego kandydata. Dyrektor tego seminarjum, w którym odbywa się egzamin, pobiera wynagrodzenie, przypadające z taks, wpłaconych przez wszystkich eksternów. Przewodniczący komisji głównej wynagrodzenia za egzamin nie pobiera.

Termin wejścia w życie regulaminu.

§ 59. Niniejszy regulamin obowiązuje od dnia ogłoszenia.

¹⁾ Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1928 r. Nr. 9, poz. 153.

²⁾ Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1928 r. Nr. 9, poz. 154.

Regulamin

przyjmowania uczniów do państwowych seminarjów nauczycielskich^{*)}.

I. Przepisy ogólne.

§ 1. Kandydatów do państwowych seminarjów nauczycielskich przyjmuje się z reguły w końcu i na początku każdego roku szkolnego.

Egzaminy wstępne odbywają się stale w końcu roku szkolnego bezpośrednio przed wakacjami letnimi.

Dokładne terminy egzaminów dla każdego okręgu szkolnego wyznaczają Kuratorja.

Jeżeli po przyjęciu kandydatów w terminie przedwakacyjnym okaże się jeszcze pewna liczba miejsc wolnych w danym seminarjum, Dyrekcja tego seminarjum może zarządzić dodatkowe przeprowadzenie egzaminu w terminie powakacyjnym.

Przeprowadzanie egzaminu wstępnego poza zwykłym terminem, t. j. w ciągu roku szkolnego, jest dopuszczalne tylko za zezwoleniem Kuratorjum i to wyłącznie dla kandydatów, którzy udowodnili, że nie mogli zgłosić się w terminie właściwym.

Przeniesienie się ucznia z jednego seminarjum do innego w ciągu roku szkolnego jest dopuszczalne tylko z istotnie ważnych powodów (np. zmiany stałego miejsca zamieszkania rodziców lub opiekunów).

§ 2. Do państwowych seminarjów nauczycielskich mogą być przyjmowani kandydaci:

1) w odpowiednim wieku,
2) zdrowi fizycznie i bez żadnych wad i braków cielesnych, któreby w przyszłości mogły im przeszkadzać w sprawowaniu obowiązków nauczycielskich,

3) nienaganni pod względem moralnym,
4) odpowiednio uzdolnieni i przygotowani pod względem umysłowym.

§ 3. Pod względem wieku do przyjęcia na I kurs seminarjum wymaga się z reguły ukończenia 14, a nieprzekroczenia 17 lat życia w tym roku kalendarzowym, w którym zaczyna się rok szkolny.

^{*)} Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1926 r. Nr. 10, poz. 114.

Przyjmowanie na kurs I kandydatów wieku od 17 do 20 lat jest dopuszczalne tylko za specjalnem zezwoleniem Kuratorów. W razach wyjątkowych Ministerstwo na wniosek Kuratorjum może zezwolić na przyjęcie kandydata, który przekroczył wiek wyżej wskazany.

Na każdy z wyższych kursów wymaga się wieku odpowiednio starszego, na kurs wstępny — o rok młodszego.

Dyspensa dla kandydatów poniżej przepisanego wieku jest niedopuszczalna.

§ 4. Zdolność fizyczną do zawodu nauczycielskiego stwierdza lekarz szkolny, a gdzie go niema — inny lekarz urzędowy, stosując się do obowiązujących w tej sprawie przepisów.

Badanie lekarskie, o ile możliwości, winno być przeprowadzone w okresie egzaminów wstępnych, a świadectwa — wystawione na ustalonym formularzu.

§ 5. Dobre obyczaje kandydatów, zgłaszających się do seminarjów bezpośrednio z innej szkoły, stwierdza się na podstawie świadectw szkolnych. Nienaganność moralną innych kandydatów stwierdza się przez urzędowe świadectwo moralności.

§ 6. Uzdolnienie i przygotowanie umysłowe kandydatów stwierdza się na podstawie przedstawionych świadectw szkolnych albo odpowiedniego egzaminu wstępnego.

§ 7. O przyjęciu do seminarjów winny decydować wyłącznie osobiste kwalifikacje zgłaszającego się kandydata. Przy zupełnej ich równości należy dawać pierwszeństwo dzieciom rodziców niezamożnych, nauczycieli, urzędników i innych funkcyjnarjuszy państwowych.

§ 8. O dopuszczeniu kandydata do egzaminu wstępnego, wyjąwszy wypadki, zastrzeżone dla Ministerstwa i Kuratorjum w §§ 1 i 3, decyduje Dyrekcja seminarjum, której kandydat winien przedstawić:

1) podanie rodziców lub opiekunów prawnych o przyjęcie go do seminarjum (w razie pełnoletności kandydata podanie może być wystosowane przez niego samego),

2) własnoręcznie napisany życiorys,

3) metrykę urodzenia,

4) świadectwo powtórnego szczepienia ospy,

5) ostatnie świadectwo szkolne, jeżeli kandydat już do jakiejś szkoły uczęszczał,

6) świadectwo moralności, jeżeli kandydat nie zgłasza się bezpośrednio z innej szkoły,

7) zaświadczenie lekarza urzędowego o stanie zdrowia i zdolności fizycznej do zawodu nauczycielskiego, jeżeli z braku lekarza szkolnego Dyrekcja nie może zarządzić zbadania kandydata przez tego lekarza.

§ 9. Sposób przeprowadzenia egzaminu wstępnego pełnego i uzupełniającego może być dwojaki:

1) egzamin może się odbyć w formie jednorazowego wypytywania kandydata z każdego przedmiotu egzaminacyjnego, a przy egzaminie piśmiennym lub technicznym w formie jednorazowego wykonania przez kandydata wskazanych mu zadań,

2) albo egzamin może być przeprowadzony t. zw. systemem lekcyjnym, to znaczy, że kandydaci podzieleni na grupy, w żadnym razie nie liczniejsze, niż po 30 w każdej, tworzą jak gdyby prowizoryczne klasy i uczęszczają do seminarjum przynajmniej 5 dni na rozłożone według specjalnie opracowanego planu zajęcia lekcyjne, w ciągu których egzaminatorowie z poszczególnych przedmiotów, egzaminując kandydatów ustnie i piśmiennie, starają się poznać zasób ich wiadomości, stopień inteligencji i ogólny rozwój umysłowy.

Dopuszczalne jest także — a często nawet pożądane — łączenie obu form egzaminu w ten sposób, że najpierw celem wyeliminowania najsłabszych kandydatów odbywa się egzamin piśmienny, a po ocenie wypracowań i po usunięciu kandydatów zupełnie nieprzygotowanych, pozostali są egzaminowani systemem lekcyjnym.

O wyborze jednej z wyżej wskazanych form egzaminu, jeżeli Kuratorjum nie wyda w tej sprawie specjalnego zarządzenia, decyduje Rada pedagogiczna seminarjum.

§ 10. Egzaminowanie kandydatów w sposób nieprzewidziany w paragrafie poprzednim (9), np. za pomocą t. zw. egzaminu psychologicznego, jest dopuszczalne tylko za specjalnem zezwoleniem Kuratorjum, udzielonem na wniosek Dyrekcji seminarjum.

Wnioski w tej sprawie winny podawać dokładny opis proponowanego egzaminu z przytoczeniem testów, za pomocą których ma być przeprowadzone badanie i z wymienieniem nazwiska egzaminatora. Egzamin taki nie może zastępować egzaminu zwykłego, może być tylko jego uzupełnieniem.

§ 11. Egzamin przeprowadzają nauczyciele, wyznaczeni przez dyrektora seminarjum.

Tematy zadań piśmiennych, jeżeli Kuratorjum nie wyda innego zarządzenia, winny być zaproponowane przez właściwych egzaminatorów i aprobowane przez dyrektora.

Jeżeli egzamin jest przeprowadzony systemem jednorazowego przepytania, a nie lekcyjnym (§ 9), albo jeżeli jest zastosowane połączenie obu form egzaminu w sposób, wskazany w ust. 4 § 9, to kandydaci, którzy na egzaminie piśmiennym otrzymali stopnie niedostateczne z dwóch różnych przedmiotów, winni być odsunięci od dalszego ciągu egzaminu.

Jeżeli egzamin jest przeprowadzony systemem jednora-
zowego przepytania, to na każdym egzaminie ustnym prócz wła-
ściwego egzaminatora winien być obecny dyrektor lub wyzna-
czony przez niego zastępca.

§ 12. Kandydat, który okazał się niedostatecznie przy-
gotowanym na jeden z wyższych kursów, może być przyjęty na
ten kurs, na który jest przygotowany dostatecznie, jeżeli nadaje
się na ten kurs pod względem wieku i ogólnego rozwoju umy-
słowego. W tym celu egzaminatorowie, stwierdzając w czasie
egzaminu niedostaeczne przygotowanie kandydata na ten kurs,
na który zdawać rozpoczął, mogą równocześnie zbadać, na który
z niższych kursów przygotowanie naukowe kandydata jest wy-
starczające.

§ 13. Byli uczniowie państwowych i prywatnych semina-
rjów nauczycielskich mogą być przyjęci najwyżej na ten kurs,
któryby w najkorzystniejszych warunkach mogli osiągnąć, pobie-
rając normalnie naukę w seminarjum, do którego poprzednio
uczęszczali.

Kandydat, który nie ujawnił swego poprzedniego pobytu
w innem seminarjum i wskutek tego został przyjęty na kurs nie-
właściwy, skoro wprowadzenie w błąd wyjdzie na jaw, winien
być usunięty z zakładu.

§ 14. Kandydaci, którzy zostali przyjęci na podstawie
egzaminu wstępnego, a najpóźniej w końcu pierwszego roku
nauki w seminarjum okazali się mało uzdolnionymi albo niedo-
statecznie przygotowanymi naukowo, mogą być mocą uchwały
Rady pedagogicznej usunięci z seminarjum.

§ 15. Kandydaci, którzy przedstawiają świadectwo odej-
ścia z innego seminarjum nauczycielskiego państwowego lub
prywatnego, posiadającego pełne prawa seminarjów państwo-
wych, mogą być przyjęci na właściwy kurs bez egzaminu wstę-
pnego, jeżeli pomiędzy programem nauki na odpowiednich kur-
sach w obu danych seminarjach niema żadnej różnicy (np. w roz-
kładzie przedmiotów pedagogicznych, w wyborze języka obcego
i t. p.) oraz jeżeli przerwa między terminem odejścia kandydata
z jednego seminarjum, a terminem zgłoszenia się do innego, od-
powiada następującym warunkom: nie przekracza roku w razie
zgłoszenia się ucznia o przyjęcie od początku nowego roku szkol-
nego i nie przekracza jednego miesiąca w razie zgłoszenia się
kandydata w ciągu roku szkolnego, przyczem mają zastosowanie
przepisy, wskazane w ostatnim ustępie § 1. W razie dłuższej
przerwy Dyrekcja seminarjum może zażądać złożenia egzaminu
wstępnego pełnego lub uzupełniającego w zakresie, w jakim uzna
to za potrzebne.

Świadectwo odejścia może być wystawione na zwykłym blankiecie świadectwa rocznego, ale winno zawierać słowne — a nie tylko cyfrowe — oznaczenie kursu, na który uczeń ostatnio uczęszczał, winno stwierdzać, czy uczeń opuszcza zakład za wiedzą i zgodą Dyrekcji, wreszcie wyraz „roczne“ winien być skreślony i zastąpiony wyrazem „odejścia“. Świadectwo takie winno być podpisane przez dyrektora i opiekuna klasowego i opatrzone pieczęcią zakładu.

§ 16. Przyjęcie nowych kandydatów winno być protokółowane w osobnej księdze, w której należy zapisywać stopnie, jakie kandydat otrzymał na egzaminie wstępnym, oraz uchwały komisji egzaminacyjnej.

W tejże księdze winno być protokółowane, na podstawie jakiego świadectwa zostali przyjęci ci kandydaci, którzy egzaminu wstępnego nie składali, albo którzy składali tylko egzamin uzupełniający, same zaś świadectwa przez czas pobytu ucznia w seminarjum winny być zachowane w aktach szkolnych.

W tychże aktach przechowane być winny wszystkie dokumenty, wymienione w § 8.

Pozatem w ciągu przynajmniej jednego roku od czasu egzaminu wstępnego winny być przechowane w aktach piśmienne zadania egzaminacyjne, wykonane przez kandydatów zarówno przyjętych, jak i zdyskwalifikowanych.

§ 17. Wszelkie uchwały w sprawach, zastrzeżonych w regulaminie niniejszym do zbiorowej decyzji komisji egzaminacyjnych, zapadają na zasadzie zwykłej większości głosów. W razie równości głosów przeważa głos przewodniczącego, który z reguły głosuje ostatni.

Przewodniczącym jest z urzędu dyrektor seminarjum lub wyznaczony przez niego nauczyciel. Przewodniczącemu przysługuje prawo zgłoszenia votum separatum. Wtedy sprawa wraz z odpowiednim protokołem ma być przedstawiona Kuratorjum do rozstrzygnięcia. Kandydatowi zostaje w takim wypadku ogłoszone, że sprawa przyjęcia go do seminarjum będzie później zdecydowana.

Świadectw zdawania egzaminu wstępnego ani świadectw przyjęcia do seminarjum nie wydaje się.

II. Przyjmowanie na kurs wstępny.

§ 18. Kursy wstępne, istniejące przy niektórych seminarjach, przeznaczone są dla młodzieży, która ukończyła szkołę powszechną niżej organizowaną. Dlatego też na kursy te nie należy przyjmować kandydatów, którzy mają możliwość ukończenia szkoły powszechnej siedmioklasowej.

§ 19. Kandydatów na kurs wstępny przyjmuje się na podstawie egzaminu wstępnego z języka polskiego i rachunków z geometrią, a w seminarjach z językiem nauczania niepolским oraz z dwoma językami nauczania — także z drugiego języka.

§ 20. Pod względem zakresu wymagań przy egzaminie z wymienionych w paragrafie poprzednim przedmiotów należy stosować taką miarę, by stopień przygotowania kandydata dawał widoki osiągnięcia przez niego w ciągu jednego roku szkolnego poziomu wymagań, stawianych przy egzaminie wstępnym na kurs I (v. § 27).

§ 21. O przyjęciu decyduje komisja złożona z dyrektora seminarjum, lekarza szkolnego, który badał stan zdrowia kandydatów, i nauczycieli, którzy ich egzaminowali, oraz którzy byli obecni przy egzaminie ustnym (v. § 11).

§ 22. Liczba uczniów, przyjętych na kurs wstępny, nie może przekraczać 30, aby z końcem roku szkolnego umożliwić przyjęcie na kurs I dostatecznej liczby kandydatów z poza kursu wstępnego.

III. Przyjmowanie na kurs I.

§ 23. Wśród kandydatów, zgłaszających się o przyjęcie na kurs I, rozróżnia się trzy grupy:

a) takich, którzy przechodzą na kurs I z kursu wstępnego, istniejącego przy tem samem seminarjum,

b) takich, którzy ukończyli kurs wstępny przy innem seminarjum nauczycielskiem państwowem, względnie prywatnem, posiadającym prawa seminarjum państwowego, albo siedmioklasową szkołę powszechną publiczną, względnie prywatną, posiadającą prawa publiczności, albo co najmniej trzy klasy szkoły wydziałowej lub średniej ogólnokształcącej państwowej, względnie prywatnej, posiadającej przynajmniej niepełne prawa szkół państwowych, — i

c) takich, którzy posiadają przygotowanie szkolne niższe od wymienionego w punktach poprzednich, lub którzy do czasu egzaminu do żadnej szkoły nie uczęszczali.

§ 24. Kandydaci, należący do grupy a) (§ 23), są przyjmowani na kurs I na podstawie rocznych ocen postępów w naukach, poczynionych na kursie wstępnym, ale decyzja o przyjęciu zapada dopiero po ukończeniu egzaminowania kandydatów, należących do dwóch innych grup, w myśl przepisów, wskazanych w § 30.

§ 25. Kandydaci, należący do grupy b) (§ 23), podlegają sprawdzeniu kwalifikacyj przez egzamin z języka polskiego i rachunków.

Kandydaci tej grupy, jeżeli na świadectwie szkolnem nie posiadają przynajmniej dostatecznego stopnia z tego języka obcego, który jest przedmiotem nauczania w danem seminarjum, są egzaminowani również i z tego przedmiotu.

W seminarjach z niepolskim językiem nauczania oraz z dwoma językami nauczania, a także z językiem ruskim albo białoruskim jako przedmiotem nauki, kandydaci tej grupy zdają egzamin również z drugiego języka.

Egzamin ze wszystkich tych przedmiotów jest piśmienny i ustny.

§ 26. Kandydaci, należący do grupy c) (§ 23) zdają egzamin wstępny z religji i przyrody. W zakładach z niepolskim językiem nauczania oraz z dwoma językami nauczania, a także z językiem ruskim albo białoruskim jako przedmiotem nauki kandydaci tej grupy zdają również z drugiego języka.

Z języka polskiego i rachunków oraz z drugiego języka nauczania odbywa się egzamin piśmienny i ustny.

§ 2. Zakres wymagań z poszczególnych przedmiotów przy egzaminie wstępnym na kurs I winien odpowiadać programowi siedmiu klas szkoły powszechnej, aczkolwiek zwracać należy uwagę przede wszystkim na ogólny rozwój umysłowy kandydata oraz na to, czy zasób posiadanych przez niego wiadomości umożliwi mu pobieranie nauki według obowiązującego programu seminarjów nauczycielskich.

§ 28. Ze względu na potrzebę stosowania jednakowej miary wymagań przy klasyfikowaniu kandydatów jest rzeczą wielce pożądaną, aby egzaminatorami z poszczególnych przedmiotów dla kandydatów, należących do różnych grup, były jedne i te same osoby, a w seminarjach, przy których jest kurs wstępny, te osoby, które na tym kursie uczyły.

§ 29. Niezależnie od egzaminu naukowego należy zbadać stopień muzykalności słuchu kandydatów. Winien to uczynić nauczyciel, uczący muzyki w danem seminarjum.

Ponieważ muzykalność słuchu w przeważającej liczbie wypadków może być wykształcona przez odpowiednie ćwiczenie, przy wydawaniu decyzji o stopniu uzdolnienia kandydatów pod względem muzycznym należy zachować daleko posuniętą oględność, zwłaszcza wobec kandydatów, którzy w innych przedmiotach wykazali szczególnie dobre przygotowanie.

§ 30. Po ukończonym egzaminie wszystkich kandydatów, należących do grup b i c (§ 23), odbywa się posiedzenie komisji, złożonej z dyrektora, jako przewodniczącego, lekarza szkolnego, który badał stan zdrowia kandydatów, nauczyciela, który badał ich słuch muzyczny, nauczycieli, którzy uczyli na kursie

wstępnym, oraz tych, którzy egzaminowali lub z urzędu byli obecni na egzaminie ustnym (§ 11).

Na posiedzeniu tem wymieniona komisja:

1) stwierdza, którzy kandydaci okazali się niedość uzdolnionymi lub niedostatecznie przygotowanymi pod względem naukowym, —

2) ustala listę kandydatów, przyjętych na kurs I, w ten sposób, że z pośród kandydatów wszystkich trzech grup o których mowa w § 23, wybiera najodpowiedniejszych w takiej liczbie, aby ogólna liczba uczniów na kursie I nie przekroczyła 45.

Wszystkich pozostałych kandydatów, choćby byli wśród nich tacy, którzy zdali egzamin z wynikiem naogół dostatecznym, zawiadamia się, że nie spełnili warunków, stawianych przez egzamin konkursowy.

IV. Przyjmowanie na kursy wyższe.

§ 31. Na kursy II, III i IV przyjmować nowych kandydatów można tylko wówczas, gdy liczba uczniów danego kursu nie dochodzi do 40.

Na kursy te przyjęcie może być dokonane: 1) bez egzaminu wstępnego, t. j. wyłącznie na podstawie świadectwa odejścia z innego seminarjum nauczycielskiego, 2) na podstawie egzaminu wstępnego uzupełniającego i 3) na podstawie egzaminu wstępnego pełnego.

§ 32. O przyjęciu kandydatów bez egzaminu wstępnego decyduje Dykcja seminarjum, stosując się do przepisów, podanych w § 15.

§ 33. Na podstawie egzaminu wstępnego uzupełniającego przyjmuje się kandydatów:

a) tych, którzy przedstawia świadectwo ukończenia właściwego kursu innego seminarjum państwowego albo prywatnego, ale z pełnemi prawami seminarjów państwowych, jeżeli program tego seminarjum w szczegółach różni się od programu seminarjum, do którego kandydat się zgłasza.

b) tych, którzy przedstawia świadectwa ukończenia odpowiedniej klasy sześcioklasowej szkoły wydziałowej lub szkoły średniej ogólnokształcącej państwowej, względnie posiadającej pełne prawa szkół państwowych.

Prawo do egzaminu uzupełniającego ustaje, jeżeli między terminem odejścia kandydata ze szkoły, do której poprzednio uczęszczał, a terminem zgłoszenia się do seminarjum upłynął okres czasu, przekraczający cały rok.

§ 34. Zakres egzaminu uzupełniającego dla kandydatów, należących do grupy a) wskazanej w paragrafie poprzednim (33).

winien obejmować tylko różnicę, zachodzącą między programem odpowiednich kursów tego seminarjum, które kandydat opuścił i tego, do którego się zgłasza.

§ 35. Kandydaci ze szkół wydziałowych oraz średnich ogólnokształcących (bez względu na typ szczegółowy), o których mowa w punkcie b § 33, są zwolnieni od egzaminu z religji, języka polskiego, drugiego języka nauczania (jeżeli na świadectwie mają co najmniej dostateczny stopień z tego przedmiotu), języka obcego (jeżeli na świadectwie mają co najmniej dostateczny stopień z tego języka, który jest przedmiotem nauczania w danym seminarjum), historii, matematyki, rysunków (jeżeli na świadectwie mają co najmniej dostateczny stopień z tego przedmiotu) i ćwiczeń cielesnych — przy zachowaniu następującej równoległości klas: klasa IV szkoły wydziałowej lub średniej ogóln. odpowiada I kursowi sem., kl. V szk. wydz. lub śr. — II k. sem., kl. VI szk. wydz. lub śr. — III k. sem.

§ 36. Kandydat, wykazujący się świadectwem ukończenia pewnej klasy szkoły średniej zawodowej państwowej, lub posiadającej prawa szkół państwowych, może być zwolniony od egzaminu wstępnego z niektórych przedmiotów, jeżeli na podstawie przedstawionego przez zainteresowanego kandydata programu danej szkoły zawodowej Dyrekcja seminarjum stwierdzi, że program nauczania odpowiednich przedmiotów w odpowiednich klasach tej szkoły nie jest niższy od programu seminarjalnego.

§ 37. Potrzebę przeprowadzenia egzaminu uzupełniającego dla kandydatów, należących do grupy a) (§ 33), oraz możliwość zwolnienia od egzaminu z poszczególnych przedmiotów kandydatów, należących do grupy b) § 33 oraz tych, o których mowa w § 36, stwierdza Dyrekcja seminarjum, która w razach wątpliwych winna się zwrócić po instrukcje do Kuratorjum.

§ 38. Wszyscy inni kandydaci, t. j. nieodpowiadający warunkom, wskazanym w §§ 15, 33 i 36, a zgłaszający się o przyjęcie na kurs II, III lub IV, winni być poddani egzaminowi wstępnemu pełnemu.

Zakres i poziom wymagań przy tym egzaminie zarówno co do liczby przedmiotów, jak i zasobu wiedzy i umiejętności, winien odpowiadać programowi nauczania na odpowiednich kursach seminarjalnych.

Zwolnienia od egzaminu z poszczególnych przedmiotów, np. z t. zw. artystyczno-technicznych, albo też z tych, których nauka została ukończona na jednym z kursów niższych, są niedopuszczalne.

§ 39. Egzamin z języków i matematyki winien być zawsze piśmienny i ustny.

Ocena wyniku egzaminu z rysunków i robót ręcznych winna być dokonana według zasad, przewidzianych w § 11 dla egzaminów piśmiennych, natomiast przy przeprowadzaniu egzaminu z muzyki i śpiewu oraz ćwiczeń cielesnych obowiązują zasady, przewidziane w tymże § 11 dla egzaminów ustnych.

§ 40. O przyjęciu kandydatów na podstawie wyniku egzaminu pełnego lub uzupełniającego decyduje komisja, złożona z dyrektora, lekarza szkolnego i tych nauczycieli, którzy egzaminowali danego kandydata oraz tych, którzy jako wyznaczeni przez dyrektora, byli obecni na egzaminie ustnym (§ 11).

§ 41. Na kurs V można przyjmować tylko takich kandydatów, którzy, poczynając przynajmniej od kursu IV, byli uczniami innego seminarjum państwowego albo prywatnego, posiadającego pełne prawa seminarjów państwowych.

W sprawie egzaminu uzupełniającego jako też przyjęcia bez egzaminu do kandydatów tych stosują się analogicznie wszystkie przepisy, podane w rozdziale niniejszym, a dotyczące kandydatów na kursy II, III i IV.

V. Przepisy przejściowe.

§ 42. Kandydaci na kurs I, którzy przedstawią świadectwo ukończenia państwowej preparandy nauczycielskiej, z końcem roku szkolnego 1925/26 i z początkiem r. szk. 1926/27 winni być przyjmowani bez egzaminu wstępnego.

W latach następnych abiturjenci preparand winni być traktowani narówni z abiturjentami siedmioklasowych szkół powszechnych (§ 23 grupa b).

§ 43. Aż do odwołania Kuratorja okręgów szkolnych załże nie od warunków w danym okręgu, względnie w danem seminarjum, mogą wydawać zarządzenia, skreślające język obcy z liczby przedmiotów obowiązkowych przy egzaminie wstępnym na kurs I (§§ 25 i 26).

§ 44. Na terenie województwa śląskiego władze wojewódzkie mogą wydać zarządzenia, przystosowujące odpowiednie przepisy niniejszego regulaminu do tamtejszych stosunków.

Regulamin udzielania stypendjów młodzieży kształcącej się w państwowych seminarjach nauczycielskich^{*)}.

1) Na początku każdego półrocza Dyrekcja seminarjum informuje uczniów o wakujących stypendjach, udziela potrzebnych wyjaśnień i wyznacza termin składania podań.

2) Pragnący otrzymać stypendjum wnosi podanie do Dyrekcji seminarjum. Do podania mają być dołączone:

a) świadectwo niezamożności, wydane przez władze samorządowe albo proboszcza z dokładnymi danymi co do zawodu rodziców, ich stanu majątkowego, wartości posiadanej nieruchomości, obszaru gruntu i t. p., liczby i wieku rodzeństwa;

b) deklaracja rodziców lub prawnych opiekunów ucznia treści następującej:

„Ja ojciec (opiekun prawny)
ucznia (uczennicy) kursu państwowego
seminarjum nauczycielskiego w
. zobowiązuję się zwrócić Skarbowi Państwa
Polskiego całą kwotę, pobraną przez mego syna
(córkę) tytułem stypendjum, jeżeli mój syn (córka)
. bez żadnego powodu, a z własnej winy,
czego ocenę pozostawiam władzom szkolnym, semina-
rjum nie ukończy lub po ukończeniu seminarjum nie
spełni służby w publicznych szkołach powszechnych
Państwa Polskiego w miejscowości, wyznaczonej mu
(jej) przez władze szkolne i w ciągu tylu lat, w ciągu
ilu lat pobierać będzie stypendjum, nie mniej jednak,
niż w ciągu lat dwóch”.

Tożsamość podpisu na deklaracji winna być potwierdzona przez notariusza, względnie urząd gminny lub policyjny.

3) Uczniowie, mający raz przyznane stypendja, winni co-rocennie ponawiać swe podania z załączeniem ponownych świadectw ubóstwa (bez deklaracji rodziców).

4) Normy stypendjów i półstypendjów oraz ich liczbę dla każdego seminarjum oznacza Kuratorjum w ramach przekaza-

^{*)} Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1923 r. Nr. 3, poz. 17.

nego przez Ministerstwo budżetu. Stypendja całkowite winny być obliczone na podstawie rzeczywistych kosztów utrzymania ucznia, zamieszkującego w internacie; wysokość półstypendjum ma być równa połowie wysokości stypendjum całkowitego.

Dla seminarjów, przy których niema internatów, Kuratorjum ustanawia normę w wysokości przypuszczalnych kosztów utrzymania jednego ucznia.

5) Przyznawanie stypendjów odbywa się z reguły w październiku i w lutym.

6) Przy uchwalaniu stypendjów Rada Pedagogiczna winna brać pod uwagę:

- a) stan zamożności rodziców ucznia;
- b) stosunki rodzinne;
- c) postępy i zachowanie się ucznia.

Stypendja należy przyznawać uczniom, nie mającym ocen niedostatecznych; tylko w razach wyjątkowych przy ocenie niedostatecznej z jednego lub dwóch przedmiotów Rada Pedagogiczna może uczniowi przyznać stypendjum.

Przy równych warunkach pierwszeństwo mają dzieci nauczycieli, młodzież zamiejskowa, wreszcie młodzież, która w roku poprzednim pobierała stypendjum w seminarjum lub preparandzie.

Uczniom kursu wstępnego stypendja mogą być udzielane tylko w drodze wyjątku.

7. Stypendja przyznaje Rada Pedagogiczna seminarjum na wniosek dyrektora po wysłuchaniu opinii opiekuna klasy. W poszczególnych wypadkach Kuratorjum na wniosek Rady Pedagogicznej może przyznawać stypendja wyższe od norm przepisanych. W poszczególnych wypadkach Kuratorjum może również przyznawać uczniom zapomogi jednorazowe do wysokości 3-miesięcznego stypendjum, nie żądając zobowiązania do odsłużenia zapomogi.

8) Najpóźniej w 7 dni po posiedzeniu Rady Pedagogicznej Dyrekcja przedkłada Kuratorjum do zatwierdzenia w dwóch egzemplarzach kompletną listę podań o stypendja ze szczegółowym wskazaniem stanu zamożności rodziców, postępów ucznia i motywów decyzji Rady Pedagogicznej.

9) Stypendja, przyznane w październiku i grudniu, są płatne przez 10 miesięcy od września do czerwca włącznie; stypendja, przyznane w lutym, są płatne od stycznia do czerwca włącznie. W razie wyjątkowej niezamożności ucznia stypendjum przyznane w lutym, może być płatne wstecz od września na zasadzie zezwolenia Kuratorjum. Stypendja wypłaca Dyrekcja seminarjum z reguły w ratach miesięcznych zgóry, Kura-

torjum jednak może zarządzić, aby stypendja przyznane uczniom, mieszkającym w internatach, były wypłacane zgóry razem za trzy miesiące.

10) Jeżeli Kuratorjum nie zatwierdzi przyznanego przez Radę Pedagogiczną stypendjum, Dykcja winna natychmiast po otrzymaniu zlecenia Kuratorjum wstrzymać wypłatę następnych rat. Kwoty, wypłacone w międzyczasie, zwrotowi nie podlegają.

11) W razie złych postępów w nauce lub złego zachowania się stypendysty, Dykcja seminarjum na podstawie uchwały Rady Pedagogicznej może zagrozić uczniowi odebraniem stypendjum i zawiadomić o tem opiekę domową ucznia. Przy braku poprawy mimo ostrzeżenia może Rada Pedagogiczna pozbawić ucznia stypendjum, o czem Dykcja zawiadamia Kuratorjum. W wyjątkowych wypadkach Rada Pedagogiczna może pozbawić ucznia stypendjum bez poprzedniego ostrzeżenia.

12) O przyznaniu stypendjum i jego wysokości Dykcja zawiadamia rodziców (opiekunów) ucznia.

13) Stypendjum może być wypłacane: prawnym opiekunom ucznia, zarządowi internatu, w którym uczeń mieszka, lub samemu uczniowi.

Przy każdorazowej wypłacie stypendjum Dykcja żąda pokwitowania z odbioru z dokładnym podpisem prawnego opiekuna, samego ucznia lub ucznia i przedstawiciela zarządu internatu, o ile uczeń mieszka w internacie.

14) Na świadectwach dojrzałości, wydawanych uczniom, którzy pobierali stypendja co najmniej przez 10 miesięcy, ma być zaznaczone:

- 1) jaką kwotę pobrał uczeń tytułem stypendjum i
- 2) do ilu lat pracy w publicznej szkole powszechnej jest z tego powodu zobowiązany.

Uczniowie, którzy pobierali stypendja krócej, niż przez 10 miesięcy, do służby w szkołach publicznych z tego tytułu nie są zobowiązani.

15) Dykcja winna przysyłać Kuratorjum po zakończeniu roku szkolnego wykaz maturzystów-stypendystów z podaniem liczby lat pracy, do której każdy z nich jest zobowiązany.

16) Stypendysta, który wystąpił ze szkoły, lub który po ukończeniu nie spełnił wymaganej służby, winien zwrócić Kasie Skarbowej pobrane stypendjum, a kwit okazać Dykcji seminarjum. W wyjątkowych razach spłata może być odroczone lub umorzona na zasadzie decyzji Kuratorjum na wniosek Rady Pedagogicznej,

17) Dyrekcja winna dbać o to, aby zobowiązania stypendystów były przez nich spełniane. W tym celu Dyrekcja prowadzi w księdze stypendjów szczegółowy wykaz stypendystów, którzy ukończyli seminarjum i tu notuje wszelkie posiadane wiadomości o ich pracy w szkolnictwie. Po trzymaniu wiadomości o niespełnieniu zobowiązania przez któregośkolwiek ze stypendystów, Dyrekcja wzywa go do zwrócenia pobranych kwot. O ile wezwanie nie odniosło skutku, Dyrekcja zawiadamia o tem Kuratorjum.

Regulamin internatów przy seminarjach nauczycielskich*).

I. Organizacja zarządu.

1) Pod względem administracyjnym internat podlega Radzie Opiekuńczej seminarjum, zorganizowanej w myśl art. 18 „Dekretu o kształceniu nauczycieli szkół powszechnych” (Dz. P. P. P. z 8 lutego 1919 r. Nr. 14), pod względem pedagogicznym, Dyrekcji i Radzie Pedagogicznej seminarjum.

2) Do kompetencji Rady Opiekuńczej należy:
Zatwierdzenie budżetu i ogólnego planu gospodarki;
Określenie wysokości wynagrodzenia funkcjonariuszów internatu;

Zatwierdzanie wysokości opłaty miesięcznej wychowanków;

Zatwierdzanie warunków umowy z przedsiębiorcą tam, gdzie wyżywienie wychowanków powierza się przedsiębiorcy na mocy specjalnej umowy;

Przyznawanie na wniosek Rady Pedagogicznej seminarjum miejsc bezpłatnych i ulgowych w internacie i stypendjów z kwot przeznaczonych na ten cel w budżecie, a uzyskanych z dochodów z ogrodu i gospodarstwa, z zapomóg instytucyj samorządowych i społecznych oraz z dochodów nadzwyczajnych;

Kontrola działalności i kontrola rachunków internatu;
Inicjatywa w sprawie uzyskiwania zapomóg i ofiar na potrzeby internatu;

Składanie władzom szkolnym sprawozdań.

3) Kierownictwo internatu sprawuje dyrektor seminarjum bądź bezpośrednio, bądź za pośrednictwem specjalnego kierownika internatu. Dla współdziałania z dyrektorem w kierownictwie tworzy się Zarząd Internatu, w którego skład wchodzi: dyrektor, kierownik internatu, delegat Rady Pedagogicznej w Radzie Opiekuńczej, lekarz szkolny i wychowawcy. Gospodyni internatu może być powoływana w miarę potrzeby do

*) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1923 r. Nr. 3, poz. 18.

udziału w posiedzeniach Zarządu. W posiedzeniach Zarządu może nadto brać udział za zgodą dyrektora i Rady Pedagogicznej Seminarjum jeden ze starszych uczniów, powołany przez Zarząd.

4) Rada Pedagogiczna Seminarjum zatwierdza regulaminy, obowiązujące w internacie i decyduje ważniejsze sprawy wychowawcze, wprowadzone na porządek dzienny przez dyrektora seminarjum.

5) Tam, gdzie niema przy seminarjum Rady Opiekuńczej, utworzonej w myśl art. 18 „Dekretu o kształceniu nauczycieli szkół powszechnych”, tworzy się, dla spełnienia jej zadań, Rada Opiekuńcza Internatu, w której skład wchodzi: lekarz szkolny, delegat Rady Pedagogicznej, trzy osoby zaproszone przez Radę Pedagogiczną (o ile można z pośród rodziców młodzieży uczącej się w seminarjum) i dyrektor zakładu.

Dyrektorowi przysługuje prawo sprzeciwu w stosunku do uchwały Rady Opiekuńczej Seminarjum lub Rady Opiekuńczej Internatu i odwołania się o decyzję do Kuratorjum.

II. Organizacja gospodarcza.

6) Internaty otrzymują od seminarjum w naturze lokal (ewentualnie z ogrodem użytkowym), opał i światło; kwoty na pokrycie tych potrzeb przewidziane są w odpowiednich paragrafach i pozycjach budżetu seminarjum i są wydatkowane przez Dyрекcję z zachowaniem obowiązujących przepisów.

7) Dla opalenia lokalu (tam, gdzie niema centralnego ogrzewania) i dla utrzymania porządku w otoczeniu gmachu i w gmachu internatu może być użyty najwyżej jeden pracownik z pośród służby niższej seminarjum.

Pozatem zarówno ze względów gospodarczych jak i wychowawczych uczniowie i uczennice seminarjum, mieszkający w internacie, winni w miarę możliwości brać udział w odpowiedniej dla nich pracy, zmierzającej do utrzymania porządku w lokalu.

8) Koszty wyżywienia ponoszą uczniowie (ennice) bądź z własnych funduszków, bądź ze stypendjów, przyznawanych niezamożnej młodzieży przez władze szkolne oraz instytucje samorządowe i społeczne.

Miesięczna opłata za utrzymanie w internacie powinna być obliczona na podstawie kosztów wyżywienia uczniów i personelu oraz uposażenia gospodyni i służby kuchennej, z uwzględnieniem kosztów zużywającego się w kuchni inwentarza.

Produkty z ogrodu winny być przytem liczone po cenach hurtowych stosowanych na miejscu.

9) Liczba miejsc bezpłatnych lub ulgowych w internacie może być najwyżej tak duża, aby suma ulg nie przewyższała 10 proc. opłat wychowanków.

10) Zapomogi przyznawane przez władze szkolne mają być zużytkowane na zakup i konserwację inwentarza, oraz w razie konieczności, na pokrycie tych wydatków administracyjnych, które nie są pokrywane przez wychowanków w ramach opłat miesięcznych (np. wynagrodzenie służby niekuchennej poza normą wskazaną w p. 7).

Zapomogi przyznawane przez organa samorządu mogą być bądź to wydatkowane na cele wskazane wyżej, bądź też mogą być traktowane jako fundusz stypendjalny, którym rozporządza Rada Opiekuńcza Seminarjum lub Rada Opiekuńcza Internatu. Zapomogi te mogą być zużytkowane na obniżenie kosztów utrzymania w internacie tylko w tym wypadku, gdy instytucja, przyznająca zapomogę, wyraźnie zastrzeże to przeznaczenie.

11) Umieblowanie internatu stanowi własność Skarbu Państwa, przyczem przedmioty inwentarzowe powinny być, zgodnie z obowiązującymi przepisami wpisane do księgi inwentarza, przedmioty zaś łatwo ulegające zniszczeniu winny być spisane w księdze lub zeszycie specjalnie na ten cel przeznaczonym.

U w a g a: Tam, gdzie wyżywienie uczniów powierza się przedsiębiorcy, nie mają zastosowania ustępy drugi i trzeci punktu 8 oraz punkt 9 niniejszego rozporządzenia.

III. Organizacja prac wychowawczych.

12) W celu zapewnienia młodzieży opieki i kierownictwa wychowawczego dyrektor Seminarjum powołuje po wysłuchaniu opinii Rady Pedagogicznej potrzebną liczbę wychowawców.

13) Jeden wychowawca ma przypadać na 25 wychowanków.

14) Wychowawcy pobierają wynagrodzenie ze Skarbu Państwa.

15) Jednemu z wychowawców może by powierzone kierownictwo internatu.

Przy liczbie powyżej 75 wychowanków internatu może być powołany ponad normalną liczbę wychowawców specjalny wychowawca dla spełniania funkcji kierownika internatu.

Treść:

	Str.
Regulamin dla Rad Pedagogicznych Publicznych Szkół Powszechnych	3
Regulamin dla Kierowników Publicznych Szkół Powszechnych	8
Obowiązki moje jako ucznia	11
Obowiązki moje jako uczeniicy	18
Regulamin dla Rad Pedagogicznych w państwowych Szkołach średnich ogólnokształcących	25
Regulamin dla dyrektorów szkół średnich ogólnokształcących	30
Regulamin dla Rad Pedagogicznych w szkołach średnich ogólnokształcących	36
Regulamin dla wychowawców klasowych w szkołach średnich ogólnokształcących	40
Terminarz czynności dydaktycznych dyrektora państwowego gimnazjum	48
Terminarz czynności dyrektorskich w państwowych gimnazjach i seminarjach nauczycielskich	53
Wskazania dla starszej młodzieży szkół średnich	61
Regulamin egzaminu dojrzałości dla seminarjów nauczycielskich	69
Regulamin przyjmowania uczniów do państwowych seminarjów nauczycielskich	85
Regulamin udzielania stypendjów młodzieży kształcącej się w państwowych seminarjach nauczycielskich	95
Regulamin internatów przy seminarjach nauczycielskich	99